Llengua Nacional

Núm. 83 – II trimestre del 2013 – any XXIII – 6 €

- El català i la llei de la gravetat
- Punts conflictius d'ortografia
- Molló: fita i cim

BARCANOVA EDITORIAL

Anglès fàcil, de Lou Hevly

ANGLÈS FÀCIL és el primer mètode d'aprenentatge d'anglès pensat i adreçat específicament per a catalanoparlants. Aprofitant els punts en comú de les dues llengües fem més fàcil, eficient i significatiu el procés d'aprenentatge de l'anglès.

HI TROBAREU...

- La normativa bàsica de l'anglès explicada en català de manera clara, ordenada i gradual, amb la resolució dels dubtes més freqüents.
- Més de 2.000 frases d'ús quotidià en llengua anglesa, amb la seva corresponent traducció en català.
- Una bateria amb més de 700 exercicis de traducció.
- El solucionari de les traduccions.

S'ADREÇA A...

- Persones catalanoparlants que vulguin aprendre anglès.
- Professorat d'anglès que imparteixi classes en territoris de parla catalana.
- Estudiants que vulguin tenir un llibre de gramàtica essencial.

Punts importants que mereixen una atenció especial.

Descripció de la normativa o del fenomen enunciat.

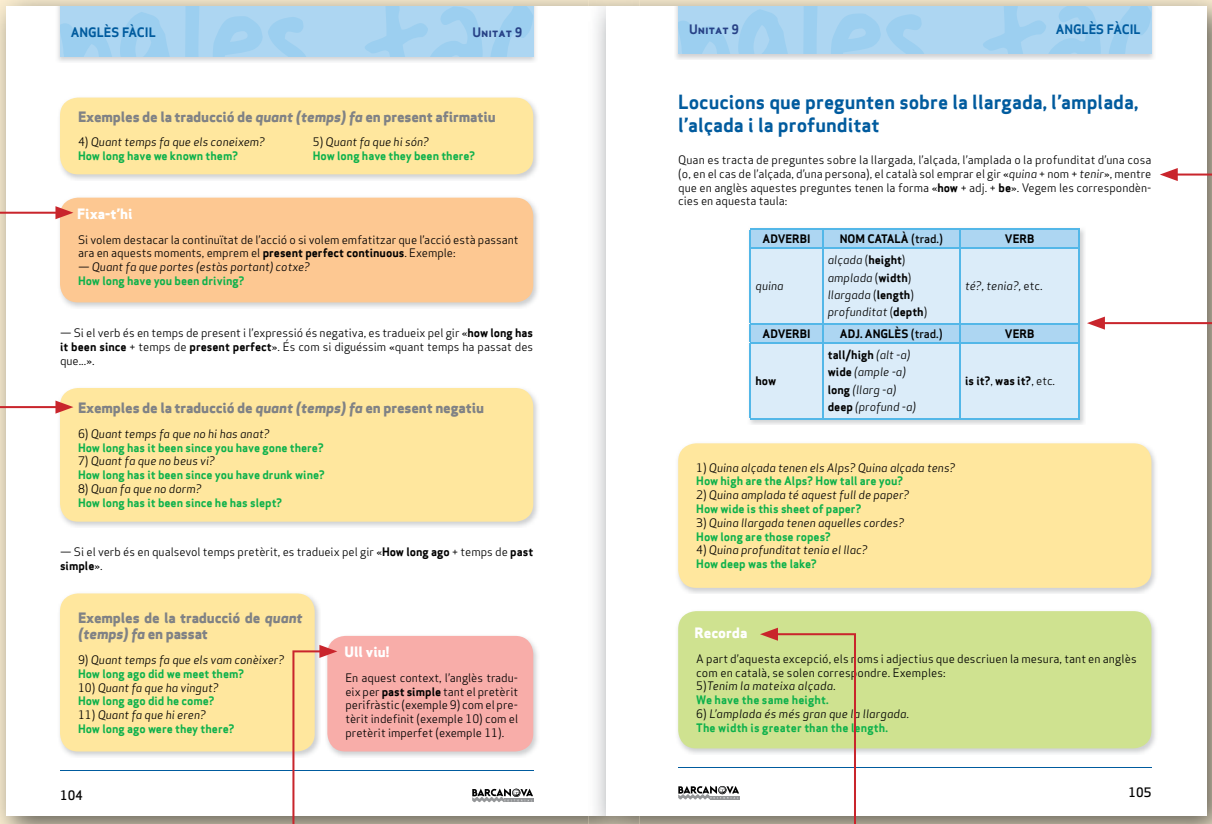

ANGLÈS FÀCIL — UNITAT 9

Exemples de la traducció de *quant (temps) fa* en present afirmatiu

4) *Quant temps fa que els coneixem?*
How long have we known them?
5) *Quant fa que hi són?*
How long have they been there?

Fixa-t'hi

Si volem destacar la continuïtat de l'acció o si volem emfatitzar que l'acció està passant ara en aquests moments, emprem el **present perfect continuous**. Exemple:
— *Quant fa que portes (estàs portant) cotxe?*
How long have you been driving?

— Si el verb és en temps de present i l'expressió és negativa, es tradueix pel gir «**how long has it been since** + temps de **present perfect**». És com si diguéssim «quant temps ha passat des que...».

Exemples de la traducció de *quant (temps) fa* en present negatiu

6) *Quant temps fa que no hi has anat?*
How long has it been since you have gone there?
7) *Quant fa que no beus vi?*
How long has it been since you have drunk wine?
8) *Quan fa que no dorm?*
How long has it been since he has slept?

— Si el verb és en qualsevol temps pretèrit, es tradueix pel gir «**How long ago** + temps de **past simple**».

Exemples de la traducció de *quant (temps) fa* en passat

9) *Quant temps fa que els vam conèixer?*
How long ago did we meet them?
10) *Quant fa que ha vingut?*
How long ago did he come?
11) *Quant fa que hi eren?*
How long ago were they there?

Ull viu!

En aquest context, l'anglès tradueix per **past simple** tant el pretèrit perifràstic (exemple 9) com el pretèrit indefinit (exemple 10) com el pretèrit imperfet (exemple 11).

104 BARCANOVA

UNITAT 9 — ANGLÈS FÀCIL

Locucions que pregunten sobre la llargada, l'amplada, l'alçada i la profunditat

Quan es tracta de preguntes sobre la llargada, l'alçada, l'amplada o la profunditat d'una cosa (o, en el cas de l'alçada, d'una persona), el català sol emprar el gir «*quina* + nom + *tenir*», mentre que en anglès aquestes preguntes tenen la forma «**how** + adj. + **be**». Vegem les correspondències en aquesta taula:

ADVERBI	NOM CATALÀ (trad.)	VERB
quina	*alçada* (**height**) *amplada* (**width**) *llargada* (**length**) *profunditat* (**depth**)	*té?, tenia?*, etc.
ADVERBI	**ADJ. ANGLÈS (trad.)**	**VERB**
how	**tall/high** *(alt -a)* **wide** *(ample -a)* **long** *(llarg -a)* **deep** *(profund -a)*	**is it?, was it?**, etc.

1) *Quina alçada tenen els Alps? Quina alçada tens?*
How high are the Alps? How tall are you?
2) *Quina amplada té aquest full de paper?*
How wide is this sheet of paper?
3) *Quina llargada tenen aquelles cordes?*
How long are those ropes?
4) *Quina profunditat tenia el llac?*
How deep was the lake?

Recorda

A part d'aquesta excepció, els noms i adjectius que descriuen la mesura, tant en anglès com en català, se solen correspondre. Exemples:
5) *Tenim la mateixa alçada.*
We have the same height.
6) *L'amplada és més gran que la llargada.*
The width is greater than the length.

BARCANOVA 105

Exemples:
En cursiva, frase en català.
En verd, frase en anglès.

Aspectes d'anglès propensos a causar errades.

Notes o punts que s'han de tenir en compte.

Quadres de teoria.

EDITORIAL BARCANOVA | Mallorca 45, 4a planta | www.barcanova.cat

Visiteu llenguacatbarcanova.cat aprèn català

La flama de la llengua

Ara com mai aguantarem el pi

Preguem que sia aqueix Pi
l'arbre sagrat de la pàtria.

«Lo Pi de les Tres Branques»,
Jacint Verdaguer

Ara com mai aguantarem el Pi,
perquè no caigui al mig de l'esplanada;
ferit de mort, el nostre patriarca
dorm el més bell dels somnis de la terra.

Ara com mai embenarem de llum,
d'oli i de vi les esqueixades branques
que per miracle reviscolaran
a cops de vella i renovada saba.

Si queia el Pi, que cada llar n'agafi
un esquerdill de teia i que l'encengui,
que brillarà durant la nit dels segles.

Si queia el Pi, que cada català
persigni de la pàtria els horitzons
posant-se dret i alçant al cel els braços.

Climent Forner i Escobet

Rectificació esperançadora

Des de l'any 2005, el Termcat (centre de terminologia creat vint anys abans per l'Institut d'Estudis Catalans i la Generalitat de Catalunya) havia adoptat la grafia *bloc* per a un terme usat en l'àmbit d'internet amb el significat de 'diari interactiu personal'. Aqueixa decisió havia estat presa, lamentablement, amb una certa frivolitat. Per això no van trigar a sortir opinions de lingüistes que criticaven tal decisió i abonaven que s'escrivís *blog,* tal com ho reclamava l'etimologia (de l'anglès *weblog*), l'ús de les altres llengües i l'existència d'un altre mot català, molt usat i ja carregat amb diversos sentits, escrit *bloc* (del neerlandès *blok*). Precisament la nostra revista va publicar (IV trimestre 2005, pp. 27-28) un assenyat i documentat article del professor mallorquí Gabriel Bibiloni en què clarament feia veure que calia escriure (com a terme d'informàtica) *blog* (i els respectius derivats, com *bloguer -a*, etc.) i no pas *bloc* (amb derivats com *blocaire*, etc.).

Doncs bé, el març proppassat l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) ha aprovat que s'incorporés al diccionari acadèmic (com a neologisme) la forma *blog* (amb el derivat *bloguer -a*) i no pas *bloc*. No cal dir com, des de Llengua Nacional, ens ha alegrat aquesta decisió del IEC. Primerament, perquè el màxim organisme normatiu del català ha pres la decisió correcta. I segonament, perquè, malgrat que el IEC, fins a cert punt, avala el Termcat, ha estat capaç de rectificar una decisió errònia d'aquest (i que aquest, diguem-ho entre parèntesis, es resistia a rectificar malgrat haver-li estat advertit l'error).

Passem de l'anècdota a la categoria. L'ortografia catalana oficial continua propugnant (i, de fet, imposant) una sèrie de formes que són, si no clarament errònies, almenys discutibles. Faria bé, doncs, el IEC (i concretament, és clar, el seu organisme dedicat a la normativització lingüística, que és la Secció Filològica) d'escoltar les propostes dels estudiosos en aquesta matèria, sotmetre-les a estudi objectiu i, finalment, prendre les decisions que s'adeveressin com a millors per a la salut de la llengua. En aquest mateix número de la nostra revista es pot trobar un article, signat per un nostre consoci i conegut estudiós, que forneix a l'autoritat acadèmica —i, per extensió, a tots els qui fem servir el català— una llista de «punts conflictius d'ortografia» que valdria la pena de tenir en compte.

És cert que la nostra llengua pateix, actualment, problemes socials i polítics que, sens dubte, són més importants que aquest a què ara ens referim. Però són problemes de difícil solució, perquè afecten forces poderosíssimes i que no podem controlar. En canvi, el que apuntem es podria resoldre amb la simple bona voluntat d'unes persones que, com cal suposar i com efectivament suposem, cerquen sincerament el millor per a la nostra llengua i per al nostre país. Potser la fase de redacció de la nova gramàtica en què el IEC es troba actualment immers podria ser una bona ocasió per a intentar resoldre aquests problemes normatius relativament senzills. I, a propòsit d'això, augurem a l'organisme acadèmic que sàpiga actuar amb gran seny en la confecció de la dita gramàtica, no deixant-se portar per presses, ans sotmetent el material elaborat a la consulta de tots els estudiosos que hi puguin aportar llum. Malauradament, l'experiència ens diu que rectificar costa molt. ◆

EDITORIAL

• Rectificació esperançadora 3

SOCIOLINGÜÍSTICA

• En el centenari de les ***Normes ortogràfiques***. Isidor Marí 5
• Sobre una futura cooficialitat del castellà. Pere Grau 8
• I si no parlem d'oficialitat? David Vila i Ros 9
• El català i la llei de la gravetat. Josep Ferrer 11
• Catalunya i la llengua catalana... Andreu Salom i Mir 13

HISTÒRIA

• Història de la quadribarrada (II). Josep M. Alentà 15

ORTOGRAFIA

• Punts conflictius d'ortografia. Josep Ruaix i Vinyet 17

SINTAXI

• L'alternança de les preposicions febles. Albert Jané 20

LÈXIC

• Frases que no diuen allò que hom vol expressar. Roser Latorre 26
• «Abans-d'ahir no, l'altre» i «demà passat no, l'altre». Jaume Salvanyà. . . 27
• Molló: fita i cim. Carles Domingo 29

INTERNÀUTICA

• El català a internet. Aina Rotger 36

AMICS I MESTRES

• Eliseu Climent. Promotor cultural i editor. David Pagès i Cassú 39

BIBLIOGRAFIA

• *Anglès fàcil*. Carles Riera 44
• *Viatge a l'illa dels pingüins*. Marcel Fité 44
• *Obres completes*. Albert Jané. 45
• *Quadern de Barcelona*. Marcel Fité 45

No es tracta que els polítics de Madrid ens governin bé, es tracta que deixin de governar-nos.

Antoni Rovira i Virgili

PUBLICACIÓ I ADMINISTRACIÓ:
Associació Llengua Nacional
Registre d'Associacions núm. 12842
Dipòsit Legal: B-35574-91
ISSN: 1695-1697

ADREÇA POSTAL:
C. de Sant Pere més Alt, 25
08003 BARCELONA
A/e: llengua@llenguanacional.cat
http://www.llenguanacional.cat

DIRECTOR: Ramon Sangles i Moles
A/e: rsangles@llenguanacional.cat

CONSELL ASSESSOR: Miquel Adrover, Alícia Arnau, Gabriel Bibiloni, Abel Carretero, David Casellas, Carles Domingo, Mercè Espuny, Francesc Esteve, Joan Ferrer i Costa, Josep Ferrer i Ferrer, Marcel Fité, Pilar Gispert, Victòria Gras, Albert Jané, Bernat Joan, Joan-Carles Martí, Eduard Molins, Maria J. Navarro, Víctor Pallàs, Carles Riera, Josep Ruaix, Jordi Solé i Camardons

PORTADA: Església de Santa Maria del Mar (Barcelona)

DIBUIX: A. Castells

LLENGUA NACIONAL ÉS MEMBRE DE L'APPEC I TÉ EL SUPORT DE Generalitat de Catalunya Departament de la Presidència

La redacció no s'identifica necessàriament amb les opinions expressades en els articles publicats.

En el centenari de les *Normes ortogràfiques*

Isidor Marí (president de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans)

Aquest article fou pronunciat pel seu autor el dia 31 de gener en la Sala Prat de la Riba de l'Institut d'Estudis Catalans en la commemoració del centenari de les Normes ortogràfiques. Pel seu interès, us l'oferim.

Mila Segarra, Isidor Marí, Salvador Giner, Josep Massot i Joan Francesc Mira — Foto: Jordi Pareto

La lingüística moderna ens ensenya que les llengües existeixen encara que no disposin de representació escrita. De fet, una bona part de les cinc o sis mil llengües del món no tenen una tradició gràfica. Segons això, l'escriptura i, doncs, l'ortografia, no serien lingüísticament indispensables. I és cert que constitueixen segurament la part més autònoma, més convencional o, si voleu, més arbitrària de la normativa d'una llengua. Des del punt de vista estrictament lingüístic, això és així, i aquest és un dels motius pels quals la Secció Filològica ha decidit que el capítol relatiu a l'ortografia s'editarà en una publicació específica, paral·lela a l'edició de la nova gramàtica que està acabant de confegir.

Però les llengües no són únicament objectes d'anàlisi, de descripció o de codificació per als lingüistes, sinó que per damunt de tot són l'instrument més poderós que tenen les societats humanes per a ordenar la realitat; per a organitzar, acumular i transmetre els coneixements; per a interactuar i transformar l'entorn per mitjà de l'acció col·lectiva; per a construir el seu propi univers cultural i per a fer una aportació singular i específica al coneixement universal. I, en totes aquestes funcions, tant la història cultural de la humanitat com la nostra pròpia trajectòria col·lectiva ens demostren clarament que l'escriptura és la tecnologia més central i més indispensable en el desenvolupament de qualsevol civilització. L'escriptura manual, l'escriptura mecanitzada, la impremta artesanal i després industrial, les tecnologies informàtiques actuals d'escriptura i de processament del llenguatge en general...; la complexíssima diversitat de manifestacions de l'escriptura i dels escrits, entrellaçats amb tots els altres llenguatges i modalitats de comunicació, ha arribat a ser el medi en què una cultura i una llengua —la nostra també, per descomptat— es juguen el futur.

No hi ha cap paradoxa entre aquestes dues afirmacions aparentment

contradictòries: hi ha llengua sense necessitat d'escriptura, però sense la plenitud de l'escriptura no hi pot haver plenitud cultural ni plenitud col·lectiva, nacional.

Aquesta és la importància de l'acord ortogràfic que Fabra i l'Institut van propiciar ara fa cent anys i que avui commemorem. I aquesta commemoració, que obrim avui amb aquest acte i que s'estendrà al llarg de l'any, arreu dels territoris de llengua catalana, constitueix una bona ocasió per a observar els paral·lelismes i les distàncies entre les transformacions, els trasbalsos i les aspiracions que vivia la societat catalana als inicis del nou-cents i les que vivim ara, al començament d'un nou mil·lenni carregat de reptes i de promeses.

Des d'ara mateix, d'una manera semblant al que vam fer durant l'Any de la Paraula Viva, amb motiu del centenari de la Secció Filològica, totes les activitats vinculades amb aquesta commemoració, des de les més institucionals i acadèmiques fins a les més àmpliament participatives, amb els documents essencials i el ressò que ja han començat a trobar en els mitjans de comunicació, els podreu seguir per mitjà de la pàgina que hem obert al portal de l'IEC, amb l'adreça <http://normesortografiques.espais.iec.cat/>.

Avui fa exactament cent anys, el 31 de gener de 1913, des de les pàgines de *La Veu de Catalunya*, que es donava la màxima difusió a les *Normes ortogràfiques* publicades una setmana abans per l'Institut.

I Enric Prat de la Riba, amb un article titulat *Per la llengua catalana*, evidenciava la plena consciència que tenien, tant ell com l'Institut, de la importància central d'aquelles normes per al futur de la societat catalana. Em sembla oportú que ara en recordem alguns passatges.

En primer lloc, Prat de la Riba afirmava la necessitat d'un model de llengua literària per a arribar a la plenitud nacional:

> *«Crear una llengua literària és l'obra cabdal d'un poble. La possessió d'una llengua literària és la consagració de la nacionalitat» —deia.*

Més endavant expressava amb encert que és precisament l'existència d'una llengua literària comuna el factor que converteix en positiva la creativitat dels dialectes:

> *«Allavors l'activitat dialectal, que sempre continua, deixa d'ésser un perill, ja no pot portar a la trituració de la llengua. Ja, en comptes de matar-la, la tonifica, com els aires del camp tonifiquen la sang de les ciutats.»*

I afegia:

> *«Nosaltres tenim una llengua literària formada pel treball de nombroses generacions. Però aquesta llengua nostra, al caure Catalunya com a poble, va restar durant segles sense conreu literari, sense poetes, sense filosops, sense estadistes, i al tornar a la vida de les llengües literàries, havia ja passat l'hora florida del Renaixement clàssic, que va portar a les altres parles migevals, germanes de la nostra, la sang de les civilitzacions hel·lènica i llatina, i les va enfortir, depurar i fixar en formes i lleis definitives.*
>
> *»Així s'ha trobat la llengua catalana en la situació d'haver de formular la seva gramàtica, depurar i completar el seu lèxic, fixar la seva ortografia, quan ja totes les altres llengües tenien acomplida aquesta tasca; i en circumstàncies tan desfavorables com l'actual.»*

D'aquí venia, deia Prat, la necessitat de la llengua catalana de recórrer en el temps més breu possible el camí que altres llengües havien pogut fer en condicions polítiques normals:

> *«La tasca que les altres llengües podien acomplir reposadament, sense apressar-se, és, doncs, per a nosaltres, de la més extremada urgència. Hem d'aixecar la nostra llengua al nivell de les altres, hem de donar-li tots els atributs, tots els elements, totes les perfeccions que necessita per a lluitar i vèncer. [...] Ja que no ha tingut el català l'evolució normal de les altres llengües llatines, ja que no ha tingut en els segles del Renaixement ni té encara avui un Estat que hagi imposat o pogués imposar des de dalt formes úniques, definitives, donem-nos-les espontàniament, lliurement, nosaltres mateixos, per aclamació, per patriòtica renúncia de totes les preferències individuals o d'escola; establim-les per unànim plebiscit de tots els catalans.*
>
> *»Per a preparar, per a fer possible aquest plebiscit, va crear la Diputació de Barcelona l'Institut de la Llengua Catalana, a dins del ja gloriós Institut d'Estudis Catalans. La tasca que té encomanada és molt complexa, afecta a tota la vida i l'expansió del nostre idioma, però en primer terme la Diputació va assenyalar-li la missió d'estudiar i votar, amb la intervenció de tots els elements de l'Institut, normes ortogràfiques per a la llengua catalana a l'entorn de les quals pogués fer-se la convenció, la unitat tan desitjada.*
>
> *»Per primera vegada acompleix avui l'Institut aquesta missió altíssima, unificadora de l'idioma, donant normes ortogràfiques per a escriure la llengua catalana. La nostra resposta, l'actitud de tots els catalans, ha d'ésser, per primera vegada també, deposar preferències personals i conviccions i hàbits i repugnàncies i arguments i discussions; i acceptar resoltament, unànimement, devotament aquestes normes.»*

No va ser pas fàcilment ni d'una manera immediata com la societat catalana va respondre a aquestes invocacions de Prat de la Riba. Tanmateix, i per sort, no sols les normes ortogràfiques, sinó el conjunt de la normativa que Fabra i l'Institut van promulgar entre 1913 i 1932, van ser generalment assumides en arribar els anys trenta del segle passat.

Avui, amb pocs matisos, l'ortografia catalana està tan establerta com la de les altres llengües veïnes. I el desenvolupament dels recursos expressius del català —especialment intens al llarg del segle que ha transcorregut— permet afirmar, com deia Carles Riba, que la nostra llengua és indefinidament apta per a qualsevol funció comunicativa pròpia de les societats més avançades.

No podem ni volem oblidar que hi ha encara factors importants d'inseguretat lingüística en els parlants, que manca encara consolidar una confiança plena de la societat en les capacitats de la llengua catalana. Com podria ser d'una altra manera, si hem viscut dècades de proscripció, en què els catalanoparlants no han pogut aprendre ni cultivar normalment la seva llengua en tots els usos públics? Com podríem trobar-nos en un context en què no es produïssin vacil·lacions entre els usuaris, si fa poques dècades en què comença a ser ensenyada i usada públicament la nostra llengua, i encara és objecte de les maniobres més innobles de marginació per part dels poders estatals? Com podríem imaginar que tothom hagués adquirit una competència lingüística satisfactòria, si han arribat en poc temps als territoris de llengua catalana milions de persones que tenen una llengua originària diferent?

La Secció Filològica i tot l'Institut d'Estudis Catalans mantenen el compromís fundacional de proporcionar a la societat les orientacions normatives necessàries. Confiem que al llarg d'aquest any culminarà l'actualització de la gramàtica normativa i que consolidarem les formes adequades de cooperació amb els dos grans sectors socials que han contribuït sempre —i han de contribuir especialment ara— a la vehiculació social d'aquestes orientacions normatives: el món educatiu i el món de la comunicació.

Totes aquestes són tasques i dificultats importants, però que tenim capacitat de resoldre junts, si sabem articular les dinàmiques culturals, les econòmiques i les polítiques.

Sí, també les polítiques. Ja hem sentit que fa un segle Prat de la Riba parlava d'Estat i de plebiscit. Ara aquestes expressions ja no són conceptuals o metafòriques, sinó que han esdevingut, al cap d'un segle d'aquell article, la condició indispensable per a aconseguir la igualtat i la plenitud de la llengua i la cultura catalanes: com apuntava fa un segle Prat de la Riba, ara ja és urgent aconseguir un Estat que assumeixi d'una manera completament inequívoca la llengua catalana com a llengua nacional i es comprometi del tot, sense reserves i amb tots els mitjans d'un poder sobirà, a situar el català en termes d'igualtat entre totes les llengües d'Europa i del món, a fer del català una llengua comuna i usual en tots els àmbits de la vida social —reconeixent i aprofitant el capital humà que representen totes les altres llengües presents en la nostra societat, però distingint nítidament el caràcter de llengua nacional, històrica i patrimonial inherent a la llengua catalana.

L'Estat espanyol ha demostrat de sobres i reiteradament que no vol ser pas aquest Estat. És, per tant, el mateix Estat espanyol el que ens indica que no tenim cap altre camí fins a la igualtat lingüística, cultural i nacional més que la construcció d'un estat propi. Seguim, doncs, les seves indicacions.

És ben possible que la formació d'un consens social generalitzat entorn d'aquest objectiu sigui tan difícil com ho va ser el consens entorn de les normes. O potser més. Però ningú no pot pretendre que renunciem a la igualtat. Perquè hi tenim dret, perquè sabem que la podem aconseguir, i perquè més tard o més d'hora l'aconseguirem. ◆

centresanta clara

VOLEM OBRIR LES PORTES DEL CENTRE SANTA CLARA

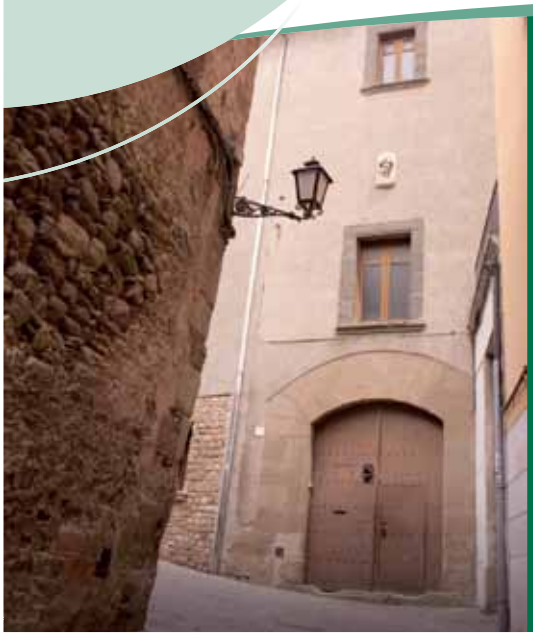

Des del seminari del Poble de Déu estem rehabilitant l'antic monestir de Santa Clara de Vic.

PEDRA A PEDRA HO ACONSEGUIREM. COL·LABORA!

Pots fer ingrés o transferència al compte 0075 0122 07 0600194031

Més informació: infocsc@spdd.org
www.centresantaclara.org

Moltes gràcies!

Sobre una futura cooficialitat del castellà

Pere Grau (Hamburg)

Diguem-ho com vulguem: el país bull, el país està que bufa, el país es mou vertiginosament. Hi ha cercles d'estudi i de pensament que cerquen solucions per als més diversos aspectes de l'organització d'un Estat català independent; tots ens calen i tots ens són útils. Suposo i confio que també n'hi hagi per a cercar la millor fórmula per al tractament de la llengua castellana en aquest nou Estat, que tants desitgem però que encara ens costarà suors abans d'arribar-hi.

Pel que fa a la situació legal del castellà en una república catalana, hi ha dues posicions extremes, totes dues molt respectables, cadascuna amb avantatges i amb inconvenients. La primera posició és la de donar al castellà el caràcter de llengua cooficial, per tal de tractar els nostres conciutadans de l'altra parla millor que no ens han tractat els governs espanyols. És la meva posició de principi, reconeixent, però, que s'haurà de matisar. L'inconvenient greu que hi veuen molts és que les coses poguessin continuar igual com sempre, sense que per a viure a Catalunya calgués el català, amb un castellà predominant i un català que hagués d'anar lluitant per mantenir-se viu. L'altra posició és la de declarar el català com l'única llengua oficial del nou Estat i que el castellà sols fos una llengua forana com qualsevol altra, i que es pogués aprendre com el francès o l'anglès. L'inconvenient seria el de provocar l'animadversió declarada envers el nou Estat d'un 40% de la població del país i ens forniria inútilment moltes antipaties de l'estranger.

Com gairebé tot en aquesta vida, la solució no serà en blanc o en negre sinó que haurà de ser amb diferents tonalitats de gris. Parlen, per part dels qui s'ocupen d'aquest problema, de solucionar-ho amb una cooficialitat que els uns anomenen *asimètrica* i els altres *parcial* o *restringida*. Això voldria dir que el català seria la llengua absolutament prioritària en la vida oficial, en l'actuació de l'Estat, en l'educació, etc. Però també significaria que el castellà tindria un lloc reconegut, que fes que la part de població que el parla no se sentís de cap manera vexada. Això, però, són tan sols declaracions teòriques d'intencions, i les dificultats previstes, que no són de cap manera insalvables, exigiran solucions molt concretes. I seria bo que aquestes solucions, o almenys la seva part més substancial, es concretessin aviat, per tal de poder respondre amb arguments clars a tots els intents de les clavegueres de l'Estat (i en vindran molts) d'atiar la por. I no tots seran tan absurds com aquell que la gent hauria de canviar els seus cognoms castellans per uns altres de catalans.

No podem pretendre que les disposicions que regulin la relació entre les dues llengües siguin ja encertades de bell principi i vàlides per als pròxims cent anys. No ens enganyem: es faran errors que s'hauran de corregir en un sentit o altre quan vingui l'hora. Però s'hauria de poder partir d'una situació inicial en la qual s'haurien d'haver tingut en compte tres factors, per difícil que a molts els pugui semblar de poder-los conjuminar: 1) el blindatge del català com a llengua prioritària de la vida oficial del país; 2) el respecte (que no vol dir pas permissivitat indiscriminada) per als castellanoparlants, i 3) que les solucions vagin d'acord amb totes les normes internacionals i que no ens puguin dur protestes, recriminacions o fins i tot sancions dels altres pobles europeus, com va passar a Letònia amb les mesures draconianes que va prendre amb la seva població russa.

Jo no tinc cap autoritat per a dir si s'ha de fer així o això. Però, i sols a tall de mostra, voldria aclarir amb un parell d'exemples com m'imagino que podrien ser algunes de les solucions.

Dins Espanya, els catalans, en la immensa majoria dels casos, no podem presentar a un jutjat documents en català, i s'exigeix que el ciutadà els presenti en castellà. En una república catalana, tota la documentació oficial seria en català i, per tant, també ho haurien de ser els documents presentats als jutjats catalans. Però, en lloc d'exigir la traducció prèvia, seria més normal que el ciutadà pogués presentar-los en la seva llengua, fos aquesta quina fos, pagant, però, uns mòdics drets de traducció a tant per pàgina.

És molt natural que els ciutadans de Catalunya de parla castellana vulguin que els seus fills també l'aprenguin. Però això no pot interpretar-se com a negativa a aprendre el català. L'escola a Catalunya serà en català. Ara bé, s'hauria de mantenir el principi actual dels governs catalans que, a l'escola, a més del català tothom aprengui el castellà i l'anglès. I, qui vulgui, ha de poder obtenir que els seus fills, en lloc d'aprendre el castellà tres hores a la setmana, l'aprengui sis hores. Això, però, voldrà dir que s'estarà a l'escola tres hores més que els altres condeixebles. No pas que aquestes lliçons suplementàries siguin a costa de les de qualsevol altra assignatura.

Hi torno. No són els principis abstractes de la cooficialitat, sinó les solucions concretes dels petits problemes de la vida diària, a mesura que surtin, els que faran possible que no es perdi la convivència sense problemes dins la població, parli la llengua que parli, a part del nucli dur d'irreconciliables amb els quals no hi haurà res a fer.

I un detall encara. No oblidem que ja ara hi ha, per exemple, gent a Facebook que es titulen «Independentistas en castellano». I qui tingui la paciència de llegir els comentaris dels articles de l'edició digital de *El Punt / Avui*, podrà veure que sovint hi ha gent que defensa aferrissadament la independència catalana amb un català que fa feredat, i altres que hi van rabiosament en contra, amb un català correcte. I en aquests moments són més bons per al país els primers que no pas els segons. ◆

I si no parlem d'oficialitat?

David Vila i Ros

Quin paper hauria de tenir la llengua espanyola en uns Països Catalans independents? Durant la campanya electoral vam sentir arguments de tota mena i, també, autèntics disbarats. A parer meu, ser conscients del pes específic del català en la configuració de la nostra identitat col·lectiva i, alhora, copsar la rellevància que, socialment, tenen altres llengües —no tan sols una—, haurien de ser els punts de partença de tota proposta.

La classe política s'ha decantat, majoritàriament, per assegurar que, en un context d'independència del Principat, el català i l'espanyol compartirien oficialitat, si bé el català, com a llengua pròpia del país, hi tindria un caràcter preferent. Sempre, però, amb l'excepció de l'Aran, on l'occità també seria cooficial i on, pel fet de ser-ne la llengua pròpia, seria la que gaudiria d'aquest rol de preferència.

D'entrada, cal dir que una cooficialitat en el marc d'un estat català tindria ben poc a veure amb una cooficialitat en l'actual marc espanyol. Ara per ara, la situació és de subordinació legal del català, el qual, a més a més, està subjecte als atacs constants que profereixen els poders fàctics espanyols. En uns Països Catalans independents, aquests atacs haurien de desaparèixer i la llengua pròpia, amb el rol de preferent garantit en tots els àmbits, tindria molta més capacitat per a avançar vers la plena normalitat. N'hi hauria prou? No ho crec. La sociolingüística ens demostra que tots els països que han accedit a la independència han normalitzat la seva llengua gràcies al fet d'haver-la convertida en l'única llengua oficial. No cal més que mirar la història. En un context de llengües en contacte, és a dir, allò que hom anomena normalment «bilingüisme», la llengua dominant sempre s'acaba imposant a la minorada. En el cas català, i encara que disposéssim del nostre Estat, la llengua espanyola, per raons demogràfiques i econòmiques globals, continuaria essent la poderosa i, per tant, un risc per a la normalització de la pròpia.

A l'altre extrem, moltes veus s'han pronunciat a favor de l'oficialitat única del català. De raons no els en manquen, com acabem d'exposar. Fer que una llengua dominant, diferent de la pròpia, sigui cooficial en un territori és, en certa manera, un suïcidi lingüístic.

Ara bé, ¿aquesta proposta no pot esdevenir, sense voler-ho, un obstacle per a aquells milers de catalans que, partidaris de la independència, tenen l'espanyol com a llengua d'ús habitual? Seria paradoxal que la llengua, que ha estat el pal de paller de la configuració de la nostra identitat col·lectiva, la principal eina de cohesió social, esdevingués, a l'hora de fer el pas decisiu vers la independència nacional, una barrera que, instrumentalitzada pels sectors espanyolistes, generés dubtes a una part del poble català.

Si prenem solament elements objectius, tenim que el català és la llengua pròpia dels Països Catalans, amb l'excepció de l'Aran i la Fenolheda, on és l'occità, i de diverses comarques interiors del País Valencià, on és l'espanyol. A més, una part important de la població catalana té com a llengua d'ús habitual l'espanyol i, a la Catalunya del Nord, el francès. I, per reblar-ho, desenes de milers de catalans s'expressen quotidianament en alguna de les prop de tres-centes llengües parlades arreu del territori. L'escenari lingüístic és, doncs, complex, i legislar en la matèria, tot un repte.

La meva proposta parteix d'un enfocament estratègic: i si no parléssim de llengües oficials? El nostre objectiu és que el català esdevingui la llengua majoritària en tots els espais d'ús, llevat dels territoris on no és la pròpia, i que ningú no pugui tenir la sensació —perquè moltes vegades són només sensacions—que és discriminat per raó de llengua. Per a aconseguir-ho, ja hem explicat que el català necessita un marc legal que li doni preferència. Ara bé, si el mot «oficial» és un obstacle, la millor alternativa, utilitzada ja per diversos estats, seria no parlar literalment de llengua oficial, sinó,

per contra, fonamentar el marc legal en el concepte de llengua pròpia. I aquesta és, indubtablement, la catalana, amb les excepcions territorials ja esmentades. Partint d'aquest premissa, doncs, seria perfectament lògic desenvolupar una legislació lingüística que li donés preferència total i la convertís, per tant, en la llengua d'ús de l'Administració, el sistema educatiu i els mitjans de comunicació. Oficialitat *de facto* o, dit d'una altra manera, la llengua necessària als Països Catalans.

Alhora, emperò, caldria desenvolupar una normativa complementària que garantís l'aprenentatge de l'anglès i l'espanyol en el sistema educatiu i que reconegués explícitament la riquesa cultural que representa la diversitat lingüística. Les persones que normalment usen l'espanyol se sabrien cobertes legalment pel nou estat i, ensems, estaríem oferint un nou model per a gestionar la diversitat, no sols lingüística, sinó també cultural, que seria exportable a altres realitats similars.

Limitant-nos a no parlar d'oficialitat, si bé oficialitzant la llengua catalana a tots els efectes, alhora que reconeixent legalment les altres llengües, faríem el pas decisiu vers la completa normalització del català.

Sabem perfectament que, si volem assolir aquesta normalitat, ens calen uns Països Catalans independents. Alhora, i aquí ja amplio la mirada, vull pensar que no exigim la independència amb la finalitat de reproduir els models socials, econòmics i tampoc lingüístics propis dels altres estats, sinó per dur a terme una transformació real en la nostra organització col·lectiva, una revolució, en el sentit etimològic del terme, que ens permeti d'arribar a una societat verament democràtica, profundament igualitària i basada en el respecte a la diversitat. I els catalans, que hem esdevingut una anomalia a Europa pel fet d'haver salvat la llengua en entorns hostils, hauríem d'aprofitar l'oportunitat per a demostrar que les llengües són un patrimoni col·lectiu que hem de saber mantenir; entenent, però, que cada país ha de donar una prioritat legal exclusiva a la llengua pròpia. ◆

TRIAS
DES DE 1908
PLAERS D'AMETLLA
Trias Galetes - Biscuits SA
Ctra. de Sils, 36
17430 Santa Coloma de Farners
Tel. 972 84 12 13
www.trias.cat

El català i la llei de la gravetat

Josep Ferrer

Com més s'estén entre el poble de Catalunya la voluntat de constituir (de fet, caldria dir reconstituir) l'estat propi, més gent demana sobre quines bases s'organitzarà aquest nou estat. És lògic i natural. I un dels aspectes que interessen d'aquest escenari futur és el del règim lingüístic que s'hi pugui establir, atès que una part considerable de la població actual de Catalunya és d'origen forà immediat o de primera generació o segona i té una llengua d'origen o una altra. De fet, hom calcula que n'hi ha més de tres-centes, de llengües. Certament, és molt important estudiar i debatre com es pot gestionar en el nou estat aquesta diversitat lingüística, tant des del punt de vista dels drets de les persones com des del punt de vista de la riquesa, cultural i econòmica, que pot significar per al nostre país.

És molt preocupant, tanmateix, que l'interès pel règim lingüístic del futur estat català no comenci precisament pel català mateix, per la llengua que ens constitueix com a país des de fa més de mil anys i que ens dóna l'aspecte més visible i més tangible de la nostra personalitat nacional davant els altres pobles i les altres cultures. Doncs, de l'estatus jurídico-polític del català en el nou estat no se'n parla. Fet i fet, s'esdevé el fenomen paradoxal que com més es parla d'independència menys es parla de la llengua. Com si la llengua catalana no fos un dels problemes més greus que haurà d'afrontar la reconstrucció nacional protagonitzada pel nou estat. ¿O és que no és per a una veritable i completa reconstrucció nacional, per a un futur nacional ple i garantit, que volem un estat propi? I la recuperació plena i garantida de la llengua nacional no ha de formar part d'aquella reconstrucció nacional?

Sembla com si això no preocupés. Continua preocupant i mobilitzant, certament, la «defensa» de la llengua dels atacs provinents de l'Estat espanyol. Però és la defensa —encara necessària, no cal dir— d'un estatus, el del règim autonòmic, precari, estantís, que no ha servit per a aturar la castellanització de molts sectors de l'activitat social en les grans àrees urbanes, ni la castellanització de l'estructura lingüística del català parlat i escrit. Ara, sobre el futur estatus jurídic del català i sobre les mesures de govern necessàries per a revertir la situació actual del català, plana un silenci que esbalaeix.

Cosa pitjor encara: el silenci general només s'ha vist trencat tot recentment per molt lacòniques manifestacions del sector polític i d'algunes entitats cíviques que l'únic que expressen no és pas la preocupació per com el nou estat farà sortir la llengua nacional de l'atzucac en què es troba atrapada, sinó per assegurar sigui com sigui el vot positiu de la població d'origen castellanoparlant en la consulta sobre el futur polític de Catalunya, mitjançant previsions sobre el futur estatus jurídico-polític del castellà en la Catalunya independent, les quals, per a més inri, podrien comprometre o fins impedir la sortida del català de l'atzucac actual.

Tot plegat —silenci sobre el català i manifestacions pro-castellanes esporàdiques— sembla mostrar una desorientació general i un sentiment de feblesa i fins d'inferioritat que, si és explicable, no anuncia res de bo ni per al català ni per a la independència. Car, si els qui haurien de fer les propostes de futur demostressin finalment no tenir les idees clares —sobre qualsevol problema bàsic del país i, doncs, també i molt principalment sobre la llengua— o bé demostressin inseguretat o traspuessin feblesa, comprometrien aquest mateix futur.

Sigui com sigui, en podem deduir —del silenci i de les manifestacions— dues coses: *a*) una tendència generalitzada a percebre com a natural i bona la situació sociolingüística actual de Catalunya i, per tant, acceptar que continuï en el futur, i *b*) una ignorància també general de les lleis sociològiques que regeixen la superposició de llengües en una mateixa societat. Mirarem de fer-ne una anàlisi breu.

Sens dubte a hores d'ara a molta gent li sembla veure que l'existència d'un ús social creixent del castellà en molts indrets del país és deguda al fet que hi ha arribat una gran quantitat de persones d'origen castellà, les quals, «naturalment», han continuat parlant el castellà a Catalunya, i encara els seus fills. Per tant, l'ús del castellà a Catalunya avui és percebut per molta gent com un fet «normal» i «natural», que lògicament cal reconèixer i acceptar.

La immigració és un fet normal, sí, però la causa de l'actual ús social del castellà a Catalunya no és la immigració, sinó la imposició política del castellà com a llengua dominant, com a «llengua oficial». Aquesta n'és l'única causa. Si Catalunya hagués continuat del segle XVIII ençà amb el seu estat i amb el seu sistema constitucional, per molts castellans que haguessin vingut durant el segle XX, ni aquests no haurien pogut continuar, com fan ara, amb el seu monolingüisme funcional (és a dir, que una gran majoria podria parlar en català, però de fet parla «normalment» en castellà), ni els catalans haurien adquirit la norma implícita de canviar de codi lingüístic davant aquests immigrants (coneguda també com a norma de subordinació).

A diferència de les altres llengües d'origen immigratori que actualment també es parlen a Catalunya, el castellà hi té, doncs, dos estatus ben clarament diferenciats. El castellà té a Catalunya, d'una banda, l'estatus de llengua de dominació, que pretén imposar-se per llei com a llengua d'ús social general, com a llengua territorial, suplantant el català en aquesta funció i en aquest estatus; d'una altra banda, hi té l'estatus de llengua

d'origen immigratori d'una part de la població, estatus que comparteix amb les altres llengües d'immigració. El problema lingüístic, amb la conseqüent regressió del català, és causat per l'estatus del castellà com a llengua de dominació i és aquest estatus precisament allò que una independència política cal que aboleixi, si es tracta d'una veritable independència política.

I això no és una opció política, perquè no hi ha cap més opció. No hi ha opció. Només hi ha un camí, un sol camí, si no es vol que la llengua del país, el català, sigui substituïda per una altra, perquè no poden coexistir en un mateix territori d'una societat moderna dues llengües amb la pretensió de tenir totes dues alhora l'estatus de llengua territorial. Ni hi poden coexistir, ni tan solament hi podria arribar a aparèixer una llengua territorial nouvinguda, si no és, com veiem en el cas del castellà, com una anomalia transitòria produïda per una imposició política.

I aquest és l'altre aspecte de la situació actual que sembla que s'ignora o es vol ignorar. Dues llengües, en efecte, no poden coexistir en l'ús lingüístic general estable d'una mateixa societat moderna, industrial o postindustrial. En una societat pre-industrial, sí, especialment en formacions polítiques de tipus imperial. Però en una societat moderna, no; aquest és precisament un dels trets del fet nacional i de les societats nacionals. Quan aquesta aparent coexistència s'hi esdevé és sempre per raons d'una anomalia d'arrel política (d'una imposició política) i s'acaba sempre amb la desaparició de la llengua agredida, subordinada políticament, si és que el procés no es pot o no es vol revertir amb una acció política en la direcció contrària. Una acció política que només pot ser estatal.

Una persona pot ser bilingüe, i n'hi ha moltes, sense cap problema. Però una societat no ho pot ser. Un estat (en el sentit d'estructura política i administrativa) sí que ho pot ser, també, si administra diferents territoris amb una llengua diferent cadascun i vol ser respectuós amb aquesta diversitat territorial, però en un mateix àmbit territorial no hi pot haver un ús social general bilingüe d'una manera natural i, per tant, estable. Això forma part de les beceroles de la sociolingüística.

Però a Catalunya no cal ser sociolingüista per a saber-ho. Només cal veure com ha evolucionat la realitat lingüística en contra del català d'ençà que Castella es va annexar Catalunya i com més l'estat castellà (reanomenat «espanyol») ha esdevingut un estat modern (ni que sigui *sui generis*). I ni això; no cal ni saber història de la llengua, tampoc. Només cal veure com han evolucionat les coses des de la restauració de la Generalitat l'any 1980.

Una Generalitat que no ha tingut més remei que gestionar un anomenat «bilingüisme» com si es tractés d'una realitat natural, però que ha comès l'error persistent de no denunciar aquest fals i impossible «bilingüisme» com una imposició política (com la continuació de la imposició política iniciada amb el decret d'annexió de 1716). No solament no ho ha denunciat, sinó que s'ha dedicat a maquillar la realitat de l'ús social del català, que era i és regressiva malgrat tots els esforços (insuficients per les limitacions de la «legalitat» espanyola) que la Generalitat mateixa ha fet per contrarestar-la.

Aquesta política errònia, afegida a l'acció secular d'imposició lingüística de l'Estat espanyol, ha produït l'efecte pervers de fer aparèixer com a normal i justa una realitat sociolingüística —l'actual— absolutament anormal i injusta. Un efecte que és especialment pervers en les generacions crescudes i educades en aquest període de règim autonòmic, per a les quals aquesta anormalitat «normal» ha aparegut associada amb la idea de normalitat democràtica.

Ningú no pot pensar que cap català, sigui d'antiga soca, sigui d'immigració recent, ningú que senti el país com a propi, vulgui la desaparició de la llengua del país, la llengua catalana. I tampoc no podem pensar que la vulguin els qui intenten tirar endavant el procés d'independització i de recuperació de l'Estat català. Tanmateix, vistes les poques però astoradores declaracions que s'han fet sobre aquesta qüestió i el silenci, el mutisme, que en la pràctica van imposant i autoimposant-se els grans mitjans de comunicació sobre la gravetat de la situació sociolingüística a Catalunya (encara més greu als altres països de llengua catalana) i sobre la necessària reversió del procés de substitució lingüística, sembla talment com sí que es volgués o s'acceptés la desaparició de la llengua catalana.

Es pot comprendre el dilema d'alguns capdavanters polítics i cívics actuals a l'hora de guanyar adhesions per al procés d'autodeterminació nacional. D'una banda, volen aplegar, i cal que així ho facin, la majoria social més àmplia a favor de l'estat català. D'una altra banda, temen que aquesta majoria es vegi minvada si no fan unes determinades promeses que potser és agosarat de fer en alguns casos i que és segur que no poden fer en uns altres.

Entre les promeses que és segur que no poden fer, la que amb més seguretat no poden fer és que hi hagi a Catalunya dues llengües amb el mateix estatus de llengua territorial (que això és el que vol dir «llengua oficial» en la perversa terminologia política espanyola que a tothom li han ficat al cap) sense que l'una, el castellà, continuï substituint l'altra, el català, fins a deixar-la rebentada per dins (estructuralment) i en situació absolutament residual per fora (socialment). Seria la promesa de la suspensió de la llei de la gravetat en l'àmbit sociolingüístic.

Tothom pot entendre que no seria gens aconsellable, per exemple, que algú declarés, per molt que ho cregués beneficiós per als resultats d'un pronunciament plebiscitari d'autodeterminació nacional, que l'endemà d'haver-se constituït la República Catalana deixaria de regir a Catalunya la llei de la gravetat i els catalans podríem posar els objectes allà on ens abellís, sense suport i sense que caiguessin.

Doncs, d'aquesta mateixa mena són les declaracions que afirmen, ras i curt, que el castellà podria continuar essent «llengua oficial» (o formulacions consemblants) en la Catalunya acabada d'alliberar del Regne d'Espanya (pseudònim modern del Regne de Castella). I no solament per la ironia política que això significaria (consagraríem la «dependència» lingüística, que també vol dir cultural en sentit ampli, en el ⇨

Catalunya i la llengua catalana, una persecució històrica

(a propòsit d'una certa tipologia d'investigadors)

Andreu Salom i Mir

En els nostres Països Catalans, especialment a les àrees perifèriques, hi ha un sector d'investigadors de la història, força reduït però pintoresc, que usualment s'han escarrassat, i s'escarrassen, a deixar palesa llur posició d'escepticisme pregon, amb un punt d'insídia calculada, quan hom tracta dels símbols i mites catalans. S'hi capfiquen tant, en llurs interpretacions interessades i esbiaixades, que sovint l'erudició que se'ls suposa resta presonera d'una ideologia primigènia, la caracterologia de la qual destaca per un joc constant d'equilibris entre allò que és, i va ésser, i allò que, suposadament, creuen ells que ha estat. Ordinàriament, i aquesta és una norma general en els països sotmesos —però mai resignats, com el català—, la tipologia esmentada sol servar un grau d'adhesió important a l'ordre establert, a l'*statu quo* oficial espanyol (tampoc no qüestionen, d'habitud, el dret de conquesta). Temorosos de romandre fora de joc, solen fer esforços ímprobes per tal de demostrar, o almenys d'intentar-ho, la veracitat de llur visió historicista. A alguns no els podem negar un cert entusiasme en l'activitat que duen a terme, i encara en algunes aportacions aparentment estimables. Nogensmenys, llur situació d'ambivalència nacional i ideològica, o bé directament d'indefinició nacional, envers un país com el nostre, feble, subjugat i represaliat, els deixa mancats del que és tan important per al científic, l'artista o l'intel·lectual: el compromís decidit amb llur poble, que ha d'anar unit, necessàriament, amb la recerca constant del rigor en llurs treballs.

Una característica comuna que sol aglutinar el tipus d'investigadors descrit és una certa confusió d'ambigüitat estudiada en les interrelacions entre història i llengua. Llur dèria més acostumada —sigui aquesta conscient o no— és menystenir o desacreditar el nacionalisme defensiu i reivindicatiu català, sobretot aquell que en determinats moments de la nostra història s'ha expressat (majorment per escrit, és clar) en castellà. Quan hom no sap història de la llengua i, a més d'això, hom desconeix els processos sociolingüístics pels quals ha passat i passa l'ús normal i normalitzat de la llengua catalana (la diglòssia, l'abandonament de la llengua per part de l'alta noblesa autòctona, la progressiva bilingüització del poble, la glotofàgia, el lingüicidi i la vocació etnocida del poder castellà), és molt agosarat fer segons quines asseveracions i realitzar determinades comparacions. Històricament, des del segle XV, les intencions castellanes d'emparar-se progressivament de tots els territoris de la corona catalano-aragonesa es feren evidents (l'infaust Compromís de Casp, amb les tropes castellanes a l'aguait per si la jugada no els sortia bé, en fou una conseqüència). Els intents catalans posteriors de redreçar la difícil i inestable situació política (molt particularment en la Guerra dels Segadors i en la Guerra de Successió) no prosperaren. Després de 1715, el regne de Castella ocupa militarment (amb l'ajut inestimable de França) totes les terres catalanes (llevat de la Catalunya del Nord, oferta il·legalment al francès, i, circumstancialment, de Menorca). La persecució sistemàtica contra la llen-

Felip V, duc d'Anjou

moment mateix que esdevindríem políticament «independents»), sinó, primer de tot, perquè això implicaria una visió de la realitat greument esbiaixada i greument contrària al funcionament social de les llengües.

Tothom, i especialment els qui fan declaracions públiques, hauria de tenir la prudència de no fer afirmacions que no solament depenen d'una voluntat política, o d'un interès polític, sinó que per començar depenen de les lleis de la natura, com la llei de la gravetat o com les lleis sociolingüístiques. I tothom hauria de sentir la responsabilitat de no fer l'orni sobre la greu situació de la llengua i la necessitat de superar-la. ◆

gua i les institucions catalanes es dibuixà clarament en la Nova Planta. Els informes i disposicions que precediren el conegut decret, elaborats a instàncies del *Consejo de Castilla*, foren tan nombrosos com significatius. Vegem-ne alguns[1]:

«*... habiendo este Principado de Cataluña por su execrable fellonia y obstinada resistencia perdido sus leyes, constituciones, privilegios y prerrogativas, cesó y quedó abolida con la recuperación y restitución de el a la debida obediencia, y entrada de las Armas del Rey nuestro Señor en esta capital de Barcelona, la planta del Gobierno antiguo político, económico y militar de Cataluña.*

»*... con la sola diferencia, que como antes todo lo Judicial se actuaba en Lengua Cathalana, se escriba en adelante en idioma Castellano o Latin, como ya así la Real Junta lo practica; pues se logrará la inteligencia de qualesquiera Jueces Españoles, sin haver de estudiar en lo inusitado de la Lengua de este Pays.*

»*... y que sea practicado desde luego las leyes de Castilla, así en lo Civil, como en lo Criminal, actuando en Lengua Castellana, [...];*

»*[...] mandando al mismo tiempo V. M. que en todas las Escuelas de primeras letras, y de Grammatica, no se permitan libros impresos en lengua Cathalana: escribir ni hablar en ella dentro de las Escuelas; [...];*

»*Lo sexto se podria prevenir el cuidado de introducir la lengua Castellana en aquel Pais. La importancia de hacer uniforme la lengua se ha reconocido siempre por grande, y es un señal de la dominación o superioridad de los Principes o naciones ya sea porque la dependencia o adulazion quieren complacer o lisongear, afectando otra naturaleza con la semejança del ydioma, o ya sea porque la sugeccion obliga con la fuerza. [...];*

»*Pero como a cada nacion parece que señaló la naturaleça su idioma particular, tiene en esto mucho que vencer el arte y se necesita de algun tiempo para lograrlo, y mas quando el genio de la Nacion como el de los Catalanes es tenaz, altivo, y amante de las cosas de su Pais, y por esto parece conbeniente dar sobre esto instrucciones y providencias mui templadas y disimuladas, de manera que se consiga el efecto sin que se note el cuidado. [...]*»

No cal dir que el rei Felip V va fer cas de totes les consultes fetes al Consejo de Castilla, així com es deriva en

NUEVA PLANTA
DE LA
REAL AUDIENCIA
DEL PRINCIPADO
CATALUÑA,
ESTABLECIDA
POR SU MAGESTAD,
Con Decreto de Diez y [illegible] de Enero de mil setecientos [illegible] diez y seis.

En Barcelona: Por Joseph Texido, Impressor del Rey Nuestro Señor.

Y Reimpreso en Gerona; Por Joseph Bró, Impressor del Rey Nuestro Señor.

la seva resolució de dictar el Decret de Nova Planta de l'any 1716. La crua realitat és que hom sotmeté els catalans a una absoluta subjugació lingüística. Francesc Ferrer i Gironès ho expressà amb aquests termes: «Els ciutadans de Catalunya hauríem de saber i tenir present que l'odi projectat contra el nostre idioma té uns orígens molt llunyans, com hem pogut veure en els documents que s'han pogut exhumar. Però els objectius de deixar-nos sense idioma i a la intempèrie cultural dissortadament encara ara tenen vigència[2]. La total prostració política del país no impedí, però, que els catalans de l'època reconduïssin amb decisió llur desgràcia en benefici propi. Això ho aconseguiren a còpia de molta feina i tenacitat (sabien que solament amb el treball rigorós podrien revertir tanta adversitat), i no pas de possibles avantatges comercials que podia oferir el nou ordre establert. Si els catalans del Principat saberen, malgrat tot, prosperar econòmicament i reiniciar el camí, el primer dia després de la derrota, vers una futura recuperació nacional, no fou precisament gràcies a totes les disposicions oficials derivades del regnat de Felip V, sinó justament a pesar d'aquestes. La catalanofòbia ja feia molts anys que s'havia instal·lat en les classes dirigents castellanes, fins i tot en una bona part de la població d'aqueix país.» El tema ha estat estudiat profusament per l'admirat Ferrer i Gironès en la seva obra *Catalanofòbia. El pensament anticatalà a través de la història* (Edicions 62, Barcelona 2000). En la seva part introductòria, l'autor afirma que «les campanyes anticatalanes són l'expressió de la impotència dels espanyols per assimilar-nos. La seva incapacitat de seduir-nos políticament i culturalment els provoca la catalanofòbia, per la qual cosa només s'imaginen l'assoliment dels seus objectius imperials pel sistema de violència». I afegeix, amb una gran visió i encert, que «la catalanofòbia és l'origen i la causa del catalanisme polític». Lògicament, no fa al cas que l'actual Estat espanyol, hereu de les idees uniformitzadores, etnocides i antidemocràtiques del regne castellà, no es configuri formalment fins ben entrat el segle XIX. Catalunya ja existia mil anys abans de la recreació política artificiosa de l'Espanya monolítica[3], i continuarà existint en llibertat, democràcia i prosperitat fora d'aquest mateix Estat, ben orgullosa dels seus mites i llegendes, com qualsevol altre país lliure del món que honora els seus símbols nacionals més preuats. La història no menteix, encara que alguns la vulguin interpretar com els convingui i es deleixin per fixar-se particularment en detalls poc rellevants. Els Països Catalans han patit molt, tant amb els Àustries com amb els Borbons[4], i escau ben poc que nosaltres, els catalans del segle XXI, hàgim de fer torns i partions per cap dinastia reial espanyola, tret que hom sigui, és clar, un botifler confés. ◆

1. Citats per Francesc Ferrer i Gironès en la seva obra *La persecució política de la llengua catalana* (Edicions 62, Barcelona 1985, pp. 13-16, 21-22).

2. Ibíd., p. 16.

3. En aquest sentit, són molt il·lustratives unes paraules del catedràtic de Filosofia del Dret, Francisco Elías de Tejada, recollides per Ferrer i Gironès: «Porque —nunca se repetirá lo bastante— la personaliddad de Cataluña manteníase claramente perfilada, con tanta nitidez, que en la perspectiva histórica resulta una de las más antiguas naciones de Occidente» (*Catalanofòbia*, p. 30).

4. Pere Capellà ho deixà escrit en uns versos ben coneguts gràcies a Biel Majoral: *«[...] jo sóc de la pàtria / dels agermanats / Joanot Colom / vells avantpassats / defensors heroics / de tradicions / que en sang ofegaren / Àustries i Borbons.»*

Història de la quadribarrada (II)

Josep M. Alentà

El segle XIX

El primer projecte no realitzat de convertir les quatre barres en un «pavelló nacional» català va ser formulat per Charles Blondel en 1810 amb el propòsit francès de dotar d'aquest símbol una guàrdia nacional catalana. El manteniment de la resistència al domini napoleònic i l'annexió de Catalunya a França en 1812 no permeteren que aquesta idea quallés. Cal dir que, als ulls dels ocupants francesos, resultava perceptible l'existència d'una identitat catalana hostil a Espanya, i intentaren inútilment especular amb aquest sentiment a favor seu.

L'any 1822, durant el Trienni Constitucional, la Diputació provincial de Barcelona proposà que les quatre diputacions en què s'havia de dividit el Principat utilitzessin el mateix escut, el de l'antiga Generalitat, amb el nom de cada província a sota com a únic distintiu. Les noves autoritats provincials autòctones del règim liberal intentaven prestigiar les també noves entitats provincials amb l'escut de l'antic organisme del Govern de Catalunya, suprimit en 1716, i això indica que no se n'havia esborrat el significat, ni el record, entre les classes populars. La negativa total del Govern central vingué a ratificar l'existència d'aquest record per ambdues parts, malgrat que els liberals catalans no oferien en aquell moment cap resistència a l'uniformisme unitarista que el liberalisme espanyol havia heretat de l'absolutisme.

Encara que no consta que cap dels dos bàndols durant la primera guerra Carlina adoptés la bandera catalana, el Govern espanyol veia les quatre barres com un símbol potencialment perillós i ordenà de tancar la seca de Barcelona en 1836 per haver encunyat monedes amb l'escut de Catalunya, fet que era vist com a senyal sospitós de secessionisme. L'any abans, el diari barceloní *El Vapor*, el 20 de setembre de 1835, havia desmentit els rumors de conspiració secessionista i havia negat l'aspiració a «enarbolar las gloriosas barras de nuestros condes», senyal que la quadribarrada hauria estat la bandera adoptada en aquest cas com la més estimada per la població.

Que la bandera era popular ho demostra el fet que en 1843, a la capçalera de la primera revista en català, *Lo Verdader Català*, d'altra banda de curta vida, es representava un pagès amb barretina, repenjat en una pedra on es veien gravades les quatre barres.

La Diputació provincial de Barcelona utilitzà com a escut el de les quatre barres fins a 1870. Després de la Revolució de Setembre de 1868, la Diputació de Barcelona es plantejà la necessitat de diferenciar el seu escut del de la globalitat de l'antic Principat de Catalunya, com també del de diverses poblacions catalanes i aragoneses, del principat de Viana a Navarra i del de la ciutat i el Regne de València. Aleshores adoptà la creu de sant Jordi, conscients que havia estat el de l'antiga Generalitat, en el rombe tradicional amb les quatre barres com a fons de l'escut. La combinació dels dos símbols tenia en compte que calia diferenciar el nou escut de la Diputació de l'escut molt més antic de la ciutat de Barcelona, que els combinava en quatre quarters. Damunt l'escut hi ha havia una corona de príncep, i a sota, una branca d'olivera i una de roure entrellaçades. L'acord de la Diputació va ser pres el 30 de març de 1870, i la reial ordre de la Regència que li donà sanció legal des de Madrid és de l'1 de març de 1871.

Anteriors a aquest escut de la Diputació de Barcelona foren els de les altres diputacions provincials catalanes. El de la Diputació de Girona està documentat en 1863, però el seu ús és anterior. El vairat d'argent i gules (roig) en sentit horitzontal, que des del segle XIII va ser l'escut de la ciutat de Girona, s'introduí en un rombe emmarcat per les quatre barres catalanes com a fons. Una corona

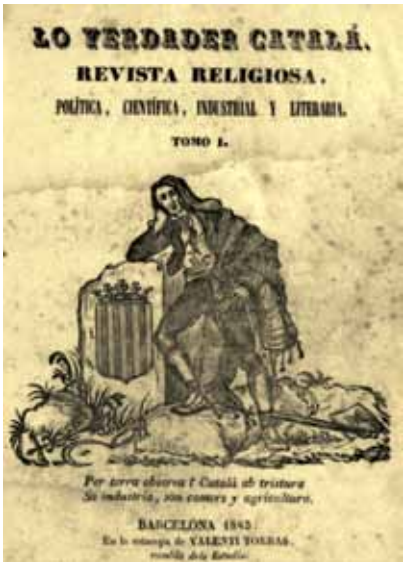

ducal timbrava l'escut en atenció al títol de duc de Girona de l'hereu a la corona que ostentaven els primogènits dels reis d'Aragó des de 1351. L'escut s'acompanyava de dues branques verdes, una de roure i l'altra de llorer, desaparegudes avui, igual que en el cas barceloní.

L'escut de la Diputació de Lleida seguí la mateixa norma de col·locar dins el fons de l'escut català el de la capital de la província, en aquest cas el lliri de tres flors, emblema medieval de la ciutat de Lleida. No tenim datada la seva implantació.

Pel que fa a l'escut de la Diputació de Tarragona, també projecció del de la capital de la província —quatre pals verticals ondats—, la data més antiga en què apareix en l'arxiu provincial és de l'any 1868, amb una ploma característica sobresortint de la corona que timbra l'escut. En 1926 va ser sotmès a l'aprovació formal del Ministeri de Governació. Els quatre pals ondats o vairs en pal, record de l'antiga procuració reial de la comarca de Tarragona, restaren tancats dins un rombe damunt les quatre barres catalanes com a fons d'un escut quadrangular amb la lletra tau, inicial de Tarragona, a la part inferior i timbrat amb la corona de príncep. En 1989 un logotip esquemàtic substi-

tuí l'escut de 1926, que no ha deixat de ser l'escut de gala. En canvi, la reforma del 2001 no ha alterat substancialment l'escut de la Diputació de Girona, que curiosament ha perdut la corona ducal i ha adoptat una corona murada, que és un símbol republicà.

Malgrat la difusió de la llegenda de les barres de sang de l'escut de Guifre durant la Renaixença, quan arribà l'agitat Sexenni democràtic, ni tan sols els republicans federals no empraren la bandera catalana en 1873, quan s'intentà de proclamar l'Estat català dins la República Federal Espanyola, que no arribà a ser federal. I és que encara no simbolitzava un projecte polític nacional, sinó un record històric. Tot i això, alguns elements potencials existien ja en la poesia renaixentista sobre la qüestió. Així, Víctor Balaguer, que mai no entraria en el catalanisme polític, havia escrit en 1861:

> «Perquè parlem la llengua parlada per nos pares,
> perquè narrem les glòries de nostres vells annals,
> perquè als Lleons i Torres ne preferim les Barres,
> amb to d'escarni i mofa nos diuen provincials.»

L'exhibició reivindicativa i polititzada de la bandera arribà a mitjan anys vuitanta, al mateix temps que apareixien les primeres organitzacions catalanistes, com el Centre Català.

Així, en 1886, en el míting proteccionista multitudinari del Teatre Novetats, organitzat pel Centre Català, Narcís Roca Farreres va arribar a declarar: «Nostres ideals arriban fins á que un dia nostras barras catalanas resplandissan solas, sense lleons, castells, cadenes ni magranes, sobre las portas de ambaixadas catalanas á Madrid, Lisboa, París, Roma, Londres, Berlín. Viena, Washington, Lima, Quito, etc. y sobre'ls portals de cents de consulats catalans; que el pendó de nostras barras, quatre, no duas, se desplegués al vent sobre casas d'embaixadors y cónsols de Catalunya per tot arreu.»

Poques formulacions tan clares de la bandera com a instrument de reconeixement exterior d'una nació sobirana.

En detriment de la creu de sant Jordi, menys exclusiva, la quadribarrada fou adoptada pels centres catalanistes escampats pel Principat, i també pels republicans federals en les celebracions que feien en els seus locals, on glorificaven la figura de Pau Claris, el conseller en cap de la Generalitat que es posà al davant de la revolta de 1640 convertint Catalunya en una república abans d'haver d'adoptar el vassallatge al rei de França per a fer front a l'ofensiva espanyola contra el Principat.

La politització reivindicativa de la bandera

En el darrer decenni del segle XIX, la quadribarrada s'havia convertit en el símbol no tan sols dels catalanistes, sinó en el símbol indiscutible dels catalans. La primera autoritat local que l'exhibí amb plena voluntat reivindicativa al campanar de la població i a la façana de l'ajuntament va ser, l'any 1899, l'alcalde de Reus, Pau Font de Rubinat, que acabava de ser designat per al càrrec, com ho havia estat el doctor Bartomeu Robert per a Barcelona, per decisió del Govern Silvela - Polavieja - Duran i Bas.

La politització de la bandera va ser afavorida no sols pels centres catalanistes que la convertiren en símbol de la demanda d'autonomia política, sinó també per les prohibicions governatives, que potenciaren aquesta identificació. La contradicció de les autoritats espanyoles, que els catalanistes no deixaren mai de denunciar, era que la quadribarrada formava part de l'escut espanyol. Naturalment, allò que calia impedir era que la quadribarrada onegés sola i desafiés així el monopoli de la bandera espanyola, que ja topava amb la competència de la tricolor republicana, la vermella socialista, la ikurriña basca i la bandera vermella i negra anarquista. La bandera espanyola bicolor anava camí d'esdevenir només la bandera monàrquica, i com a tal podia deixar d'acomplir la funció aglutinadora per damunt de les formacions polítiques que correspon a tota bandera estatal.

Sota l'estat de setge declarat arran de la vaga general de 1902 a Barcelona, el capità general amenaçà d'impedir els Jocs Florals de la ciutat si a la sala no hi figurava com a mínim una bandera espanyola. El capità general no volgué escoltar els arguments de l'escriptor Emili Vilanova, responsable de l'ornamentació d'aquell espai, que li digué que no hi havien figurat mai banderes ni blasons «d'altres regions que la nostra». Finalment es posà, a corre-cuita, una bandera espanyola a l'entrada, que va ser rebuda amb una gran xiulada, motiu pel qual el delegat governatiu ordenà immediatament el desallotjament de la gran sala de la Llotja de Mar i suspengué l'acte, que s'hagué de celebrar aquell any a Sant Martí del Canigó: a l'altra banda de la frontera, però en territori de llengua catalana, l'onze de novembre, gràcies a l'hospitalitat del bisbe de Perpinyà, Juli Carsalade, que havia adquirit el solar de l'antic monestir amb el propòsit de reconstruir-lo, imitant allò que havia fet a Ripoll el bisbe de Vic Josep Morgades. Carsalade esmentava en la convocatòria els versos de Jacint Verdaguer, mort poc abans:

> «De França o bé d'Espanya
> uns i altres som germans;
> no el trenca la muntanya,
> l'amor dels catalans.»

No s'anava a cedir a la repressió, i menys després de la victòria electoral a Barcelona, l'any 1901, del primer partit catalanista digne d'aquest nom: la Lliga Regionalista de Catalunya. Així, quan el governador civil va prohibir que es pengessin banderes catalanes en la diada de l'Onze de Setembre de 1905 i en va fer treure dues de col·locades als balcons de dos centres catalanistes, es va trobar amb la resposta d'una penjada massiva de senyeres el diumenge 24 de setembre, per acord de totes les entitats catalanistes, i aleshores el governador hagué de deixar-ho córrer.

La Mancomunitat de Catalunya, la federació voluntària de les quatre diputacions provincials, presidida per Enric Prat de la Riba, també president des de 1907 de la Diputació de Barcelona, adopta en 1914 com a escut les quatre barres amb una corona oberta. La Mancomunitat contribuí decisivament al progrés de la identitat catalana diferenciada, però no aconseguí un estatut d'autonomia per a Catalunya. ◆

Punts conflictius d'ortografia

Josep Ruaix i Vinyet

L'editorial de Llengua Nacional del número anterior, al·ludint al centenari de la promulgació de les *Normes ortogràfiques* de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC), recordava que «l'ortografia catalana pateix, actualment, una sèrie de problemes, que l'Institut d'avui, i especialment la seva Secció Filològica [SF], hauria de resoldre». En aquest article, doncs, ens proposem d'elencar una bona part d'aquests problemes, que distribuïm en els apartats tradicionals dels tractats d'ortografia (vegeu, per exemple, el nostre manual *Català complet / 1*).

Vocal neutra

Pel que fa a la grafia de la vocal neutra, ara com ara no es pot considerar pas ben resolta la transcripció dels noms d'origen greco-llatí que en la llengua original terminen en *as*. Segons la recomanació acadèmica, s'han d'escriure en *-es*, però aquesta recomanació és certament massa dràstica i ha estat contestada amb raó per alguns autors (per a més detalls, vegeu els nostres *Punts conflictius...*, pp. 25-31, les *Observacions.../2*, pp. 80-81, i el *Català complet / 1*, pp. 54-55). Valdria la pena que la SF del IEC entaulés diàleg amb els especialistes en llengües clàssiques i busqués una solució més equilibrada del problema.

Semblantment, són discutibles les grafies *epitàlem* i *hipotàlem*, ja que, tractant-se de termes cultes, s'haurien d'escriure segons la vocal etimològica: *epitàlam* i *hipotàlam* (per a més detalls, vegeu el nostre *Nou diccionari auxiliar*, p. 131).

Relacionada amb la vocal neutra, tenim la qüestió de si cal escriure o no la lletra *e* quan s'escau davant de *s* i, d'una manera o altra, seria una *e* epentètica. Doncs bé, hi ha el cas d'alguns compostos antics, en què tradicionalment la *e* ja quedava incorporada al prefix o era absorbida per aquest (*rescalf, rescalfament, rescalfar, rescalfat, rescalfó; sobrescrit, sobrescriure; sotascriure*) i a què l'autoritat acadèmica recentment ha afegit la *e* epentètica (*reescalf, reescalfament, reescalfar, reescalfat, reescalfó; sobreescrit, sobreescriure; sotaescriure*). És dubtós que el canvi sigui encertat; creiem que, almenys, caldria deixar la primera solució (tradicional i respectuosa amb la pronúncia genuïna) com a optativa. Per altra banda, hi ha el cas d'alguns compostos moderns on la *e* epentètica no sembla convenient o necessària (*telespectador, telesquí, autostop* i *autostopista*; segons el DIEC2, *teleespectador, teleesquí, autoestop* i *autoestopista*). Finalment, hi ha el cas d'un parell de compostos que, barrejant un prefix culte i un mot popular, indubtablement no poden perdre la *e* ja incorporada al segon element quan va tot sol (*endoesquelet* i *exoesquelet*; segons el DIEC2, *endosquelet* i *exosquelet*). (Per a més detalls sobre tot aquest paràgraf, vegeu *Observacions.../2*, pp. 12-15, i *Nou diccionari auxiliar*, en les entrades corresponents.)

Dièresi

Pel que fa a la dièresi, per una banda tenim les grafies oficials *apaïsat; traïdor, traïdoria, traïdorenc; veïnat, veïnatge*. Sense haver-les de proscriure, sí que s'haurien d'admetre, atesa l'existència d'una llarga i genuïna tradició de pronúncia amb diftong dels nexes *ai* i *ei* afectats, les variants sense dièresi: *apaisat; traidor, traidoria, traidorenc; veinat, veinatge* (per a més detalls, vegeu el *Nou diccionari auxiliar* en les entrades corresponents).

Per altra banda, tenim una sèrie de derivats cultes en *-al, -at* i de derivats de primitius en *-oide* que, oficialment, van amb dièresi. Aquesta dièresi, però, constitueix de fet una ultracorrecció (o, si es vol, una rutina injustificada) i, per tant, valdria més escriure aquesta sèrie de mots sense dièresi (o almenys permetre la doble possibilitat: escriure'ls amb dièresi o sense dièresi). Heus ací una llista il·lustrativa (no pas exhaustiva) de tals mots, primer amb la forma actualment normativa: *laïcal, laïcat; al·lotetraploïdia, aracnoïdal, col·loïdal* i *col·loïdopèxia, esteroïdal, helicoïdal, lamboïdeu, romboïdal, tiroïdal* i *tiroïdisme, trapezoïdal*. I ara amb la forma diguem-ne natural, espontània, òbvia: *laical, laicat; allotetraploidia, aracnoidal, col·loidal* i *col·loidopèxia, esteroidal, helicoidal, lamboideu, romboidal, tiroidal* i *tiroidisme, trapezoidal*. (Per a més detalls, vegeu *Català complet / 1*, p. 77, i *Nou diccionari auxiliar*, s.v. *laïcal/laical*.)

Accents

Segons la praxi introduïda ja fa anys per la *Gran enciclopèdia catalana*, praxi indubtablement ben fonamentada, s'hauria de posar accent gràfic quan aquest indica, en una sèrie de termes cultes terminats en vocal + *ids*, que es tracta d'un mot pla i en què, per tant, el grup de vocal + *i* es pronuncia amb hiat i no pas amb diftong: *ràids, alfèids, aranèids, ardèids, Cefèids, Persèids, tinèids, grúids, súids*, etc. Això passa també, en algun altre terme culte, quan el mot és esdrúixol: *dèisi*, etc. Incomprensiblement, el DIEC escriu aquests mots sense accent (ni dièresi), cosa que sembla indicar que s'han de pronunciar amb diftong, però certament aquesta pronúncia no escau al tipus de cultismes que són. Els responsables del diccionari normatiu, doncs, farien bé de replantejar-se la qüestió. (Per a més detalls, vegeu *Català complet / 1*, p. 77, nota 3.)

Per altra banda, creiem que s'hauria d'admetre (si no com a obligatori, almenys com a potestatiu) l'accent gràfic en les formes *dó, dóns* del verb *donar* o *dar* que apareixen en locucions fossilitzades com *Déu n'hi dó, Déu nos dó, a sants i a minyons no els prometis que no els dóns*, etc., en quant són formes arcaiques que convé distingir d'altres mots existents en la llengua. Segons els repertoris oficials, actualment les formes esmentades que apareixen en les locucions en qües-

tió van sense accent gràfic. (Per a més detalls, vegeu *Català complet / 1*, p. 93.)

Les oclusives

Com a sinònim del gentilici *berber*, el Termcat proposa, sense cap raó vàlida, la forma *amazic*, però la que s'ha de considerar correcta és *amazig*, perquè es basa en l'etimologia i l'ús d'altres llengües (per a més detalls, vegeu *Nou diccionari auxiliar*, p. 27). Esperem que el IEC esmeni, en aquest punt, el Termcat, com ha fet en el cas de *bloc/blog* com a terme d'informàtica.

Per altra banda, ja seria hora de canviar la *k* etimològica del mot *folklore* i derivats (*folklòric, folklorista,* etc.) escrivint *folclor* (i *folclòric, folclorista,* etc.). (Per a més detalls, vegeu *Observacions.../1*, p. 103, i *Nou diccionari auxiliar*, p. 149.)

L'oposició oclusiva/fricativa (b/v)

La majoria de diccionaris, comprenent-hi el DIEC, enregistren la forma *bòbila*, mentre que algun altre, segurament amb més raó, escriu *bòvila* (per a més detalls, vegeu *Nou diccionari auxiliar*, p. 55). Sortosament ja es va rectificar la grafia *bamba* (emprada per alguns amb referència a un tipus de calçat) per *vamba* (cf. *Nou diccionari auxiliar*, p. 50).

Les fricatives i africades

En tema de consonants fricatives alveolars, tenim el cas del mot *transsepte* (grafia oficial), que en realitat caldria escriure *transepte*, ja que la essa es pronuncia, legítimament, sonora (per a més detalls, vegeu *Català complet / 1*, p. 125, nota 2, i *Nou diccionari auxiliar*, p. 316).

I en tema de consonants africades alveolars, tenim el cas del terme *pizza*, pres de l'italià, que, havent-se ja naturalitzat suficientment entre nosaltres i havent generat derivats, valdria més d'escriure *pitza* (i *pitzer, pitzeria*, etc.) (per a més detalls, vegeu *Observacions.../1*, p. 103, i *Nou diccionari auxiliar*, p. 247).

En tema de consonants fricatives palatals, el DIEC2 enregistra el terme *gihad* (referent a un concepte musulmà), del qual alguns formen el derivat *gihadista*. Ara bé, com a vocable procedent de l'àrab, s'hauria d'escriure *jihad* (i *jihadista*), com ja fan, encertadament, alguns (per a més detalls, vegeu *Nou diccionari auxiliar*, p. 158). Proposem als responsables del DIEC que esmenin l'error, comès probablement per unes ganes exagerades d'evitar excepcions a les regles ortogràfiques.

Les nasals n/nn

Tenim normativament una sèrie de mots amb ena doble o geminada que, escrits així, no responen a la pronúncia real i legítima. No diem que tals grafies s'hagin de proscriure de cop i volta en favor de les corresponents grafies amb ena simple, però sí que, almenys, s'haurien d'admetre també aquestes formes simplificades (en la línia del que el DIEC2 ha fet amb *pneumàtic/neumàtic*, cf. *Nou diccionari auxiliar*, p. 220). Així, al costat de *connectar, connex, connexió,* s'haurien d'admetre *conectar, conex, conexió.* Al costat de *annex, annexar, annexió, annexionar, annexionista,* s'haurien d'admetre *anex, anexar, anexió, anexionar, anexionista*. Per altra banda, hi ha en els diccionaris i en la praxi una vacil·lació entre *tennis* i *tenis*, *tennista* i *tenista*, *frontennis* i *frontenis*, *escànner* i *escàner*, *escannejar* i *escanejar*, que caldria decididament resoldre a favor de les segones formes (és a dir, les formes amb ena simple). (Per a més detalls, vegeu *Observacions.../1*, pp. 100-101, i *Català complet / 1*, p. 137.)

Les vibrants (r/rr)

Sobretot per influència del DIEC, es nota, actualment, una vacil·lació entre la erra simple i la erra doble en alguns compostos. Nosaltres creiem que són millors, per raons fonètiques i de tradició, en aquests casos, les formes amb erra doble. Així, per un costat, no escriuríem *coredemptor, coregència* i *coregent*, *coregnant* i *coregnar, coreligionari, coresponsable* i *coresponsabilitat*, sinó *corredemptor, corregència* i *corregent, corregnant* i *corregnar, correligionari, corresponsable* i *corresponsabilitat*. Per l'altre costat, no trobem tan encertada la forma *eradicar* (amb els derivats *eradicació, eradicatiu*) com *erradicar* (*erradicació, erradicatiu*). (Per a més detalls, vegeu *Català complet / 1*, p. 141, i *Nou diccionari auxiliar*, en les entrades corresponents.)

L'antiga aspirada

Pel que fa a l'ús de l'antiga lletra aspirada (*h*), s'observa alguna vacil·lació en noms propis. Com que aquesta qüestió és de poca importància, ens limitem a remetre a *Observacions.../1*, pp. 102-103, i *Català complet / 1*, p. 147.

Apòstrof

Pel que fa a l'article contracte *can*, encara que, seguint estrictament les normes oficials, s'hauria de desfer davant un nom començat en vocal (p.e., en els topònims *Ca n'Anglada, Ca n'Oriac,* etc.), com que, en el català central, la forma *n'* (o sigui l'article personal *en* davant de vocal) ha caigut en desús, hom sent la forma *can* com una fossilització i, per tant, tendeix a no desfer mai la contracció, escrivint, doncs, *Can Anglada, Can Oriac,* etc. Sembla que tal tendència s'hauria d'admetre. (Cf. *Català complet / 1*, p. 150, nota 3.)

Guionet

L'any 1996 la SF del IEC va promulgar unes noves normes sobre l'ús del guionet en els mots compostos. Aquestes noves normes presenten greus inconvenients i, per això, s'haurien de revisar profundament. Com que aquest és un tema molt llarg i complex, remetem a llocs on és tractat *in extenso*: *Observacions.../2*, pp. 89-99; *Butlletí del Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de Catalunya*, tardor 1996, pp. 52-55; Llengua Nacional, novembre 1996, pp. 14-17; *Català complet / 1*, pp. 152-154; *Català complet / 3*, lliçons 13, 14 i 15.

Signes de puntuació

Sobre l'ús de la coma, val la pena de tenir en compte que, havent-se estudiat no fa molts anys l'anomenat «ordre empragmàtic o funcional de la frase», avui ja no s'ha de considerar sempre obligatori l'ús de la coma després dels «elements

emmarcadors» i després de les «tematitzacions a l'esquerra». (Per a més detalls, vegeu: *Observacions.../1*, pp. 56-65; *Català complet / 1*, pp. 156-157; *Català complet / 2*, lliçó 3.)

Quant al dubte entre posar coma o posar dos punts després de les expressions de salutació i adreça en cartes i textos similars, tema certament menor, vegeu *Observacions.../1*, pp. 103-104, i *Català complet / 1*, p. 159.

Més important és el fet que continua existint vacil·lació, segons les diferents editorials, publicacions, autors, correctors, etc., en l'ús dels signes d'admiració i d'interrogació inicials. En 1993 la SF del IEC va publicar uns consells al respecte, consells que, però, han estat molt poc seguits, ja que, certament, no eren prou realistes. Creiem que l'autoritat acadèmica hauria de reconsiderar la qüestió i, en aquest sentit, li brindem els nostres estudis (com els brindem, és clar, a tots els usuaris de la llengua), que es poden trobar dins *Punts conflictius...*, pp. 33-42, *Observacions.../2*, pp. 86-88, i *Català complet / 1*, pp. 159-160. ◆

CLAU BIBLIOGRÀFICA

Català complet / 1: Josep Ruaix i Vinyet, *Català complet*, vol. I, Barcelona 2012 (3ª ed.).

Català complet / 2: Josep Ruaix i Vinyet, *Català complet*, vol. II, Barcelona 2007 (2ª ed.).

Català complet / 3: Josep Ruaix i Vinyet, *Català complet*, vol. III, Moià 2000.

DIEC: Institut d'Estudis Catalans, *Diccionari de la llengua catalana*, Barcelona 1995.

DIEC2: Institut d'Estudis Catalans, *Diccionari de la llengua catalana*, Barcelona 2007 (2ª ed.).

Gran enciclopèdia catalana, Barcelona 1986-1989 (2ª ed.).

Nou diccionari auxiliar: Josep Ruaix i Vinyet, Barcelona 2011.

Observacions.../1: Josep Ruaix i Vinyet, *Observacions crítiques i pràctiques sobre el català d'avui*, vol. I, Moià 1994.

Observacions.../2: Josep Ruaix i Vinyet, *Observacions crítiques i pràctiques sobre el català d'avui*, vol. II, Moià 1995.

Punts conflictius...: Josep Ruaix i Vinyet, *Punts conflictius de català. Deu estudis sobre normativa lingüística*, Barcelona 1989 (2ª ed.).

ERRATA CORRIGE: En el nostre article anterior (cf. LLENGUA NACIONAL, núm. 82, I trimestre del 2013, pp. 25-27) s'hi va esmunyir un error. Al final de la nota 3 (p. 27) deia «*aquest, aquella, aquells, aquelles*» quan, lògicament, havia de dir «*aquest, aquesta, aquests, aquestes*».

PASTISSERIA
BOMBONERIA
CONFITERIA
GELATERIA

Major de Sarrià, 57
08017 Barcelona
Tel. 93 203 07 14 - 93 203 00 04

Pl. de Sarrià, 12-13
08017 Barcelona
Tel. 93 203 04 73 - Fax 93 280 65 56

L'alternança de les preposicions febles

Albert Jané

Les cinc preposicions febles de què disposa la llengua catalana —*a, de, en, amb* i *per*— indiquen una gran multiplicitat de tipus de relació, impossible de precisar amb una exactitud total en cap tractat gramatical. A vegades s'associa massa estrictament una d'aquestes preposicions amb un tipus de relació determinat, cosa que emmena a la formació de construccions errònies i, sovint, a rebutjar immotivadament construccions totalment correctes. És el cas dels qui rebutgen, per exemple, el sintagma *cuina de gas* perquè voldria dir, segons ells, 'cuina feta de gas', talment com *cuina de ferro*, o *el partit del govern*, adduint que aquell partit no és pas propietat del govern. La desconeixença, o potser més aviat l'oblit, dels diversos valors que té la preposició *de* és, sens dubte, el que origina aquest rebuig desencertat. Hi ha, d'altra banda, el fet que en molts casos les preposicions no són sinó mers elements d'enllaç, sense cap significació precisa, com és el de les preposicions que introdueixen certs complements del verb.

Hi ha certs casos habituals d'ús indegut d'una preposició en lloc d'una altra que trobem indicats en tots els tractats gramaticals. També hi ha aquells altres en què convenen, en una mateixa construcció, dues preposicions diferents. No ha de sorprendre, considerant la complexitat d'aquest aspecte gramatical, que no sempre tots els tractadistes estiguin plenament d'acord sobre la preposició que més ha de convenir en una construcció determinada.

En les línies que segueixen comentem els casos d'alternança que tenim anotats en les deu combinacions binàries originades per les cinc preposicions febles de la nostra llengua, és a dir, *a/de, a/en, a/amb, a/per, de/en, de/amb, de/per, en/amb, en/per* i *amb/per*. No tenim, certament, la pretensió d'oferir una informació exhaustiva de totes aquestes possibilitats. Hem tingut molt especialment en compte el *Diccionari general de la llengua catalana*, de Pompeu Fabra, del qual hem reproduït nombrosos exemples.

A/DE

Una de les funcions essencials de la preposició *de* és la de determinar un nom per mitjà d'un altre nom o grup nominal (o un infinitiu). En certes construccions, en lloc d'aquesta preposició pot convenir també la prep. *a*, que en alguns casos denota l'objecte indirecte del verb i en els altres és simplement una preposició de règim.

- Prohibida l'entrada als/dels menors.
- El monument al/del president Macià.
- Daurar les cadenes a/de algú.
- La proximitat a/de la muntanya de Montserrat.
- Idiotisme peculiar a la llengua italiana (DGLC, s.v. **italianisme**)
- Condicions, qualitats, peculiars d'un individu, d'una llengua (DGLC, s.v. **peculiar**).

Cal recordar, però, que com a norma general en la determinació d'un nom amb un altre nom la preposició adequada és *de*, la qual expressa una gran multiplicitat de tipus de relació, incloent-hi la matèria de què és feta una cosa. Tenim, per tant, *Una cuina de gas, Una màquina de vapor,* etc., en lloc de **Una cuina a gas, *Una màquina a vapor.* Anàlogament, *Soroll de vidres trencats, Olor de romaní,* en lloc de **Soroll a vidres trencats, *Olor a romaní.*

Hi ha alguns verbs que admeten aquestes dues preposicions, indistintament, per a la introducció d'un complement d'objecte format per un infinitiu o d'un infinitiu del qual són verbs auxiliars.

- Vaig aprendre a llegir (*o bé* de llegir) als tres anys i mig[1] (J. Ginebra i A. Montserrat, *Diccionari d'ús dels verbs catalans*, s.v. **aprendre**).
- Li ensenyen a caminar (*o bé* Li ensenyen de caminar) (*o.c.*, s.v. **ensenyar**).
- La neu comença a caure (DGLC, s.v. **començar**).
- Començà d'anar d'una banda a l'altra (DGLC, s.v. **començar**).

Certs sintagmes nominals admeten l'ús indistint d'aquestes dues preposicions per a introduir un complement determinatiu format per un infinitiu:

- Va ser la primera a/de saber-ho.
- Tenen molt d'interès a/de participar-hi.
- Aquell a qui legalment pertany el dret de decidir (DGLC, s.v. **competent**).
- Tothom té dret a defensar el que és seu (DGLC, s.v. **dret**).

Verbs com *treure* o *llevar* admeten, a més d'un complement directe, un segon complement introduït a vegades per la preposició *a* (complement datiu), a vegades per la preposició *de* (complement genitiu), ús que cal considerar indistint o facultatiu:

- Treure la crosta (a una cosa encrostada) (DGLC, s.v. **desencrostar**).
- Treure la cola (d'una cosa encolada) (DGLC, s.v. **desencolar**).
- Llevar el jou (a un animal enjovat) (DGLC, s.v. **desenjovar**).
- Llevar la goma (d'una cosa engomada) (DGLC, s.v. **desengomar**).

Un nombre més aviat reduït de locucions adjectivals i adverbials admeten, en alguns casos, l'alternança, com a primer component, d'aquestes dues preposicions: *a/de gust, a/de vegades, a/de lloguer, a/de més a més*. En algun cas, la diferència de

1. L'ús, en aquest cas, de la forma contracta *als* no es considera acceptable. Veg. l'apartat A/AMB (p. 22) d'aquest mateix treball.

preposició correspon a una diferència de significat: *a peu* 'caminant' i *de peu* en *soldat de peu*.

A/EN

L'alternança més usual entre les preposicions *a* i *en* es troba en la introducció de les designacions de lloc. La casuística d'aquest ús és, certament, complicadíssima, i aquí ens hem de limitar a unes idees molt generals. D'altra banda, Josep Ruaix ha estudiat aquesta qüestió d'una manera detallada i extensa, i és bo de remetre al seu treball[2].

La distribució d'aquestes dues preposicions en les expressions locatives varia considerablement de la de l'espanyol, que sol indicar el moviment amb la preposició *a* i la situació estable i la introducció en un espai amb la preposició *en*. El català, en canvi, recorre a la preposició *a* per a indicar la situació estable en un lloc davant un nom geogràfic o precedit per un article definit:

- Abans vivien a Llançà però ara resideixen a Figueres.
- Aquell dia jo em trobava a Vic.
- Passava moltes hores al balcó.
- Quan em va trucar jo encara era al llit.
- Trobaràs les claus al calaix de dalt.

En canvi, davant els articles indefinits, els demostratius i els numerals s'usa generalment la preposició *en*:

- Una estàtua que hi ha en una de les places de la ciutat (DGLV, s.v. **en**).
- Ja fa temps que viuen en aquesta casa.
- He viscut en tres cases diferents (DGLC, s.v. **en**).

Però si es tracta d'expressions que no són pròpiament la designació d'un espai físic sinó més aviat teòric o conceptual, o d'expressions temporals que els són equiparables, sembla més adequat de recórrer també a la preposició *a* davant l'article definit. De fet, en aquest ús de les preposicions *a* i *en* és fàcilment observable la intervenció de dues tendències contràries. D'una banda, la influència del castellà, que fa recórrer a la preposició *en* en casos en què és ben clar que cal l'altra preposició. I, com a reacció contra aquesta influència, la tendència a recórrer sistemàticament a la preposició *a* davant l'article definit. Ruaix combat no sense raó ni raons aquesta tendència, que considera mecanicista, però no són pocs els bons usuaris de la llengua als quals el seu sentit lingüístic demana la preposició *a* en casos en què ell postula *en*. Vegeu els exemples següents, tots ells extrets, a l'atzar, del DGLC:

- Adornament que es posa al cap d'una plana, al començament d'un capítol... (s.v. **capçalera**).
- Família de plantes monoiques, amb el fruit o reunió de fruits voltats a la base per un receptacle... (s.v. **fagàcies**).
- ... que té l'embocadura a l'extrem d'un llarg tub encorbat (s.v. **fagot**).
- Tenir una cosa a la punta de la llengua (s.v. **llengua**).
- Situat a la banda de llevant (s.v. **llevant**).
- A la pàgina catorze (s.v. **pàgina**)
- Una nota al peu de la pàgina (s.v. **pàgina**).
- Posar la mà a la ploma (s.v. **posar**).
- Malaltia caracteritzada per taques lívides a les membranes mucoses (s.v. **porpra**).
- Aquesta joguina no viurà gaire a les seves mans (s.v. **viure**).
- Al començament tot anava bé (s.v. **començament**).
- Les coses privades, secretes, que ocorren a l'interior d'una família, comunitat, etc. (s.v. **interioritat**).
- Cadascun dels espais que hi ha entre les quadernes en l'interior d'una embarcació (s.v. **caixa**).
- Enregistrar en les estacions dels ferrocarrils (equipatges, mercaderies) per tal de... (s.v. **facturar**).
- Ell viurà sempre en la memòria dels seus amics (s.v. **viure**).
- Malaltia febril deguda a la presència en la sang de paràsits animals (s.v. **malària**).
- Que no posa en les coses la cura deguda (s.v. **malcurós**).
- Allistar, inscriure, en el rol d'una embarcació (s.v. **enrolar**)
- Acció de deturar-se en un dels indrets situats en el camí que hom recorre (s.v. **estació**).
- Lamineta mòbil en el tub de certs instruments de vent (s.v. **llengüeta**).
- Els qui han d'informar [...] en el si d'una corporació (s.v. **ponència**).
- Ham de quatre puntes usat en la pesca del pop (s.v. **poper**).
- Estar-se en el lloc on hom exerceix una funció (s.v. **residir**).
- En el començament Déu creà el cel i la terra (s.v. **començament**).

Creiem que seria més aviat difícil d'establir una norma de distribució que justifiqués clarament l'ús de la preposició *a* en lloc de la preposició *en* en els dotze primers exemples dels vint-i-quatre que acabem de transcriure, i el fet contrari en els dotze restants. Dit altrament, que en llur majoria, si no en tots, les dues preposicions hi serien intercanviables. És possible que no es deixessin de tenir en compte raons d'eufonia. No ens semblaria, doncs, desencertat de suggerir que la distribució de les dues preposicions, en aquest cas, no es pot subjectar a normes massa rígides.

D'altra banda, cal tenir en compte que, en moltes construccions més o menys anàlogues a les dels exemples transcrits, la preposició, en realitat, denota un complement indirecte o bé depèn del règim del verb. Hi ha casos en què la frontera és més aviat imprecisa, especialment entre el datiu inanimat i el locatiu. Si una expressió que podria semblar locativa s'analitza com un complement indirecte o datiu és evident que la preposició a usar és *a*. Justament el risc de confusió entre les dues construccions és una de les raons que addueix Josep Ruaix a favor de l'ús de la preposició *en*.

Quan la designació de lloc és representada per un terme relatiu, el relatiu compost o el fort, s'introdueix sempre amb la preposició *en*:

- Vam obrir el calaix en el qual hi havia tota la documentació.

2. Josep Ruaix i Vinyet, *Punts conflictius de català*, «Distribució de les preposicions *a / en*», Ed. Barcanova, Barcelona 1989, pp. 79-107.

• Viu en la mateixa casa en la qual vivien els seus pares.

• Deixeu-me la carpeta en què hi ha els originals.

No creiem acceptable la frase següent, que hem llegit recentment a *Serra d'Or* (núm. 639, p. 4):

• *La conversa era un doll de records a la qual intervenia sovint...

Un cas molt diferent és el de verbs com *complaure's, consistir, pensar, vacil·lar, confiar, afanyar-se, convenir*, etc., que demanen la preposició *en* davant un complement d'objecte representat per un grup nominal, però la preposició *a* si aquest complement és representat per un infinitiu.

• Els sàdics es complauen en la sofrença dels altres.

• Es complauen a convidar-vos a la inauguració del nou local.

• Consisteix en un detall irrellevant.

• Tot consisteix a saber qui hi ha de participar.

• S'ha de pensar en tots els imprevistos.

• Pensa a tancar la porta.

• No confiïs en cap subvenció.

• Es van afanyar a presentar una reclamació.

En aquest cas, doncs, hi ha una alternança entre aquestes dues preposicions ben definida i establerta normativament, i només la desconeixença de les normes gramaticals fa que encara siguin poc o molt freqüents construccions com **Es complauen en convidar-vos* o **Tot consisteix en tenir sort*, amb la preposició *en* en lloc de *a* davant un infinitiu, considerades inadmissibles.

A/AMB

Denotant una relació de caràcter instrumental té lloc l'alternança d'aquestes dues preposicions, tal com fan veure els exemples següents:

• Embarcació lleugera per a passeig, esport, moguda a quatre, sis o vuit rems, o bé a motor... (DGLC, s.v. **canoa**).

• Embarcació lleugera, d'esport, moguda a rem, a la vela, o amb motor (DGLV, s.v. **canot**).

• Vaixell antic mogut principalment amb rems; nau gran, baixa, generalment d'un pont, mogut a rems i a vela, usada... (DGLC, s.v. **galera**).

Aquesta alternança també es dóna en l'expressió d'algun altre tipus de relació:

• El fi obtingut no correspon als mitjans emprats (DGLC, s.v. **correspondre**).

• Jo en tinc notícies que no corresponen amb les que vós en teniu (DGLC, s.v. **correspondre**).

• Ruptura del lligam que unia una cosa a una altra (DGLC, s.v. **divorci**).

• L'ànima està unida amb el cos (DGLC, s.v. **unir**).

En el llenguatge periodístic actual (i, probablement, en alguns altres tipus de llenguatge), és molt freqüent l'ús de la preposició *amb* en l'expressió *amb X anys: Se'n va anar a París amb vint anys, En Pere es va casar amb trenta anys, Es va morir amb cinquanta anys*, que, tot i que són ben comprensibles, inviten inevitablement a donar-hi un altre valor (com si en Pere, en lloc de casar-se amb una noia, ho hagués fet amb vint anys). No sembla pas que aquest ús sigui gens recomanable, i més aviat advocaríem per desistir-ne. En lloc de la preposició *amb* pot usar-se *a* o bé la frase verbal *quan tenia*:

• Se'n va anar a París a vint anys.

• En Pere es va casar a trenta anys.

• Es va morir quan tenia cinquanta anys.

A/PER

Els principals casos d'alternança entre aquestes dues preposicions es troben en alguns sintagmes adverbials de temps i de lloc.

El refranyer popular ens mostra alguns exemples de l'alternança d'aquestes dues preposicions davant el nom dels mesos, amb un clar predomini de *per*:

• Pel gener, els gats cerquen muller.

• Pel febrer, abriga't bé.

• Pel març, la verdor, i per l'abril, la flor.

• Pel maig, cada dia un raig.

• Pel juliol, sega qui vol.

• Pel setembre, els trons ni dolents ni bons.

• Per l'octubre, fuig de l'ombra i busca el sol.

• Pel novembre, cava i sembra.

• Pel desembre, gelades i sopes escaldades.

• Al gener, tanca la porta i encén el braser.

• A l'abril, cada gota en val mil.

• Al juny, la falç al puny.

• A l'agost, bull el mar i bull el most.

• Al setembre, el vi està per vendre.

• Al desembre i al gener, busca un bon recer.

Davant el nom de les festivitats del calendari cristià, s'usa exclusivament la preposició *per*: *per Sant Josep, per Sant Joan, per la Mare de Déu d'Agost, per la Mercè, per Tots Sants, per Nadal*... En canvi, davant el nom de les diverses etapes del dia solar, és preceptiu l'ús de la preposició *a: al matí, al migdia, a la tarda, al vespre, a la nit*.

Davant expressions adverbials de lloc, aquesta alternança és algunes vegades possible amb mots com *dins, fora, voltant, costat*, etc.

• A/per dins no hi ha ningú.

• Tothom es va quedar a/per fora.

• Ho celebrarem als/pels voltants de Nadal.

• Al/pel costat de la casa mateix.

DE/EN

Les preposicions *de* i *en* s'usen sovint davant alguns adjectius per a la formació de locucions o sintagmes adjectivals i sobretot adverbials, sense que es pugui apreciar una norma de distribució basada en el tipus de relació que indiquen. Notem els diversos casos de locucions antònimes entre les formades amb la preposició *de*: *de biaix, de franc, de nou, d'amagat, de groc, de blanc, de negre, de gran, de petit, de jove, de vell, de buit, de ple, de clar, de fosc, de curt, de llarg; en fals, en brut, en net, en va, en sec, en absolut, en actiu, en efectiu, en privat, en suspens, en particular, en general*. En els casos en què és possible l'ús de les dues preposicions, el valor de les locucions originades no sol ser el mateix: *de clar (anar vestit de clar)* i *en*

clar (posar en clar), de ferm (treballar de ferm), en ferm (dir-ho en ferm), de blanc (anar vestit de blanc) i *en blanc (un xec en blanc).*

Davant els substantius hi ha unes possibilitats anàlogues a les anteriors. Les locucions formades amb la preposició *de* poden ser adjectivals o adverbials: *de dia, de paraula, de costum, d'esma, de marca, de costum*. En canvi, entre les formades amb la preposició *en* sobresurten les que tenen valor adverbial: *en realitat, en efecte, en conclusió, en abundància, en joc, en línia, en premsa, en detall, en excés, en funcions, en llibertat, en persona.*

Encara que no siguin perfectament intercanviables en tots els casos, es pot establir una sinonímia indiscutible entre *de premi* i *per premi*. Pel que fa a *de veritat* i *en veritat*, sembla que aquesta segona locució té solament valor adverbial, mentre que la primera funciona alhora com un adjectiu i com un adverbi. També tenim, amb valor diferent, *en relleu (un mapa en relleu)* i *de relleu (un personatge de relleu)*, però encara que trobem *posar de relleu* en els textos d'un lingüista tan qualificat com Joan Coromines, sempre hem considerat que la frase adequada havia de ser *posar en relleu*, tal com indiquen el DGLC i el DIEC. En canvi, **en seguida*, forma molt estesa en el llenguatge oral en lloc de *de seguida*, s'ha considerat sempre inadmissible.

DE/AMB

Les idees o classes de relació que indica la preposició *amb* són més escasses que les que indica la preposició *de*. La primera d'aquestes preposicions té sempre un valor de companyia, funcional o instrumental, mentre que l'altra és la preposició determinativa per excel·lència. La possible identitat entre aquestes dues idees fa que en alguns casos hi pugui haver una alternança entre *de* i *amb*. Aquesta identitat es produeix en el complement de verbs com *farcir, omplir, satisfer, cobrir, proveir, acontentar-se, tenir-ne prou, haver-n'hi prou* i en el d'altres mots de la seva família:

- Allò amb què es farceix alguna cosa (DGLC, s.v. **farciment**).
- Un vestit farcit de guarniments (DGLC, s.v. **farcir**).
- Omplir un got de vi (DGLC, s,v, **omplir**).
- Omplir els buits d'un objecte amb cera (DGLC, s.v. **omplir**).
- Satisfer-se de poca cosa (DGLC, s.v. **satisfer**).
- ... no se satisfeia amb res (J. Ginebra i A. Montserrat, *Diccionari d'ús dels verbs catalana*, s.v. **satisfer**).
- Cobrir una paret de pintura (DGLC, s.v. **cobrir**).
- Cobrir els bescuits amb un bany de sucre (DGLC, s.v. **cobrir**).
- Acontenta't amb el que et donaran i no demanis res més (DGLC, s.v. **acontentar**).
- S'acontenta d'anar fent (J. Ginebra i A. Montserrat, *o.c.*, s.v. **acontentar**).
- En tenen prou amb fer-se veure.
- No n'hi ha prou de passar la maroma.

Els noms que indiquen certs tipus de relació, com el parentiu, l'amistat, etc., admeten sovint complements determinatius introduïts indistintament per una d'aquestes dues preposicions:

- Amic dels homes, dels animals (DGLC, sv. **amic**).
- Un sobirà amic amb les arts (DGLC, s.v. **amic**).
- Alt i prim, parent d'en Bufa (dita popular).
- Ella era poc o molt parenta amb la jove... (Víctor Català, *Solitud*).

En el llenguatge culinari, en teoria, el terme introduït amb la preposició *amb* sol ésser un ingredient secundari que acompanya el principal un cop aquest cuinat o guisat, i el que introdueix la preposició *de* correspon a un ingredient guisat conjuntament amb el plat principal. Però la realitat no sempre s'ajusta a aquesta norma de distribució. Podem distingir entre *una truita amb patates* i *una truita de patates*, però designacions com *arròs amb musclos* i *vedella amb pèsols* corresponen més aviat al segon cas (cocció conjunta o simultània).

Certs noms com *casa, llibre, camisa* i molts més es poden adjuntar un altre nom com a determinatiu, introduït per una o altra d'aquestes dues preposicions. Però s'usa la preposició *de* quan es tracta d'una designació determinada, i la preposició *amb* si la designació és indeterminada:

- Vam veure una casa amb una teulada de pissarra.
- Viuen a la casa de la teulada de pissarra.
- Hi havia un llibre amb les tapes vermelles.
- Avui porta la camisa de floretes

DE/PER

L'alternança entre les preposicions *de* i *per* ocorre especialment en les oracions de veu passiva. L'autor de l'acció, en aquestes oracions, s'expressa per mitjà d'un complement introduït amb la preposició *per*. Segons Fabra[3], darrere de certs participis, com *seguit, precedit, acompanyat, conegut, reconegut, respectat,* la designació de l'acció és generalment introduïda amb la preposició *de*:

- Entrà seguit de tots els seus enemics.
- Ell és respectat de tothom.

Cal entendre, en primer lloc, que en aquests casos també és vàlid l'ús de la preposició *per* i, en segon lloc, que la llista no és tancada. Hi podríem afegir, per exemple, *estimat, admirat, oblidat, coronat, posseït...*

- L'empresa fou coronada d'un èxit complet (DGLC, **coronar**).
- Ésser posseït del diable (DGLC, **diable**).

Com és ben sabut, un nom pot ésser determinat per un altre nom introduït amb la preposició *de*. En alguns casos, en lloc d'un altre nom hi ha un infinitiu: *màquina d'escriure, canya de pescar, goma d'esborrar, agulla d'estendre la roba, sac de dormir, agulla de cosir, sala de rebre, ganivet de llescar el pa, llibre d'anar a missa*. En tots els exemples precedents es tracta de designacions nominals perfectament lexicalitzades i consolidades. Però aquest ús és possible en tota mena de construccions anàlogues, encara que es tracti de frases de nou encuny. És aleshores que la preposició *de* alterna, no pròpiament amb

3. Pompeu Fabra, *Gramàtica catalana*, Ed. Teide, Barcelona 1956, p. 90.

la preposició simple *per*, sinó amb la preposició composta *per a*:

- Canó de posar agulles (DGLC, **aguller**).
- Superior d'un monestir d'homes amb facultat de conferir ordes menors... (DGLC, s.v. **abat**).
- Facultat de pensar, de sentir, de voler (DGLC, s.v. **facultat**).
- Encara no és temps de fer això (DGLC, s.v. **temps**).
- No estic en disposició de treballar, d'estudiar (DGLC, s.v. **disposició**).
- Llevar a algú el dret de fer una cosa (DGLC, s.v. **dret**).
- No tinc delit per a fer res (DGLC, s.v. **delit**).
- El qui té autoritat per a jutjar i sentenciar (DGLC, s.v. **jutge**).
- Netejar amb aigua, esbandir, principalment usat en *aigua per a aigualejar*, per a rentar, netejar la verdura, fregar rajoles, etc. (per oposició a *aigua de beure*) (DGLC, s.v. **aigualejar**).

No sembla que la possibilitat d'intercanviar les preposicions *de* i *per a* ofereixi cap dubte en els exemples precedents. Convé remarcar que no té cap justificació la vacil·lació que alguns manifesten quant a l'ús, en aquests casos, de la preposició *de*.

Notem la coincidència de les dues preposicions *de* i *per* en l'expressió *de per riure*:

- ... mossèn Josep d'Alpens, que era a la trona, el saludà, de per riure, com si fos el diable (Salvador Espriu, *Ariadna al laberint grotesc*, p. 16).

EN/AMB

La semblança fonètica, en alguns casos la identitat i tot, d'aquestes dues preposicions, fa que força sovint s'usi l'una en lloc de l'altra. De fet, potser és més habitual l'ús de *amb* en casos en què caldria recórrer a *en*. És clar que construccions com **Sempre pensa amb els seus problemes, *Va caure amb el mateix error, *No creuen amb solucions miraculoses, *No volen intervenir amb aquest problema, *Encara confien amb una subvenció*, **Dividir un llibre amb capítols* o **És un entès amb qüestions d'economia*, amb la preposició *amb* en lloc de *en,* són, certament, inadmissibles.

Però no són gens escasses les construccions de diversa mena en què, sense cap diferència de valor apreciable, *en i amb* es poden usar, de fet, indistintament, encara que es pugui considerar que l'una és més aconsellable que l'altra. La idea de companyia, mitjà o instrument denotada per la preposició *amb* pot coincidir, en casos concrets, amb la idea més general de lloc, de situació, de solució d'un procés, pròpia de l'altra preposició.

En el diccionari i les gramàtiques de Fabra, i en les d'altres tractadistes, trobem nombrosíssims exemples, que no val pas la pena de citar, dels verbs *començar, acabar* i *terminar* amb un complement introduït per la preposició *en: mots començats en vocal, paraules acabades en consonant, mots terminats en «r»*. Però aquest ús clarament majoritari no ens ha de decidir a rebutjar la solució paral·lela amb la preposició *amb*. I això mateix s'esdevé en altres construccions. Per això creiem que pot resultar senzill i eficaç de limitar-nos a citar exemples textuals qualificats resolts excepcionalment amb la preposició *amb* dels quals podríem trobar amb tota facilitat exemples paral·lels amb la preposició concurrent:

- La lletra amb què comença un mot (DGLC, s.v. **inicial**).
- Acatalèptic de tres peus que comença amb un dàctil (DGLC, s.v. **aristofànic**).
- ... i d'alguns adverbis, sobretot els començats amb *a* (P. Fabra, *Gramàtica catalana,* 1918, p. 121).
- ... davant els demostratius i tots els mots començats amb *a* (P. Fabra, *Converses filològiques,* núm. 364).
- La batalla acabà amb una derrota (DGLC, s.v. **derrota**).
- La bola amb què termina la punta d'un floret (DGLC, s.v. **botó**).
- Família de falgueres de tronc llenyós, simple, terminat amb una roseta de fulles o frondes molt grans... (DGLC, s.v. **ciateàcies**).
- Amb veu forta (DGLC, s.v. **alt**).
- Apel·les Mestres feia aquest retret amb un to més cordial que rancuniós (Antoni Rovira i Virgili, *Siluetes de catalans,* p. 91).
- Un dia vaig sentir un senyor diputat provincial de la vella Lliga Regionalista que deia amb un to de menyspreu... (*o.c.*, p. 135).
- ... aquells [mots] que són internacionals amb un sentit fix en les diverses llengües (Joan Coromines, *Lleures i converses d'un filòleg*, p. 53).
- «Home» s'escriu amb «h» (DGLC, s.v. **home**).
- Parlar amb signes (DGLC, s.v. **parlar**).
- Expressar-se amb paraules, amb llàgrimes (DGLC, s.v. **parlar**).
- Expressat amb lletres (DGLC, s.v. **alfabètic**).
- ... es manifesta amb signes exteriors (DGLC. s.v. **alegria**).
- Usar amb excés (DGLC, s.v. **abusar**).

En la gramàtica de Fabra de 1956 llegim, d'una banda, «els mots en vocal forta» (p. 26) i «els verbs en *er*, els verbs en *ldre* i *ndre»* (p. 45) i, de l'altra, «els mots plans i esdrúixols amb *é* i *ó*» (p. 4). Cal entendre, en el primer cas, «els mots que acaben en vocal forta», etc., i, en el segon, «els mots plans i esdrúixols que contenen *é* i *ó*».

S'havia arribat a dir que davant els noms que indiquen mitjà de transport calia usar sempre la preposició *amb*. El fet és que s'admeten totes dues preposicions:

- Anar amb cotxe, amb barca (DGLC, s.v. **anar**).
- El qui va en bicicleta (DGLC, s.v. **ciclista**).

En frases amb el verb *anar* i el nom d'una peça de roba, amb la preposició *en* solem indicar que hom no duu cap altra peça al damunt de la que s'esmenta, i amb la preposició *amb*, que hom no deixa de dur la que es diu. Els exemples següents, dobles, són ben explícits:

- Anar en camisa. Anar amb gorra (DGLC, s.v. **anar**).
- El sant home, en mànegues de camisa franciscana però amb caputxa autònoma que li mig amagava el rostre... (J.V. Foix, *Diari 1918*, IEC, p. 829).

Davant certes expressions que indiquen períodes de temps generalment reduïts, i en d'altres que els són equiparables, se sol recórrer a la preposició *en*. Però no creiem pas que la concurrència de *amb* sigui rebutjable:

• Déu féu el món en sis dies (DGLC, s.v. **món**).

• Desprendre mil pessetes en tres dies (DGLC, s.v. **desprendre**).

• Com s'ha engrandit aquest poble, en deu anys! (DGLC, s.v. **engrandir**).

• Les coses no es poden fer en un moment (DGLC, s.v. **món**).

• Dir les coses en poques paraules (DGLC.s.v. **brevetat**).

• Desaparèixer com un llamp, en un tancar i obrir d'ulls (DGLC, s.v. **desaparèixer**).

• En poques paraules, en una paraula (DGLC, s.v. **paraula**).

• Talment com, si vull, en quatre gambades [...] arribo a les platges obertes de la Costa... (J.V. Foix, *Diari 1918*, IEC, p. 591).

• En un no res m'he trobat al parador terminal d'un altre país (J.V. Foix, *o.c.*, p. 603).

• Executar quelcom amb una esgarrapada, amb quatre esgarrapades (DGLC, s.v. **esgarrapada**).

• Amb pocs dies de diferència han desaparegut per sempre dos homes... (A. Rovira i Virgili, *Siluetes de catalans*, p. 86).

Hi ha les locucions verbals *tenir en compte* i *anar amb compte*, i la locució adverbial *amb prou feines*, amb un ús prepositiu ben establert, però amb errades freqüents. Notem, també, l'ús correlatiu de les preposicions *a, en* i *amb* en les locucions de valor prepositiu *en relació amb* i *amb relació a*, sovint objecte de dubtes i vacil·lacions.

EN/PER

Davant substantius com *càstig* o *premi* i alguns altres del seu camp semàntic, és on podem adonar-nos de la possible alternança entre les preposicions *en* i *per*:

• En càstig, faràs això (DGLC, s.v. **càstig**).

• Per càstig, no sortiràs de casa (DGLC, s.v. **càstig**).

• En paga dels beneficis, dels favors rebuts, no et puc oferir sinó el meu agraïment etern (DGLC, s.v. **paga**).

• Li vaig fer un gros favor i ell, per paga, quan em veu ni em saluda (DGLC, s.v. **paga**).

• En consideració als seus serveis, als seus mèrits (DGLC, s.v. **consideració**).

• Ho faré per consideració a tu (DGLC, s.v. **consideració**).

• En premi a la seva tenacitat ha assolit un gran èxit (Joana Raspall i Joan Martí, *Diccionari de locucions i de frases fetes*, p. 117).

AMB/PER

Entre els diversos tipus de relació que indiquen les preposicions *amb* i *per* hi ha el mitjà, l'instrument. Això fa que es pugui produir una alternança en l'ús d'aquestes dues preposicions, especialment en construccions amb verbs com *moure*, *funcionar, indicar, expressar, representar* i algun altre.

• Darrere consonant solem representar el so el so de la «s» sonora amb la lletra «z» (DGLC, s.v. **representar**).

• A vegades una consonant és representada per un grup de dues lletres en lloc d'una sola lletra (Pompeu Fabra, *Gramàtica catalana,* 1956, p. 1). ◆

Exposicions

Diputació de Girona

L'art a l'abast de tothom

La Diputació de Girona impulsa **programes d'exposicions** itinerants –de pintura, d'escultura, de fotografia, divulgatives– de producció pròpia i en col·laboració amb altres institucions i entitats, amb la finalitat de donar suport a l'art i als artistes, i de posar **a disposició dels municipis gironins** recursos expositius de qualitat.

EXPOSICIONS de la Diputació de Girona

Diputació de Girona

Frases que no diuen allò que hom vol expressar

Roser Latorre

Tot parlant, pot ser que hom introdueixi en la conversa, sense adonar-se'n, algun mot sobrer o que contradiu allò que de fet volem expressar. Podríem dir que són frases que «grinyolen». Vegem-ne algunes de les diverses que hem sentit i que intentarem de comentar:

1) *Si no vaig «mal equivocat», el carrer que em demana el trobarà dues travessies més amunt.

Si algú va equivocat, és que desconeix o no ha triat el camí correcte, sinó un mal camí.

Equivocar-se suposa prendre o fer una cosa per una altra. No podem parlar, doncs, de «mal equivocar-nos» sinó, simplement, d'equivocar-nos.

2) *Diu que no està «d'acord contra» les injustícies.

Si llegim l'entrada «acord» del Fabra, trobarem la locució adverbial «d'acord» que, unida al verb «estar», ens proporcionarà exemples com: No estan d'acord en res. En això no estic pas d'acord amb vós. Estic d'acord amb tu que hi vagin, etc. I encara la locució prepositiva «d'acord amb», és a dir «de conformitat amb, segons». En la frase que denunciem, veiem que la preposició «amb», que fóra la correcta, ha estat substituïda per la preposició «contra». Sí que podem estar contra alguna cosa o algú, però no pas «no està d'acord» i «contra» alhora. Es tracta de dues expressions verbals diferents, Per tant, el qui parlava «no estava d'acord amb» les injustícies o «estava contra» les injustícies.

3) *Te la pots prendre tranquil: és llet de «vaca semidesnatada».

Vet aquí una frase curiosa, perquè és evident que la llet és tractada un cop s'ha munyit la vaca. I suposant que fos vàlid parlar d'una vaca «semidesnatada», es deuria tractar d'un animal molt magre i desnodrit. Calia haver dit, és clar: és llet semidesnatada, o bé: és llet de vaca, i semidesnatada, o encara: és llet semidesnatada, i de vaca. De fet, la coma, tota sola, podria salvar la frase: és llet semidesnatada, de vaca.

4) *Bé, en aquest cas, «no cal ser imprudent».

Si no cal ser imprudent en aquest cas, és que en altres circumstàncies potser cal ser-ho. Segurament allò que es volia dir, però, era que «calia no ser imprudent». La inversió dels termes —*no cal* per *cal no*— ha fet la frase incomprensible.

5) *Aquest assumpte no s'arregla per manca d'«enteniment».

És evident que, si no hi ha enteniment —és a dir, aptitud, facultat de comprendre, seny—, un assumpte deu fer de mal arreglar. Però diríem que aquest «enteniment» és una traducció del castellà *entendimiento,* que correspondria al català «entesa». Caldria haver dit, per tant: Aquest assumpte no s'arregla per manca d'entesa, o bé per manca d'acord.

6) *Serà llarg, el vestit? No, serà un vestit «pel genoll».

Un vestit no pot ser «pel» o —en forma gramaticalment correcta— «per al» genoll. Si és un vestit deu ser per a cobrir tot el cos o la major part del cos; i si no és gaire llarg potser arribarà «fins als» genolls o «serà llarg fins als genolls». És el que hauria pogut dir la periodista interlocutora que vam sentir.

7) *Sempre se'n va sense «recollir» l'habitació.

Recollir, segons Fabra, vol dir 'aplegar (coses diverses) per guardar-les, per treure'n un profit'. Una cisterna per a recollir les aigües de la pluja. Recull totes les eines i desa-les. Va amb un sac a l'esquena i recull tot el que troba, etc. No podem, doncs, «recollir» una habitació; en tot cas, en recollirem les coses disperses o mal endreçades, és a dir que «l'endreçarem». Hauria calgut dir, naturalment: Sempre se'n va sense «endreçar» l'habitació; o sense fer «l'endreça» de l'habitació.

Recordem que hi ha una altra accepció del mot *endreça* que es refereix a l'acció de dedicar una obra a algú, o a la fórmula emprada en dedicar una obra a algú —vegeu el diccionari Fabra—, i que cal no confondre amb el fet de posar en ordre una cambra.

8) *Aquest va ser un altre pintor «afamat».

Si cerquem aquest adjectiu en els nostres diccionaris, comprovarem que *afamat* no té cap relació amb la «fama», sinó amb la «fam» —dit d'algú que té fam, famolenc—, i que el mot o adjectiu adequat en aquella frase hauria estat *famós*; suposant, és clar, que no es volgués remarcar que el pintor al qual es referia l'interlocutor passava molta gana, la qual cosa també fóra possible. ◆

«Abans-d'ahir no, l'altre» i «demà passat no, l'altre»

Jaume Salvanyà

Ahir, *hui/avui*, *demà*. Vet aquí una trilogia temporal comuna a tots els dialectes, amb l'única variant de l'adverbi que indica el dia en què som: del llatí clàssic *hodie* va passar al llatí vulgar *hoie*, i d'aquí a *hui* (forma actual al País Valencià) i *vui* (forma rossellonesa), que posteriorment, segurament per analogia amb *ahir* (Badia 1981), va adoptar una *a-* inicial: *avui*. Per a designar els dies que van més enllà d'ahir i de demà, ja trobem més varietat en els diferents parlars. Podríem dir, a grans trets, que al País Valencià es fan servir les formes més antigues *després-ahir* i *després-demà*; a Catalunya, les formes més modernes *abans-d'ahir* i *demà passat* (en tortosí, però, coincideixen tradicionalment amb el valencià), i a les Balears es fa una barreja entre *després-ahir* d'una banda i *passat demà* o *demà passat* de l'altra. Fora de l'àmbit balear, actualment la forma *passat demà* es tendeix a silenciar (no figura en els diccionaris generals) o a proscriure per castellanisme (Ruaix 2011).

Per als qui emprem la forma *demà passat* (o *passat demà*), sembla incoherent que hàgim d'escriure-la diferent que *abans-d'ahir* o *després-ahir*, és a dir, sense guionet. Fabra (1912, 1932 i 1933) ja ho va establir així, sense cap justificació aparent. De fet, en el període anterior i contemporani de Fabra, tant la forma com l'ortografia d'aquests mots eren bastant desgavellades: *antes de ahí* i *demá passat*, *passat demá* o *després demá* (Labèrnia, 1864); *despusahir* i *despusdemà* (Aguiló, 1914-1934); *abans d'ahir* i *demà passat* (Vallès, 1927). El DCVB dóna un repertori molt variat: *després-ahir* o *despuis-ahir* (amb els sinònims sense entrada pròpia *abans-d'ahir* i *antes-d'ahir*); *després-demà*, *després-demà*, *passat-demà*, *demà-passat* (amb els sinònims sense entrada pròpia *despus-demà*, *passat demà* i *demà passat*).

Sembla clar que *després-ahir* i *després-demà* s'han d'escriure amb guionet; si ho escrivíssim tot junt perdríem l'accent de *després*, i si ho féssim separadament aïllaríem *després*, forma antiga de l'adverbi *després* que avui en dia ja no és vigent (i això obligaria a haver-li de crear una entrada en el diccionari). Segurament, per analogia amb la grafia de *després-ahir* i *després-demà*, Fabra i l'Institut d'Estudis Catalans van proposar d'escriure *abans-d'ahir* amb guionet. A més, així s'evitava una confusió hipotètica —em sembla més pretesa que real— amb l'estructura no lexicalitzada *abans d'ahir* ('en un temps indefinit anterior a ahir'). Aquesta confusió no és possible amb *demà passat*, i potser per això es va fixar sense guionet, però sí amb *passat demà* (que podria voler dir 'l'endemà de demà' o bé 'en un temps indefinit posterior a demà'). En canvi, actualment a les Balears no sembla que ningú trobi a faltar un guionet en *passat demà* (cf. IB3 i UIB).

Potser és agosarat plantejar-se un canvi en la grafia d'algun d'aquests dos mots. Si es passés a escriure *demà-passat*, regularitzaríem el sistema (totes les formes s'escriurien amb guionet) i podríem donar-li entrada pròpia en el diccionari (*abans-d'ahir*, *després-ahir* i *després-demà* ja en tenen), però introduiríem un guionet segurament més innecessari que el de *abans-d'ahir*. En canvi, si es passés a escriure *abans d'ahir*[1], segurament el mal més gros seria treure l'entrada pròpia que té en el diccionari, però es podria col·locar com a subentrada de *ahir*, igual que *demà passat* és subentrada de *demà*. Jo em decantaria per aquesta segona opció, perquè el guionet de *abans-d'ahir* no em sembla que respongui a cap criteri ortogràfic concret i el trobo innecessari i poc

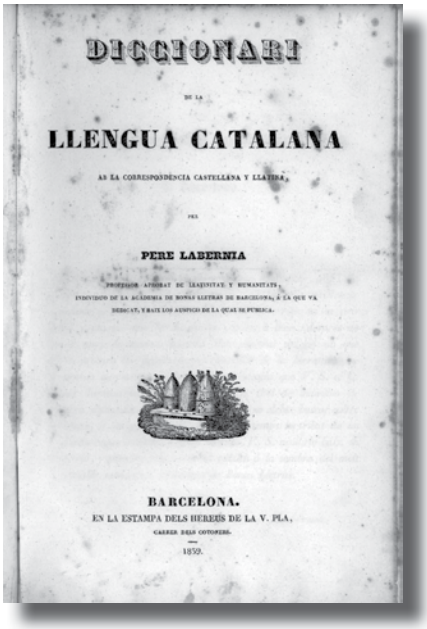
DICCIONARI
DE LA
LLENGUA CATALANA
AB LA CORRESPONDÈNCIA CASTELLANA Y LLATINA,
POR
PERE LABERNIA
PROFESSOR AUTORISAT DE LLENGUATGE Y HUMANITATS,
INDIVIDUO DE LA ACADEMIA DE BONAS LLETRAS DE BARCELONA, Á LA QUE VA DEDICAT, Y BAIX LOS AUSPICIS DE LA QUAL SE PUBLICA.
BARCELONA.
EN LA ESTAMPA DELS HEREUS DE LA V. PLA,
CARRER DELS COTONERS.
1859.

pràctic (conec gent competent que han de consultar el diccionari cada vegada que han d'escriure aquests mots perquè no es recorden mai si el guionet va amb *abans-d'ahir* o amb *demà passat*).

En qualsevol cas, com que abans de fer un canvi ortogràfic d'aquesta mena caldria mirar-s'ho bé, continuo amb la grafia canònica per evidenciar el que vull creure que és un descuit d'algunes obres de referència, tant lexicogràfiques (DIEC2 i, en part, GDLC), com gramaticals: Fabra (1933 i 1956), Sanchis (1950), Moll (1968), Badia (1994) o Ruaix (1998). Per a referir-se al dia previ a *abans-d'ahir* i al dia posterior a *demà passat*, totes aquestes obres recullen *abans-d'ahir l'altre* i/o *després-ahir l'altre* i també *demà passat l'altre* i/o *després-demà l'altre*, però no deixen constància d'aquestes mateixes formes amb l'adverbi *no* intercalat, que és com es fa a la major part de Catalunya i del País Valencià. És possible que provinguin de la reducció d'una forma com *no antes de ahí sino lo altre* que recull Labèrnia. Ja en deixa constància en part el DCVB, i en els últims anys les formes amb el *no* s'han anat incor-

1. Fabra (1933, § 100) escriu *abans d'ahir l'altre* i Badia (1994: 251.2.II.4b) escriu *abans d'ahir*, sense guionets.

Fonts	Formes
Diccionari català-valencià-balear	*despús-ahir s'altre* (Menorca) i *despús-ahir no, l'altre* (València); no registra cap forma per a *demà passat no l'altre*
Gran Diccionari de la llengua catalana	*demà passat no, l'altre*, però en canvi no registra *abans-d'ahir no, l'altre*
Gran Diccionari 62	*abans-d'ahir (no) l'altre*; *demà passat (no) l'altre*
Gramàtica normativa valenciana (taula 27.4), *Manual d'ús de l'estàndard oral*	*despús-ahir no l'altre*; *despús-demà no l'altre*
Gramàtica del català contemporani (S, § 3.2.2.3)	*abans-d'ahir l'altre* (o *abans-d'ahir no, l'altre*); *demà passat l'altre* (o *demà passat no, l'altre*)

porant en diccionaris, gramàtiques i manuals.

Com es pot veure en el quadre superior, l'única vacil·lació a l'hora d'escriure les formes amb *no* és la presència o l'absència de coma. Jo optaria per evitar-la, sobretot perquè oralment —aquests adverbis són eminentment orals— no es fa cap pausa. Trobo que el GD62 és el model a seguir: inclou totes les opcions posant el *no* entre parèntesis i s'estalvia la coma.

Espero que la nova gramàtica normativa de l'IEC, que és previst que s'acabi aquest any 2013, faci esment d'aquestes formes i que, de retruc, s'incorporin en el DIEC2. El GDLC ja té la meitat de la feina feta: tan sols hauria d'entrar *abans-d'ahir no(,) l'altre* i, potser, eliminar les comes. Pel que fa a la grafia de *abans-d'ahir*, amb guionet, i de *demà passat*, sense guionet, la celebració, aquest 2013, del centenari de les *Normes ortogràfiques* podria ser una bona excusa per a plantejar-se la conveniència de fer-hi algun canvi o, per contra, de refermar-se en l'escriptura vigent d'aquests dos mots. ◆

Bibliografia

Aguiló, Marià (1914-1934), *Diccionari Aguiló*, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona [ed. facs. Alta Fulla, Barcelona, 1988-1989].

Acadèmia Valenciana de la Llengua (2006), *Gramàtica normativa valenciana*, AVL, València.

Alcover, Anton M. i Francesc de B. Moll (1926-1962), *Diccionari català-valencià-balear* (DCVB), Moll, Palma.

Badia i Margarit, Antoni M. (1981), *Gramàtica històrica catalana*, Tres i Quatre, València.

Badia i Margarit, Antoni M. (1994), *Gramàtica catalana*, Enciclopèdia Catalana, Barcelona.

Enciclopèdia Catalana, *Gran Diccionari de la llengua catalana* (GDLC), en línia: http://www.diccionari.cat [consulta feta el febrer del 2013].

Fabra, Pompeu (1912), *Gramática de la lengua catalana*, L'Avenç, Barcelona.

Fabra, Pompeu (1932), *Diccionari general de la llengua catalana*, dins Jordi Mir i Joan Solà (coord.) *Pompeu Fabra, Obres completes*, vol. 5, Institut d'Estudis Catalans, 2007.

Fabra, Pompeu (1933), *Gramàtica catalana*, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona.

Fabra, Pompeu (1956), *Gramàtica catalana*, Teide, Barcelona.

IB3 i UIB, *Tot dret*, llibre d'estil per a la ràdio i la televisió de les Illes Balears, en línia: http://totdret.uib.cat [consulta feta el febrer del 2013].

Institut d'Estudis Catalans, *Diccionari de la llengua catalana*, segona edició (DIEC2), en línia: http://dlc.iec.cat [consulta feta el febrer del 2013].

Labèrnia, Pere (1864), *Diccionari de la llengua catalana*, Espasa Editors, Barcelona.

Lacreu, Josep (1998), *Manual d'ús de l'estàndard oral*, Universitat de València, València.

López del Castillo, Lluís (curador) (2000), *Gran Diccionari 62 de la llengua catalana* (GD62), Edicions 62, Barcelona.

Moll, Francesc de B. (1968), *Gramàtica catalana*, Moll, Palma.

Moll, Francesc de B. (2006), *Gramàtica històrica catalana*, Universitat de València, València.

Ruaix, Josep (1998), *Català complet / 2*, Josep Ruaix, Moià.

Ruaix, Josep (2011), *Nou diccionari auxiliar*, Claret, Barcelona.

Sanchis Guarner, Manuel (1950), *Gramàtica valenciana*, Torre, València [ed. facs. Alta Fulla, Barcelona, 1993].

Solà, Joan [coord.]. (2002), *Gramàtica del català contemporani*, Empúries, Barcelona.

Vallès, Emili (1927), *Diccionari català-castellà-francès*, Pallas, Barcelona.

Molló: fita i cim

Carles Domingo

L'entrada «molló» en el Diccionari Alcover-Moll
Significats:

1. Pedra robusta ficada en terra perquè serveixi d'indicació de límit d'una propietat, d'un país, etc.
2. Pilar rústic amb una capelleta que conté una figura de sant pintada en rajoles (Morella).
3. Habitació de forma rodona, d'uns dos metres de diàmetre per altre tant d'alçada (Vila-real), ap. Griera BDCxx79.
4. Pedra posada a una cantonada o a un costat de portal per impedir que els carros en passar freguin la paret (Sueca).
5. Munt de coses de poca alçada, semblant a una pedra de fita.

«mollons de fems de bous»- Agustí.

«molló de merda»: munt d'excrements (Martí G. Dicc.)

a) «Arreplegar un bon molló»: aplegar un bon munt de diners d'una herència, d'una rifa, etc. (Val.).

6. Part alta d'una muntanya de forma cònica (Tarragona, Valls, Gandesa).

a) «molló de Miramar», cim de muntanya que està situada a la part nord de Valls.

b) «molló de la Vila», puig de la Pobla Tornesa.

S'ha de convenir, en principi, que el que s'entén normalment per *molló* no és altre que allò mateix que ja significa la paraula *fita*. Això és, un senyal consistent en una pedra (o objecte sòlid similar) clavada a terra, que té com a objectiu avisar a qui passa per l'indret de dues coses fonamentalment: o bé d'un límit territorial o bé d'una distància a recórrer per a arribar a un lloc determinat. En aquest article, ens limitem a parlar del *molló* en funció d'indicador d'un límit, amb l'extensió de significat que això ha produït en certs casos en el mot.

Propensió a un procés metonímic

La sinonímia entre *fita* i *molló* no és total. Per començar, tenim que *molló* sol reservar-se per a punts importants del límit a senyalar, i per això un molló acostuma a ser més gros que una fita; en tot cas, més rellevant. Per altra part, *molló* té unes accepcions secundàries que l'emparenten amb el terme anàleg *pedró*. És precisament en una d'aquestes accepcions concomitants (que, per cert, tan sols enregistra el DCVB) que hi deu haver l'explicació de l'aparició en toponímia de *molló*, en quant és aplicat a vegades gairebé com a genèric de *cim* en el nom de punts culminants del relleu; uns punts, altrament, on no és segur que hi hagi hagut mai cap fita o, si més no, ara no hi és pas.

Ens referim a l'accepció número 5 de *molló* en el Diccionari Alcover-Moll, en què és definit com un «munt de coses de poca alçada semblant a una pedra de fita», la qual documenta amb una citació del *Llibre dels secrets d'agricultura*..., de fra Miquel Agustí, una altra del *Diccionario general valenciano-castellano*, de Martí Gadea, i encara amb la frase feta valenciana «arreplegar un bon molló», que vol dir aplegar un bon munt de diners d'una herència, d'una rifa, etc.

Fent abstracció del fet que en els exemples adduïts el valor de munt de molló pot semblar que és pertinent tan sols quan aquest munt és fet per l'amuntegament d'uns determinats materials —uns materials que arrosseguen una consideració més aviat pejorativa—, tanmateix aprofitem d'aquesta definició el que ens en sembla el tret bàsic: el valor de munt del mot, en el sentit d'elevació destriada (i, per tant, que pot cridar l'atenció).

Es dóna el cas, així mateix, que el mot llatí que es considera l'ètim de molló —MŬTŬLONEM— ho és també de la paraula *modoló*. Un modoló —aclarim-ho— és una *garbera* (o sia, un munt de garbes), però no una garbera qualsevol. Tal com encara a la minyonia ho poguérem veure, el modoló era la que es feia a l'era apilotant les garbes, esperant-hi la batuda a pota o a màquina, i podia ser tan gros com un paller o més, i en tenia la forma, cònica. No cal dir que des que arribaren al país els aparells que seguen i baten simultàniament aquesta construcció efímera ha desaparegut.

Aquest mot —diu Coromines— en algun lloc es dissimula a vegades a *moladó* i s'aplica a un munt de qualsevol cosa. En aquest sentit i en aquesta forma el trobem en Víctor Català. I el mestre ens reporta que a Camprodon li explicaren d'un muntanyenc que «enmig de la boira canigonenca anomenava 'aquell moladó' un dels pujols que s'entreveien de les *esquerdes de Rojà*».

Amb tot, això potser no és sinó que en el mot *molló* hi roman com a subjacent la idea de cosa que sobresurt, que hi ha en el significat de l'ètim MŬTŬLONEM de *molló* i *modoló*, derivat hipotètic de MUTŬLUS, el nom que rebia en llatí el *permòdol*, és a dir, el cap de biga que sobresurt. Això, traslladat a la designació dels components de l'entorn natural —en què sovint trobem mots de procedència diversa, amb noms, per exemple, de parts del cos o bé que expressen qualitats o condicions abstractes predicables d'entitats heterogènies qualssevol—, doncs, conjecturem que és el que hi podria haver en aquest cas concret de l'accepció núm. 6 (que és com una extensió de la núm. 5, abans esmentada) de *molló* com a 'part alta d'una muntanya de forma cònica'[1] que retreu l'article que dedica el DCVB a aquest mot, una accepció que, com l'anterior núm. 5, tan sols recull aquest diccionari. Resumint, una part d'un relleu que sobresurt —o més ben dit, un cim especialment emergent— devia suggerir el sortint que fa el permòdol, i això induiria, si més no en el món hispano-llatí, l'extensió al camp topogràfic d'un mot procedent de l'arquitectura. Amb altres mots, com si en *molló* hi hagués implícit el sentit de cosa que surt enfora; un ressò que ha aflorat en l'ús valencià i sobretot ha deixat empremta en la toponímia.

Advertim que els topònims amb què el DCVB exemplifica aquesta darrera accepció de *molló*, *el molló de Miramar*, de la rodalia de la ciutat de Valls, i el *molló de la Vila,* de la Pobla Tornesa (Plana Alta) són uns noms que probablement ara ja no es diuen. Si més no, no figuren en la cartografia actual consultada. El nom actual del primer és *la Cogulla*, i en el segon, el genèric *molló* és substituït per *tossal*, és a dir, ara consta com el «tossal de la Vila». No cal dir que l'aspecte dels dos cims s'adiu perfectament a la definició d'aquesta accepció del DCVB.

Aclarim que *la Cogulla* (o *molló de Miramar*) és el puig agut de la *serra de Miramar*[2], que té just al costat el conegut *coll de Lilla*, anant de Valls a Montblanc a la dreta. És el cim de més aparença o el cim per antonomàsia d'aquesta serra, i es troba per sobre mateix del llogaret del terme municipal de Figuera del Camp, anomenat Miramar. Cal dir que la denominació amb què actualment consta en la cartografia no hi pot ser més escaient. Així mateix, el *molló* o *tossal de la Vila* de la Pobla Tornesa s'ajusta també morfològicament a la definició de l'Alcover-Moll. És un del dos turons (el de 527 m) que flanquegen la vila, una vila que es troba a l'ombria (és a dir, a la part obaga) de la serra del Desert de les Palmes; per tant, no gaire lluny de Castelló de la Plana i Benicàssim.

Molló de Miramar

Sobre aquesta, diguem, propensió congènita de *molló* a anomenar punts sobresortints, cal considerar així mateix i correlativament que, com diu Coromines, el molló és una fita o la fita que es reserva per als punts culminants d'una muntanya, i això pot haver propiciat l'arrencada d'un procés metonímic de deriva, en què de mica en mica aquest terme va esdevenint el nom, també, de la peanya natural de la fita, és a dir, del cim on ha estat erigit: *el Molló* com a topònim de l'eminència. I encara més, el procés acabant en què la paraula *molló* es converteix, si més no localment, en el nom comú per a tot cim de muntanya quan aquest ix clarament en sobrepuig de l'entorn culminant proper. És a dir, aquest en principi sinònim de *fita* decantat a ser també el nom específic d'un cim d'una morfologia determinada o, simplement, d'un cim que té bona vista. Coromines explica que a Vilallonga de la Safor va fer l'enquesta lexicogràfica des de dalt del *molló de Ventura* per tenir «bona vista». Com podem veure, *molló* en aquest topònim fa de genèric, un genèric que cal determinar; pel sintagma *de Ventura*, en aquest cas. De casos com aquest, el *Corpus toponímic valencià* ens en reporta un reguitzell, com exposarem més endavant.

El mestre addueix, així mateix, l'ús d'aquest terme que en fa o en feia el llenguatge dels pescadors com a testimoniatge d'aquest trànsit de significat del mot *molló* (esdevingut si més no adesiara) de sinònim de *fita* a sinònim de *turó* o *turonet*. Hi recorrien —diu— en la descripció de les senyes o punts d'orientació de l'horitzó de terra, amb les quals es guiaven quan eren mar endins; així explica que els pescadors del Perelló (Ribera Baixa) deien que «els sectors d'Énguera i de les Tapieres tenen tres mollons cada una», és a dir, tres turons o punts elevats com a punts de referència en cadascun d'aquests sectors de terra ferma.

Esmentem finalment, sobre això, que hi ha una particularitat fonètica del mot *molló* en el parlar valencià que també concorre a suggerir aquesta existència d'un sentit implícit d'eminència que té el terme en qüestió, si més no, en aqueixa variant de la llengua. Es tracta de la pronúncia en vocal *u* de la *o* àtona de *molló* (això és, «mulló»), un fet més aviat aberrant en valencià, la qual Coromines explica que no és rar de trobar al País Valencià, sobretot del Millars enllà i principalment a «la boca de gent verament rústica». I, per bé que no es decanta per cap de les causes allegades, troba tanmateix raonable suposar una «influència per part de *muntó*, puix que aquest pot designar un munt de pedres»... I no sols de pedres, afegim-hi. Com defineix el mot el DIEC, *muntó* és un valencianisme que significa 'conjunt de coses les unes sobre les altres, formant elevació'.

De fet, doncs, la coincidència semàntica parcial entre *molló* («mulló») i *muntó* pot haver induït l'aproximació fonètica.

«Molló» com a nom propi

El valor de nom propi del mot *molló*, en el sentit d'eminència que sorgeix solitària en l'entorn —és a dir, quan el topònim és format per ell i prou—, on es

1. La qual, val a dir, potser perquè fou reportada per Antoni Griera en el *Butlletí de dialectologia catalana*, Coromines posa en dubte.

2. Aquesta serra fa de partió entre l'Alt Camp i la Conca de Barberà.

La Tinença de Benifassà

veu més clar és quan el terme apareix en plural: *els Mollons*. Així, per exemple, al límit de la Tinença de Benifassà (Baix Maestrat) amb les comarques dels Ports i del Matarranya, al sud del terme de Pena-roja de Tastavins, hi ha un conjunt de cinc cims aplegats en una àrea no gaire més gran de mig quilòmetre quadrat[3] que s'anomena d'aquesta manera: *els Mollons*. És impensable suposar que hi hagi una fita en cada cim.

D'altres casos com aquest, en què l'ús del plural creiem que respon al sentit de cim manifest que pot tenir aquest terme, ara n'esmentarem tan sols tres: la *serra dels Mollons*, *els Mollons* (o *Mollons*, simplement) i *la font dels Mollons*. La serra és a la vall del Bergantes i va a petar sobre el conegut santuari de la Balma, a la comarca dels Ports. El cim dit *Mollons* es troba a la Pobla de Claramunt (Anoia), a l'esquerra del riu, en entrar aquest *a l'estret de la Pobla*; el mot ha determinat els topònims d'un espadat i d'una collada de l'indret: *cingle de Mollons*[4] i *coll de Mollons*. I la dita *font dels Mollons* és a la part de la vall de la Noguera Ribagorçana adscrita al terme de Tremp (Pallars Jussà), a l'antic municipi de l'Espluga de Serra; a davant seu mateix té el vessant de cingle escabrós de la serra de *Sant Gervàs*. Observem com aquests tres topònims són de contrades rocoses; per tant, amb accidents penyalosos que per força han de destacar.

Cal tenir en compte, però, que a vegades trobem aquest topònim en plural, *Mollons*, en paratges del tot plans. Així, per exemple, a Aldover, al Baix Ebre. En aquest cas podem suposar, tanmateix, que el nom fa referència a unes fites que per allí hi hagi plantades. O bé també, potser, que sigui per una carena de serra, característicament accidentada, que tingui molt a la vista.

«Mollons» ambigus

En el cas de *molló*, en quant apellatiu del camp semàntic de cim, cal dir que no deixa de mostrar-s'hi a vegades una certa ambigüitat. S'hi trasllueix, segons com, talment una romanalla del significat originari de *fita*, sobretot si de fet encara n'hi ha alguna al punt culminant d'aqueix molló muntanyós. Tenim, per exemple, un topònim del terme de Cinctorres, a la comarca dels Ports de Morella, *el molló Blanc*, que anomena el tossal més alt del sector muntanyós, conegut pel Bovalar, o si més no, és el nom amb què es coneixen els socosters (o parts més altes dels vessants) d'aquest tossal. Doncs el fet que en el seu punt més elevat hi hagi un vèrtex geodèsic de primer ordre, i malgrat que el nom oficial del vèrtex sigui un altre, *Creu de Gelat*[5], tanmateix això provoca que, en l'expressió del topònim, s'hi vegi també una allusió a la fita del cim. Una fita que potser al principi devia ser a manera d'un pedró, un pedró pintat de blanc perquè es veiés de ben lluny.

En resum: *molló Blanc* és un nom que en l'actualitat, més que ser-ho de cap fita, ho és de l'indret on aqueixa s'aixeca. En concret: és el nom d'un espai muntanyós, el d'aquella part de la muntanya a partir de la qual aquesta ofereix des de lluny una fisonomia especial per a poder servir per a la seva identificació i, encara, de tota la zona que sembla presidir, en aquest cas, el Bovalar.

La Creu de Gelat

Sigui com sigui, *molló Blanc*, si bé s'ha de considerar que és el nom de l'aturonament on hi ha el cim, culminant o més rellevant del Bovalar, no n'és, però, el del cim mateix o punt concret on hi ha l'afegit extrínsec de la fita o edicle del vèrtex geodèsic. Així, en el mapa dels Ports de l'editorial El Tossal Cartogràfic, la denominació *Molló Blanc* és grafiada amb el tipus de lletra que correspon als noms de les formes de relleu principals.

«Molló» i «termenal»

Els termenals necessiten punts de referència per a la senyalització, i els puigs, per mica que es particularitzin destacant en el paisatge de l'indret, solen reunir-ne les condicions adequades. Són espais puntuals, sovint vistos encara més singulars a causa de llur situació i morfologia; de vegades són com torres de guaita naturals, que en certa manera endeguen topogràficament tota la contrada a llur entorn. És natural, doncs, que aquests puigs es converteixin en punts de referència, buscats per al traçat de les divisions territorials.

Ho poden ser tant, però, d'avinents per al marcatge del termenal que, en això, a vegades hi coincideixen més de dues de les demarcacions o límits de pertinença. Un punt de confluència, per tant, compartit per tres, quatre o fins i tot cinc de les partions del terreny, la qual cosa, realment, cal fer present amb una fita especial, és a dir, un molló. I, en tot cas, amb un topònim en què s'expressa el nombre de divisions que concorren en aquell punt que, com diu el genèric, es tracta d'un molló.

Les confluències de tres partions són anomenades *trifinis*. Esmentem com a exemple el *mollonet de l'Aire*[6], reportat per Coromines, on coincideixen dos municipis de la comarca de la

3. Talment com un grup de les roques de Montserrat, juntes però cadascuna destriada; com a la regió de les Agulles, posem per cas.

4. Aquest cingle de Mollons té un aspecte fragmentat; pertot s'hi veuen esquerdes. Fa l'efecte de ser com un castell de pinacles ben conjuntats fent pinya en un tros extrem ample del socoster del tossal.

5. Aquest nom —*Creu de Gelat*— és manllevat a l'oratori que hi ha al coll, a uns tres-cents metres del cim, per on passa la carretera cap al poble veí de Portell de Morella.

6. El mapa de SGE (Servicio Geográfico del Ejército) hi indica un vèrtex geodèsic que anomena *la Plana*, això és, amb el nom de la contrada de la Costera que té sota seu.

Costera (l'Alcúdia de Crespins i Montesa) i l'enclavament —el Realenc[7] de la Plana— del terme de Xàtiva.

Com a exemple de mollons, diguem, múltiples, n'esmentarem dos; un que és punt de reunió de quatre termes, i l'altre que n'arriba a aplegar cinc.

El primer és el cim del sud de les muntanyes de Prades, anomenat *lo Molló*, i, dels quatre termes que hi coincideixen, dos pertanyen al Baix Camp (Alforja i l'Arbolí), i els altres dos són prioratins (Porrera i Cor lla). I l'altre —que, com ho proc el seu nom mateix, *molló dels Termes*, presenta quíntuple concu cia— es troba en el límit entre el i l'Alt Maestrat. La primera con (Baix Maestrat) hi aporta els mu pis de Xert, Sant Mateu del Maes la Salzedella, i l'Alt Maestrat hi a Catí i Tírig.

Mirant el mapa correspone Maestrat, de l'*Atles dels Països C lans*, deduïm que aquest *molló Cinc Termes* es tracta de la cota un cim que anomena *lo Coll* i on tivament estableixen contacte aq cinc termes municipals. Creiem aquest cim deu presentar una c denominació, o el topònim *lo Co* el nom pel fet que és una elevació. canvi, l'altra prefereix posar en r la insòlita concurrència de tants termes en el cim d'aquesta muntanya.

Hi ha un vèrtex geodèsic a la cota 625 m de la serra que separa les comarques valencianes de la Costera i la Canal de Navarrés, el nom del qual —*Els Tres Mollons*— segons com desconcerta, si més no, en no conèixer-lo *de visu*. Hi coincideixen tres termes municipals: els de Vallada i Montesa, per part de la Costera, i el d'Énguera, la capital de la Canal de Navarrés, que és de parla ja castellana. Si no es poden concebre tres edicles, tres fites (mollons) per a assenyalar el mateix punt, un vèrtex de primera categoria com és aquest, potser és que el mot *molló* en aquest cas té més sentit de terme, 'confí', que no pas el de punt de trobada de termes.

7. El *realenc* —*reialenc* en la GEC— era un territori que pertanyia al rei i, per tant, a la seva jurisdicció.

Els motllons

Coromines anomena el nom del cim de les muntanyes de Prades adés esmentat, *lo Molló*, sota la forma *Motlló*, i aquesta grafia, que comporta una pronúncia amb la *l* palatal geminada («mυλλό»), el fa dubtar que el nom d'aquest puig tarragoní vingui del nom comú *molló*, 'termenal', per bé que reconeix que es tracta d'un punt geogràfic de «vells límits territorials».

El Penyagolosa

FOTO: INTERNET

Amb tot això insinua si no podria ser el seu origen talment com el del topònim *els Motllats* (o *el Motllat*), el nom que reben uns coneguts relleus pròxims, que són formats per un front esglaonat, damunt el qual s'estén un altiplà, el qual nom hom convé a fer venir de MONTES LATOS, això és, 'amples, extensos', una adjectivació que és del tot congruent amb llur topografia d'altiplans d'una mola.

El cim en qüestió del *Molló* (o *Motlló*) acaba, però, en punxa.

En canvi, aquesta conjectura corominiana no seria gens desavinent per al nom de dos trams de carena d'una alineació muntanyosa de la comarca de l'Alcalatén, al País Valencià. Es tracta del *pla dels Motllons* i del *motlló Pla*, grafiats així, i que són els noms de dos altiplans en què es resol en dos punts pròxims el sector culminal del relleu de serra esmentat. Són unes calmes allargassades sostingudes per uns costers més aviat rostos, sobretot els que miren cap a ponent, cap al *Penyagolosa*, i especialment la de més cap al nord, el *pla dels Motllons*, que cau abruptament sobre la «deserta i profunda vall d'Usera» (J. Mira) i que presenta accidents penyalosos, com és la *Pena-roja*.

Entremig i més enllà la carena torna a fer alts i baixos, i curiosament més al sud n'hi un d'aquests alts, que es torna a anomenar *molló*; però ací, tal qual, sense geminació de la *l* palatal. És el *molló del Comptador*, i es tracta d'un puig que compleix bé els requisits que hom espera d'aquesta forma del relleu.

L'alineació muntanyosa a què ens referim es troba a llevant del *Penyagolosa*, i devers el seu acabament separa les aigües que van per ponent al *riu de Llucena* i, per llevant, les que acaben abocant al *riu de Montlleó*. El *pla dels Motllons* es troba a la carena de la *lloma de Benafigos* i hi passa el termenal entre aqueix poble i el de Vistabella del Maestrat (no hi hem sabut veure, però, en aquest pla, cap punt que

destaqui per ser més alt). El *motlló Pla* ve després de la *serra de la Nevera*[8] i es troba entre Xodos i Atzeneta de Maestrat.

Observem de passada que, com s'esdevé en els pedrons del Ripollès que s'escauen sovint en punts per on passa un camí ramader, ací també amb el *molló del Comptador* esmentat. El mapa de l'Editorial Alpina, de què ens valem, assenyala el pas d'un d'important per aquest mateix tossal; però si no ho fes, també podria ser inferit per aquest mot *Comptador*, que constitueix l'element determinatiu del topònim. És una paraula que pertany al lèxic de les vies pecuàries, dels *assagadors*, com les anomenen al País Valencià. El *comptador* és un punt en què el camí s'estreny, de manera que les ovelles hi han de passar d'una en una i així el pastor les pot comptar.

Santa Cecília de Molló — FOTO: R. PUIG COROMINES

Vitalitat del «molló» com a mot d'ús de la parla d'avui i la seva presència en la toponímia

Segons les dades de l'*Atles lingüístic del domini català* (ALDC), l'ús oral actual de *molló* en el sentit de 'fita' és més aviat limitat, reduït gairebé a l'ús d'unes poques contrades valencianes més aviat marginals i encara fent-hi concurrència amb *fita*, que per altra part és el terme preferent, si més no, el de primera resposta. Això, tanmateix, fa contrast amb la relativa freqüència amb què apareix en la toponímia, sovint en llocs on ja no se n'ha enregistrat l'ús oral, almenys en aqueixa accepció de 'fita'.

Les localitats enquestades en l'*Atles lingüístic*, on apareix *molló* com a sinònim de *fita* són les següents: Benifairó de les Valls i Algímia de la Baronia (al Camp de Morvedre); Casinos i Vilamarxant (al Camp de Túria); Ontinyent (a la Vall d'Albaida) i Beneixama (a l'Alcoià). També a l'Ametlla de Mar (Baix Ebre), al Principat i, així mateix, a Mequinensa. Amb el benentès, repetim, que en tots aquests llocs no és l'únic terme que hi coneixen, ans en tots és considerat més normal el mot *fita*.

On ha pres més volada l'ús toponímic de *molló* és al País Valencià i a la regió de l'Ebre. No en tenen, però, l'exclusiva. Llevat, però, de les Illes, on no n'hem sabut trobar cap ocurrència[9], de tant en tant a la resta en va apareixent algun cas, fins i tot a la Catalunya del Nord.

En el *Corpus toponímic valencià*, *molló* és esmentat des de la comarca dels Ports fins a l'Alcoià, i, tant fent de determinatiu d'un genèric (alt, barranc, collet, collado, lloma, muntanya, pla) com de genèric a determinar (per exemple, *el molló Blanc*) i, encara, sol simplement (*el Molló*), és a dir, constituint per si mateix el topònim.

A la rodalia de Tortosa, segons explica Coromines, *molló* és un mot que s'usa pertot arreu, per bé que no s'arriba al domini propi del terme fins que no es deixa enrere el Baix Segre. I, tal com hem pogut constatar en la cartografia, *molló* és també especialment present al Matarranya.

Quan aquest terme fa acte de presència a la zona oriental del Pirineu, sempre ho fa en situació de determinatiu, tret del cas del nom de la vila de la vall de Camprodon que s'anomena simplement Molló[10] . Un nom, el d'aquest poble, que tal com no en du gens Coromines, no és sinó el mat nom comú, esdevingut propi per an nomàsia; hi és ben a prop la front entre el Vallespir i el comtat de Besa constituïda ja en l'etapa fundacional l'espai català. La primera vila que troba a l'altra banda, un cop traspas el coll d'Ares, Prats de Molló, pod ser que hi fes el mateix esment.

A banda i banda de la serra l'Albera tenim dos d'aquells mollo en funció de determinatiu: el *coll Molló* (al Rosselló), entre Portvendre Banyuls de la Marenda, i el *puig Mo* (a l'Alt Empordà), entre Boadella d'E pordà i Terrades.

Força més ençà, cap a ponent, en Borredà (Berguedà) i l'antic terme Palmerola (ara annexat al de les Ll ses - Ripollès), tenim el *serrat de Mo Serrat*, en aquest topònim, partici alhora de la condició de genèric de c i de muntanyola allargassada. El n en els mapes figura com el del cim carener, el punt més alt d'aquest, q per això els topògrafs hi fan constar cota; però diríem que convé també a el branc de serra, per tal com es p senta com una unitat orogràfica cla Cal dir que per la carena hi passa terme municipal.

Al Pirineu i Pre-pirineu occide tals n'hem trobat tan sols tres ocurrè cies toponímiques (cosa, és clar, que vol pas dir que no n'hi hagi més). Du

8. Aquesta serra és formada per un seguit de tossals, un dels quals, el *tossal de la Burra*, n'és el cim culminant i hi ha un vèrtex geodèsic.

9. Segons l'ALDC a Mallorca i a Eivissa tan sols hi ha fites i a Menorca, mitgera (que a Ciutadella i a les Ferreries significa més aviat 'paret mitgera').

10. El nom *Molló* del poble ripollenc és pronunciat «muió», d'acord amb la fonètica del català oriental. En canvi, en el mateix mot del poble vallespirenc, Prats de Molló, hi preval la pronúncia rossellonesa, é dir, amb *l* palatal.

són pallareses i tenim l'altra a la Baixa Ribagorça. La ribagorçana consta, en realitat, com a nom d'una partida —*el Molló*— del municipi actual de Monesma i Queixigar, una partida que s'estén per un dels serrats de la solana de la *serra de Llera*, entre els despoblats de Soliveta i Calatxoa.

Dels mollons del Pallars, l'ocurrència més septentrional es troba a la Vall d'Àssua (Pallars Sobirà), i l'altra pertany al municipi de Senterada (Pallars Jussà) i el tenim a la vall del riu de Cadolla, afluent al seu torn del Flamicell.

L'escaiença a la Vall d'Àssua és doble. Consisteix en un parell de protuberàncies (*lo molló Gros* i *lo molló Xic*) del coster fortament rost, encarat a llevant, que davalla del Montsent de Pallars i del pic del costat, el Montorroio. Són com uns mugrons rocosos o punts sortints, on fa una inflexió la declivitat general del pendís, i des del fons de la vall es veuen a mig aire del vessant, posats en dos dels lleus carenars interfluvials, separadors dels barranquets que solquen el dit vessant.

Aquests accidents caracteritzen l'indret de la vall on s'escauen, tant que el paratge és conegut amb el nom *les* (*los*) *Mollons*. La vall és la del riu de Berasti o Rialbo, que envia les aigües a la Noguera Pallaresa a través del riu de Sant Antoni.

El molló de Senterada ens fou reportat com a *roca del Molló* en la correcció de la toponímia dels ortofotomapes 1:5.000 de l'Institut Cartogràfic de Catalunya. Es tracta d'un sector de la solana de la *serra de Comillini* (del *solà de Cadolla*, per ser més precisos), que s'avança una mica sobre la resta del sector i hi configura un tossalet damunt les cases de Cadolla. Cal dir que el termenal municipal hi fa gairebé a tocar una inflexió, un punt, doncs, que pot induir a assenyalar amb una fita. Altrament, però, el genèric *roca* de l'oònim no escau sinó a un accident petri del terreny, un genèric que encara hi convé més perquè hi sobresurt topogràficament. I, de fet, podria ser que el topònim *roca del Molló* fos en certa manera redundant, perquè en el mot *molló* ja hi hauria implícita la significació de 'munt' que hi posa clarament el terme *roca*.

Advertim que el mapa de l'Editorial Alpina (1979) de la zona coneix aquest indret simplement anomenant-lo *el Molló*.

Tornant al centre del Principat i escodrinyant cap al sud, més enllà del topònim *els Mollons* de la Pobla de Claramunt, a què ja hem fet referència, es van trobant ara i adés més casos, potser cada cop més, bona part dels quals ja han estat esmentats.

Acabem aquesta rastellera de topònims, on figura el mot *molló*, fent menció d'un dels cims notables de Montsant (Priorat), el *molló Alt*. No és un cim de la *serra Major*, sinó que es troba en un dels brancs de serra que per l'extrem de ponent del vessant nord del massís s'esmuny devers el *congost de Fraguerau*. És un cim cònic, ben individuat, amb colls ben marcats a banda i banda en la carena del serral (*serrall* o serrat *del Sarraí*, a partir del collet més cap al sud, anomenat *del Molló*), on, si bé hi passa el termenal entre Margalef i la Morera de Montsant, no ha estat triat per cap vèrtex geodèsic. Cal dir que morfològicament s'adiu d'una manera impecable a l'accepció del DCVB que qüestiona Coromines.

Ens ha cridat l'atenció, altrament, que en dos dels mollons de les muntanyes de Prades i serres adjacents alguns dels pobles del Camp de Tarragona que els tenen com a cims importants de llur terme municipal, semblen preferir-hi una denominació alternativa, considerada més actual, que pondera endemés la gran panoràmica que des del cim es domina.

Tenim, així, que el cim esmentat, *lo Molló* (o *Motlló*, com és reportat per Coromines), els pobles del Camp de Tarragona també l'anomenen *el Mirador*. Així és consignat en la *Gran geografia comarcal* en les monografies de l'Arbolí i Alforja, d'una manera exclusiva en aquesta darrera població. I més cap al sud hi ha el punt més alt de la serra de Llaberia, a la ratlla entre el Baix Camp i la Ribera d'Ebre, i on trobem un vèrtex geodèsic de primer ordre, el nom actual, o avui preferent, del qual és *la Miranda*. Conserva encara el nom ancestral —*lo Molló*—, però tenint-lo per denominació secundària. És un cim en forma de planell estret, d'uns quatrecents metres de llargada, que s'aixeca una mica més que la resta de la carena, al cantell mateix de la cinglera que la serra de Llaberia té encarada a la *mola de Colldejou*. El planell que és aquest cim rep el nom de *pla del Molló*.

El genèric «molló» i els seus determinatius

Si ens fixem en el nom de lloc en què *molló* fa de genèric, convertit, doncs, en un terme que cal especificar per a poder complir de debò en el nou mester de topònim, podem observar que això es fa recorrent sovint a les mateixes atribucions que es poden trobar en qualsevol dels genèrics que tenim per a anomenar els punts elevats del relleu. Una cosa certament que reforça la presumpció de sinònim de cim que més d'un cop cal atorgar al terme *molló*, especialment al País Valencià. És a dir, el genèric *molló* determinat amb unes atribucions que semblen més pròpies d'una eminència del terreny que no pas d'una simple fita. Retraient les que es troben en el *Corpus toponímic valencià* hi tenim les següents: *roig, rodat, pla, dels Corbs* i *de la Creu*; com podem veure, totes elles, uns determinatius que no serien pas insòlits en el nom d'un serrat o lloma o bé d'un tossal, posem per cas.

Així, per exemple, tenim la marca *roig*, que es diu del color que singularitza l'accident i, per això, es troba ben sovint en les descripcions toponímiques del terreny; marca que, per aqueix *Corpus toponímic*, és assignada a un *molló* de Xàtiva, i es dóna el cas que en la mateixa demarcació de Xàtiva hi ha també la *penya Roja*, el nom amb què es coneix el morro abrupte, rocós, amb què acaba la *serra del Castell*. Ens sembla, doncs, ben plausible que el nom de *molló Roig* escau més com a nom d'un tossal que no pas d'una fita.

Fins i tot hi ha adjectivacions de *molló* que no s'acaben d'entendre si no és que s'apliquin a qualificar un cim. Precisar que tal *molló* és el *molló dels Corbs* (Oliva, comarca de la Safor), per exemple, sembla fer més referència a un cim, on s'agraden d'aplegar aquests ocells, que no pas al bastiment

modest que no deixa de ser el molló, com a fita.

Tanmateix, n'hi ha, és cert, que no es pot pas dir que desdiguin aplicades a la fita; així i tot, són atributs que hom veu més aviat adequats per a la caracterització d'un cim o cimet. Així, podem adduir el *molló Rodat*, de Torrent a l'Horta; un adjectiu, *rodat*, que és usat sovint en el català de València en el sentit de 'revoltat', 'haver fet revolta quelcom', i que diríem també que expressa per extensió que una cosa és d'una forma arrodonida. Una particularitat de l'aspecte que pensem que pot ressaltar més si la posseeix una cosa d'un cert volum —doncs, un tossalet— que no pas un simple roc o munt més o menys manipulat de rocs clavats a terra i, encara, sense que el conjunt no sigui més alt que un home.

Al fons, a l'esquerra, es veuen les muntanyes de Bovalar. Al davant, hi veiem la Mola de la Garumba, ben visible des del castell de Morella. FOTO: CARLES DOMINGO

També hi podríem afegir el cas de l'adjectiu *pla*, que no és rar de trobar aplicat a un genèric de *muntanya*, tan sols parant esment que en el cim hi ha un pla o, més ben dit, és un pla; això és, constituint una calma o altiplà. *El molló Pla*, adés esmentat, d'Atzeneta del Maestrat, n'és una ocurrència clara.

De vegades el determinatiu de *molló* és més aviat situacional. Ens diu el nom de l'indret on s'aixeca o també o solament que és el punt més alt o rellevant d'una determinada demarcació. Un punt que és el cim poc clar d'algun serrat, la carena del qual fa una convexitat molt lleu. Tenim així, per exemple, el *molló de Muixacre*, que marca el punt més alt de la dena de Morella d'aquest nom[11]. De fet, és un punt acimat d'una certa rellevància, com ho fa present que hi faci referència el nom d'un, si més no, accident topogràfic que domina; la capçalera de la *rambla de Cervera*, o *riu Sec*, anomenada *racó del Molló*. En aquest molló, així mateix, hi figura un vèrtex geodèsic.

Aclarim que *dena* és el nom que reben les partides rurals o agrupacions de masies, constituïdes en entitats municipals menors, en què es divideix l'extens terme de Morella. ◆

11. Talment com els relleus, a Cinctorres, del Bovalar i del seu cim, el *molló Blanc*, i que de fet en són la continuació cap a ponent, els quals, vistos si més no des d'una certa distància (des del castell de Morella, posem per cas) no presenten cap aspecte abrupte. Es tracta d'una orografia feta a base de formes allargassades, com de cetaci; per tant, constituïda per bonys allargassats amb carenars que es bomben d'una forma més aviat oberta.

Bibliografia

ALOY, David, LLEONART, Maria Mercè, *Pirineu Oriental (2)*, Centre Excursionista de Catalunya, Ed. Montblanc-Martín, Barcelona 1978.

Atles dels Països Catalans 1:300.000, Geo-estel, Enciclopèdia Catalana, S.A., Barcelona 2000.

Atles Topogràfic de Catalunya (ATC), 1:50.000, 3 vols., Institut Cartogràfic de Catalunya, Enciclopèdia Catalana, S.A., Barcelona 1995.

Atles Universal Català, Enciclopèdia Catalana, S.A., Barcelona 1983.

BADIA I CARDÚS, Montserrat, *Fenòmens fonètics entre consonants a l'interior de paraula i per fonètica sintàctica (II): assimilacions*, dins LLENGUA NACIONAL, núm. 77, IV trimestre 2011.

BADIA MARGARIT, Antonio, *Gramàtica històrica catalana*, Ed. Nogués, Barcelona 1951.

Cartografía Militar de España, hoja nº 29-31 (795)1:50.000, Jàtiva (Xàtiva), Servicio Geográfico del Ejército, 1987.

Cartografía Militar de España, hoja nº 28-31(J94),1:50 000 Canals, Servicio Geográfico del Ejército, 1988.

COROMINES, Joan, *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana* (DECAT), 9 vols., Curial «la Caixa», Barcelona 1989.

Onomasticon Cataloniae (I-VIII), Curial «la Caixa», Barcelona 1989.

Catllaràs, Picancel 1: 25.000, *Mapa i guia excursionista* , Ed. Alpina, Barcelona 1995.

Corpus toponímic valencià (Tapoval) - Acadèmia Valenciana de la Llengua, València 2009.

Diccionari català-valencià-balear (DCVB), d'Alcover i Moll.

Diccionari de geologia, direcció d'Oriol Riba i Arderiu. Institut d'Estudis Catalans. Enciclopèdia Catalana, S.A., Barcelona 1997.

Diccionari de la llengua catalana (DIEC), Institut d'Estudis Catalans, Barcelona 1995 (1 edició).

Diccionari de la llengua catalana (DLC), IX ed., direcció Joan Carreras i Martí, Enciclopèdia Catalana, 1989.

Gran geografia comarcal de Catalunya (7, El Camp de Tarragona) / (11, El Priorat,...), Enciclopèdia Catalana, SA, Barcelona 1984.

Gran enciclopèdia catalana (16 vols.), Enciclopèdia Catalana, SA, Barcelona 1970.

Els Ports 1:25.000, Mapa i guia excursionista, El Tossal Cartogràfic, 2009.

Mapa Topográfico Nacional de España, Benicasim / Benicàssim, 616 (30-24) (MTN 50) - Instituto Geográfico Nacional Madrid.

La Tinença de Benifassà 1:30.000, Mapa i guia excursionista, El Tossal Cartogràfic, 2009.

Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya, 3 vols., Generalitat de Catalunya, Institut d'Estudis Catalans, 2a. ed., set. 2009.

Penyagolosa 1:30.000, Mapa i guia excursionista, Ed. Alpina, Granollers 1999.

RAVELLA I VIVES, Josep M., *Atles del País Valencià*, Ed. 62, Barcelona 2001.

Serra de Llaberia 1:20.000, Ed. De Poblet, Barcelona 2003.

Serra de Montsant 1:20.000, Ed. Poblet, Barcelona 2004.

Toponímia dels pobles valencians, La Pobla Tornesa, 160, Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua.

El català a internet

Aina Rotger

El català és la novena llengua de la Unió Europea segons població en el seu domini lingüístic, i la catorzena pel que fa al nombre de parlants.

Segons Internet Society (ISOC), amb dades de 31 de març del 2011, hi ha al món un total de 2.095 milions de persones usuàries d'internet, cosa que representa un 30,2% del total de la població mundial. La distribució dels usuaris és molt desigual: un 78,3% a l'Amèrica del Nord; un 58,3% a Europa; un 23,8% a l'Àsia; i només un 11,4% a l'Àfrica. A Espanya hi ha un 62,2% d'usuaris d'internet, la qual cosa representa que són més de 29 milions de persones. A Catalunya, segons dades de l'Idescat, el percentatge d'usuaris d'internet és superior al de la resta de l'Estat i ja sobrepassa el 70%. També cal destacar que, a 31 de desembre del 2011, Facebook, la xarxa social líder en nombre d'usuaris, ja té més de 799 milions de subscriptors a tot el món i gairebé 16 milions a Espanya.

La situació del català a internet és, en general, bona, amb una presència a la xarxa molt superior al pes demogràfic dels seus aproximadament deu milions de parlants.

Dades positives i fites assolides

1) Segons l'article «La salut del català a Internet el 2005», de Jordi Mas (Softcatalà), el català es troba en el lloc 26 en nombre de pàgines web i en el lloc 19 en pàgines web per parlant.
2) El domini «.cat» és el primer domini genèric (gTLD) que s'atorga a una comunitat lingüística i cultural, la catalana, i ha contribuït a situar encara més el català al mapa mundial d'internet. El domini «.cat» va fer sis anys el 16 de setembre del 2011; el 13 de febrer del 2012 ha fet sis anys que es va registrar el primer domini «.cat»; el 19 de maig del 2011 va superar els 50.000 dominis registrats (ja en té més de 52.000) i té un molt bon ritme de creixement i de renovacions.

Si fem una comparació de la densitat d'informació aportada pels diferents dominis genèrics, trobem que el «.cat» se situa com a indiscutible número u.

PuntCAT, la Fundació que gestiona el domini «.cat», és membre consultiu de l'associació de dominis lingüístics i culturals d'Europa, que volen aconseguir nous dominis per a les seves respectives llengües: bretó, gal·lès, basc, gallec i escocès. També el Quebec vol aconseguir el domini que l'identifiqui a internet.

El domini «.cat» és un gran èxit de la comunitat lingüística i cultural catalana, i és així perquè l'administrem i el gestionem nosaltres mateixos, sense dependre de ningú. De fet, és com si tinguéssim la independència a la xarxa. Per això hem de potenciar el seu ús, molt especialment entre les empreses.

3) El català és un dels principals idiomes del món amb més activitat en les xarxes socials (Facebook, Twitter, YouTube, MySpace o Tuenti) i també és la vuitena llengua més utilitzada en els blogs (la «blogosfera»).
4) La Viquipèdia en català, començada a l'any 2001, va superar la xifra de 300.000 articles al mes de desembre del 2010 i ja en té més de 362.000. El català està en la tretzena posició pel nombre d'articles de les més de 280 edicions de les llengües presents a l'enciclopèdia lliure Wikipedia. A més, el català se situa en la primera posició en el rànquing de qualitat de les viquipèdies per mostra d'articles.
5) Una mostra de la bona salut del català a internet és el tractament que li dóna Google, un dels gegants d'internet, que situa la llengua catalana dins el rànquing de presència a la xarxa de les llengües occidentals/internacionals entre els números 10 a 15, amb un alt nivell de presència en relació amb el seu nombre de parlants, uns 10 milions de persones. Així ho va manifestar el representant de Google, director de GoogleBooks i GoogleNews a Espanya i Portugal, en una ponència realitzada en el Convit, el 2n Congrés de Serveis Lingüístics de Territoris de Parla Catalana, adreçat a professionals de la llengua d'arreu dels Països

Catalans, que es va celebrar a Reus els dies 24 i 25 de març del 2011.

Google té la gran majoria dels seus serveis amb versió en català: Cercador, Gmail, Blogger, YouTube, Maps, Earth, Grups, Calendari, Picasa, Traductor, Llibres, Analytics, AdWords, Orkut, Google+…

6) Heus ací l'índex de penetració d'internet per llengües. Segons Portalingua, s'utilitzen dades de la web d'Internet WorldStats, que actualitza les dades estadístiques d'internet en cadascun dels països del món. L'índex de penetració d'internet és el nombre d'usuaris dividit per la població total del país. La classificació és la següent: 1, suec, 88,9944; 2, danès, 84,2; 3, finès, 83,82; 4, neerlandès, 82,1713; 5, japonès, 75,5; 6, alemany suís, 73,9853; 7, anglès, 73,5474; 8, català, 71,4497. El català, doncs, va al davant del francès, l'alemany, l'italià i el castellà.

En resum, el català es troba en el lloc 75 per nombre de parlants i entre els llocs 10 i 20 per l'ús que es fa d'internet. En tots els casos és la primera llengua d'una nació sense Estat.

Pel que fa als reptes pendents, cal dir que el *punt feble* de l'ús del català a internet són les webs de les empreses i organitzacions amb presència o amb una forta implantació o vinculació a Catalunya i altres terres de parla catalana o que hi ofereixen els seus productes i serveis, algunes d'elles amb centres molt importants.

WICCAC va crear el Baròmetre de l'Ús del Català a Internet el 12 de juny de l'any 2002 per a informació i denúncia de la situació de l'ús del català a les webs de les empreses, especialment les més grans i les multinacionals. Segons aquesta institució, el percentatge global d'ús del català ha passat del 38,75% (setembre 2002) al 60,01% (desembre 2011), amb més d'un 21% d'increment. La presència del català, però, és molt pitjor en els sectors de l'economia productiva.

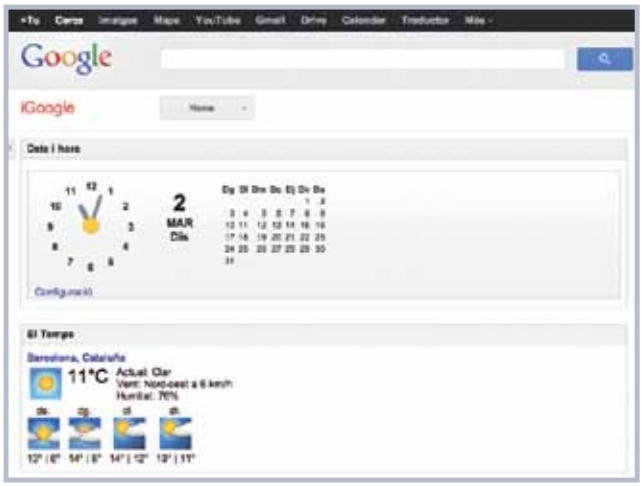

Per a comprovar la millora de la presència del català a internet, només cal veure que, des de l'any 2002 en què es va crear el Baròmetre, han incorporat el català webs molt importants, com molts dels serveis de Google, Nestlé, Danone, Telefónica, Correos, Iberia, Decathlon, Gallina Blanca, Cobega, Coca-Cola, Repsol, Mango, La Seda, Grup Puig, Nutrexpa, Roca, Endesa, Renfe, Movistar, Facebook, Messenger i Hotmail (Windows Live), YouTube, Toshiba, Regal…

En el capítol negatiu (és a dir, que no tenen el català), destaquen per la seva importància les webs de El Corte Inglés, Seat o el Grup Godó. N'hi ha, però, moltes més, fins a un 40% de les analitzades en el Baròmetre.

La importància d'internet en la situació de la llengua és cada vegada més destacada, i ja es pot considerar que l'ús de la xarxa ha de ser un dret dels ciutadans. El seu ús és massiu entre els ciutadans dels països desenvolupats, molt especialment entre els joves, i creix molt també en els dels països en vies de desenvolupament.

Hi ha estudis que indiquen que l'àmplia presència a la xarxa és una qüestió d'activisme, però tampoc no podem oblidar el factor demogràfic. A Europa, una llengua que tingui entre 9 i 10 milions de parlants, com ara el català, és una llengua mitjana. Internet està demostrant que el català no és minoritari, sinó que té la mateixa presència que la d'altres estats europeus.

Tampoc no hem d'oblidar el pes econòmic que representa el consumidor català; és molt superior al d'altres comunitats lingüístiques que ja disposen plenament d'informació de la majoria de productes i serveis en la seva llengua, com també per naturalitat i normalitat en l'ús de la llengua pròpia d'una comunitat lingüística molt important.

Un dels problemes principals que hi ha per a la normalització del català a internet i en les noves tecnologies en general és la seva invisibilitat des del punt de vista legislatiu. En la legislació actual, internet i les noves tecnologies pràcticament no s'hi recullen, com si no existissin. Tampoc no se'n diu res en el nou Estatut de Catalunya. La normalització del català en aquest àmbit no s'aconseguirà fins que arribi, com a mínim, als nivells d'ús que actualment té el castellà, i cal treballar-hi amb urgència, ja que, si no es fa, molt probablement serà massa tard per a trobar-hi una solució efectiva. Les empreses no poden tenir cap excusa, ni tècnica ni de costos, per a no tenir la seva web en català, ja que actualment hi ha eines de traducció automàtica que poden ajudar molt a fer-ho i el cost és molt més baix, per exemple, que el de l'etiquetatge. De fet, la web *Llengua catalana* de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya ofereix algunes eines i orientacions força interessants com «El mul-

tilingüisme als webs d'empresa» o el recent «Traductor automàtic» de pàgines web. Considerem que el Baròmetre ha estat i és una eina molt útil per a anar fent un seguiment de l'evolució de l'ús del català en les webs, ja que, des de l'agost del 2002, es va fent una actualització mensual del resum de la situació.

Un altre tema a tractar és el de les webs multilingües

WICCAC és molt partidari de les webs multilingües, per les raons que es desprenen de diversos estudis recollits pel Govern del Quebec sobre el multilingüisme:

1) Els clients prefereixen emprar la seva llengua abans que una altra llengua en qualsevol àmbit, i també a internet. L'ús de la llengua del client és un servei més que ofereix l'empresa, és una estratègia de proximitat que augmenta la satisfacció dels clients i en facilita la fidelització.
2) Els clients comprenen millor els missatges comercials produïts en la seva llengua. La incomprensió lingüística del missatge comercial implica la pèrdua d'un client.
3) Els clients recorden millor els missatges comercials produïts en la seva llengua.
4) Els missatges comercials produïts en la llengua dels clients influeixen més sobre aquests a l'hora de comprar un producte.

S'ha de donar a les noves tecnologies, i molt especialment a internet, la importància que tenen en l'àmbit lingüístic, i cal fer-ho des de tots els sectors implicats en el tema. Principalment des de l'Administració pública, però també des del món empresarial i els usuaris i consumidors, que en definitiva són els qui utilitzen les webs. Si no ho fem amb urgència, ens costarà molt normalitzar la situació. En aquest sentit, és important implicar la llei a les empreses en l'àmbit de l'ús del català a internet.

Existeix la Llei de política lingüística, aprovada el 7 de gener de 1998, que no esmenta internet, les noves tecnologies ni res que s'hi assembli, ja que en aquelles dates, fa ja quinze anys, la informació digital no tenia la importància que té avui per als consumidors i usuaris.

Des de l'1 de juliol de 2010 existeix la Llei del codi de consum de Catalunya, i considerem que seria molt important la seva aplicació real a les empreses.

La Llei del codi de consum de Catalunya estableix que les webs de les empreses que proveeixin serveis als consumidors i usuaris catalans hauran fer servir «almenys el català», molt especialment les que hi facin una «invitació a comprar» i les que realitzin venda *online* dels seus productes. Aquesta llei és d'aplicació des de l'1 de juliol del 2010, amb un període d'adaptació de sis mesos per a les grans empreses i d'un any per a les «pimes», que va finalitzar en el 2011.

Sobre els drets lingüístics, la llei estableix que els consumidors tenen dret a rebre en català les informacions necessàries per a l'adequat consum, ús i maneig dels béns i serveis, amb independència del mitjà, format o suport utilitzat. Des de WICCAC s'hauria preferit que s'hi hagués tractat més concretament el tema de les webs, dient d'una manera específica que el contingut de les pàgines web de les empreses és informació als consumidors.

Creiem que, pel que fa a internet, aquesta llei s'hauria d'aplicar amb (més) fermesa, molt especialment a les grans empreses i multinacionals. S'ha de recordar, però, que CiU es va abstenir en la votació de la llei al Parlament de Catalunya.

Importància de la configuració de la llengua en els navegadors d'internet

És molt important configurar en català la llengua preferida en els navegadors que utilitzem per a navegar per internet, ja que està donant a conèixer la preferència lingüística al món. La llengua que es configura en primer lloc és la preferida.

El fet que les grans empreses tinguin webs específiques en català per al seu mercat catalanoparlant també depèn del fet que el català sigui la llengua pre-definida del nostre navegador.

En una web multilingüe sortirà per defecte la web en català quan el sistema reconegui el català com la llengua del navegador.

Si descarreguem un programa multilingüe, aquest també es baixa en la llengua que tenim configurada en el navegador.

Semblantment, és molt important que utilitzem el programari existent en català per a la configuració dels nostres equips, i això és molt més fàcil si es fa amb programari lliure. Per això tenim la web de Softcatalà, que permet descarregar d'una manera gratuïta més de cent cinquanta programes traduïts al català, adaptats a l'entorn de diferents sistemes operatius: Windows, Linux i Mac. Cal utilitzar molt més OpenOffice, Firefox…

Llengües amb Estat propi

Cal remarcar que moltes de les reivindicacions lingüístiques sobre el català no s'haurien de fer en el cas de tenir un Estat propi. Només el fet de tenir-lo fa que molts drets lingüístics, especialment en àmbits internacionals (Unió Europea, Nacions Unides) s'obtinguin d'una manera automàtica. En aquest sentit, cal recordar que el maltès, amb poc més de 300.000 parlants, és una de les 23 llengües oficials de la UE, o que Andorra, amb menys de 90.000 habitants, empra el català a l'Assemblea General de les Nacions Unides, ja que és la seva llengua pròpia i oficial.

En resum, la situació del català a internet és bona, però s'ha de continuar treballant per anar avançant en la seva normalització total, ja que, si s'aconseguís millorar la seva presència en les webs de les empreses, que és el punt feble, la situació passaria de ser bona a ser excel·lent. ◆

ELISEU CLIMENT
Promotor cultural i editor

David Pagès i Cassú

Eliseu Climent (Llombai, Ribera Alta, 1940) es defineix com a editor, per bé que la complexitat del país —el País Valencià— l'ha dut a esdevenir un veritable exponent del que representa ser un home d'acció.

Coratjós, decidit, emprenedor, resolut, i amb extraordinaris dots d'organitzador, fa més de cinquanta anys que dinamitza campanyes i que promou activitats per a difondre la cultura catalana al País Valencià i per a vertebrar aquests Països nostres.

Tractant-lo, et convences que els projectes hi són perquè es duguin a bon port; els somnis, perquè s'acompleixin. És una persona convençuda que les coses cauen pel seu propi pes i que sempre hi ha vies d'expressió.

Eliseu Climent és l'ànima d'Acció Cultural del País Valencià, entitat de la qual és president fundador; també de l'Editorial 3i4, que, des de fa pocs mesos, dirigeix la seva filla Laia; dels Premis Octubre; de l'Institut Ignasi Villalonga d'Economia i Empresa... i del que és la nineta dels seus ulls: l'Octubre Centre de Cultura Contemporània.

Ha rebut la Creu de Sant Jordi, el Miquelet d'Honor, el Premi Nacional de Periodisme de Catalunya, la Medalla d'Honor de la Xarxa Vives... i, sobretot, compta amb les contínues mostres d'afecte i gratitud que rep de moltes persones —de Salses a Guardamar i de Fraga a Maó— per la seva tasca ingent a favor de la llengua i la cultura comunes, els Països Catalans i la seva gent.

Eliseu Climent durant l'entrevista — Foto: Prats i Camps

Vós heu tocat —i toqueu— moltes tecles. Com us definiu? Amb quina etiqueta us sentiu més identificat?

Potser, si he d'assajar una definició, que siga com a editor. De fet, a primer curs de dret, ja feia la revista *Diàleg*. Probablement, si m'haguera tocat viure en un país ja normalitzat, m'haguera dedicat exclusivament a l'edició. M'agraden els llibres, la comunicació escrita. I això he fet. Només que la situació del país m'ha empès a la intervenció. Un poc com ens passa a tots, que hem d'implicar-nos a tirar endavant, a revertebrar aquest país on ens ha tocat de viure. I això he mirat sempre de fer. Per tant, potser, editor per vocació i, en la pràctica, una espècie de polític de la cultura, és el que sóc. Perquè el país també demana acció.

Els somnis hi són perquè esdevinguin realitats. Quin és el vostre?

Aspire a viure en un país normal. Més que de somnis, però, preferesc parlar de projectes. Podríem dir que mire de col·laborar a tirar endavant una idea de redreçament nacional. I, per a fer-ho, hi ha molts i diversos projectes: fer arribar TV3 al País Valencià, i defensar-la; la formació de mestres en català perquè les nostres escoles no quedaren desemparades, facilitar la relació entre l'empresariat de l'Arc Mediterrani... Projectes, que sempre he mirat de tirar endavant al costat de molta altra gent.

Què implica, a parer vostre, ser valencià?

Deixa'm que cite Joan Fuster: «Ser valencians és la nostra manera de ser catalans.»

Precisament sou un dels marmessors de Joan Fuster. Com l'explicaríeu a les noves generacions?

D'entrada, els diria que el llegesquen. Si no el coneixien, hi descobriran un

intel·lectual amè i profund, divertit, punyent, desacomplexat. Descobrir Joan Fuster és tota una experiència. Ell va ser un intel·lectual de primer ordre. I un activista, també. Es va dedicar en cos i ànima al redreçament d'aquest país. Era un gran racionalista i, tanmateix, no s'estava de reconèixer aquesta seua passió. Sense ebullicions patrioteres, diguem-ne, però passió.

Com el recordeu?

El recorde, per exemple, caminant pel claustre de la vella universitat de València i oferint, als joves amatents que aleshores érem, lliçons que jamai no hem oblidat, parlant i preguntant sobre Sartre, sobre Montaigne, sobre el Tirant. Després hi afegia algun dard irònic, gairebé un aforisme, i pràcticament aconseguia que recordares la lliçó. O t'incitava a nous raonaments. Ara pense en aquell que diu: «Què és la metafísica? L'art d'agafar la vaca pels collons.»

Què va representar la publicació de *Nosaltres, els valencians*, l'any 1962?

De fet, ell va ser la clau perquè els valencians férem una descoberta pregona: ens va mostrar, amb claredat absoluta, d'on venim i qui som, ens va treure del reducte folclòric i provincià dins el qual ens tenien reclosos i ens va oferir un camí de modernitat i de possibilitats obertes. Joan Fuster ens va revelar, sense subterfugis, l'arrel catalana del fet valencià. Hi ha un abans i un després de Joan Fuster, en aquest país. Ell va arreplegar les idees que ja havien començat a germinar abans de la desfeta del 1939, els va donar forma, les va connectar amb la resta del país i amb el món, i ens les va oferir ordenades, entenedores. Ens va fer entrar en la modernitat.

Quina vigència té, en els nostres dies, el pensament i l'obra de l'escriptor de Sueca?

Joan Fuster continua plenament vigent. I és d'allò més vàlid per als joves d'avui. Mira, a la darrera manifestació del Vint-i-cinc d'Abril (2012), la que anualment convoca Acció Cultural del País Valencià per commemorar la pèrdua de les llibertats a Almansa, l'any 1707, vàrem constatar aquesta vigència: havíem decidit cedir el protagonisme als estudiants i vàrem reunir les diverses associacions, d'universitat i d'ensenyament mitjà. Nosaltres els parlàvem de primavera valenciana i de coses per l'estil. Els joves ens varen dir que sí, però que el lema de la manifestació el triaven ells. Va ser tota una lliçó: varen escollir una frase de Joan Fuster, per a homenatjar-lo. I no una frase qualsevol: «O ens recobrem en la nostra unitat, o serem destruïts com a poble.»

Manuel Sanchis Guarner, Enric Valor, Vicent Andrés Estellés, Vicent Ventura, Josep Lluís Bausset... són altres figures del valencianisme històric. ¿Té relleu, tota aquesta generació?

I Salvador Espriu, Francesc de Borja Moll, Joan Coromines, Maria Aurèlia Capmany... No, no tenen relleu. Aquesta mena de persones s'acaben en aquelles generacions. Van ser fruit del seu temps, del tremp d'aquell temps. Ara és diferent. Ells van complir la funció de ser institucions quan no n'hi havia; varen assumir la grandesa i la varen exercir amb humilitat. Ens ho varen salvar tot. Són el nostre exemple.

Monument a Joan Fuster (Sueca)
Foto: R. Puig Coromines

Catalunya mira prou el País Valencià? El Principat, com hauria d'actuar per a fer conjuminable la complicitat amb la no-ingerència?

Prou? On posem la línia? El fet és que Espanya intervé sense complexos al País Valencià. De fa molts i molts i molts anys. I amb molts i molts i molts i molts diners. El Principat s'hauria de treure de sobre aquesta idea de la «ingerència»: parlem la mateixa llengua, el que passe amb el català a Alacant o a Eivissa és incumbència de tots. De tots. Cal, per tant, intervenir-hi, òbviament. Des del coneixement, això sí. Mira: en el segle XV, el país va aguantar gràcies a València, que aleshores era puixant en tots els sentits. Ara el paper de motor toca als catalans de fer-lo. Perquè la Renaixença va funcionar, i ací ens va quedar tallada, pel que siga. El cas és que al Principat hi ha més potència, i això comporta també una responsabilitat. S'ha de trencar el vell esquema de «Ebre enllà» (una expressió que deixa de banda una part de l'autonomia catalana, a més a més). Pel seu bé, també: perquè la força de la nostra comunitat cultural i econòmica és positiva per a tots, ens fa més grans de cara al món. És clar que cal intervenir-hi; però d'una manera sensata i ordenada; tanmateix, desacomplexadament.

Què diríeu a les persones que no entenen que la Generalitat de Catalunya doni subvencions a Acció Cultural del País Valencià i a altres entitats semblants?

Que no entenc la seua sorpresa. ¿que no ho saben que la Generalitat valenciana no tan sols no col·labora en res de res amb Acció Cultural, sinó que ens persegueix amb una obstinació digna de millor causa? Saben quants recursos es destinen al castellà? Quants milions té l'Instituto Cervantes per al castellà, una llengua que, d'altra banda, compta amb estructures estatals a favor seu? La llengua és la mateixa, la cultura, també: o ens salvem tots junts o tindrem, tots, un futur molt difícil.

¿Té vigència, avui, el concepte de Països Catalans?

És clar que té vigència, per què no n'hauria de tenir? No és un terme de fa quatre dies, aquest. Se'l va inventar un valencià, Benvingut Oliver, en el segle XIX. Va escriure aquella magna *Historia del Derecho en Cataluña, Mallorca y Valencia* i hi va dir que, si la repoblació valenciana va ser feta per catalans, si la llengua és catalana, si el dret és català, resulta que som països catalans; així en minúscula, ho va dir. Després, el temps hi va posar les majúscules i ja està. Ara, si a algú el molesta i se'n vol inventar un altre, avant, que ho prove. Però algun nom els hem de posar, a aquest conjunt de territoris. Al capdavall, sempre he pensat que, més que no pas disputar per un nom, cal que treballem perquè tot el que representa eixe nom siga una realitat. I, de fet, si bé ho mirem, vivim un dels moments de més articulació dels Països Catalans: hi ha la Xarxa Vives d'Universitats, les relacions econòmiques que es refan amb normalitat, el món de la cultura que transita també amb normalitat (i per sobre de les traves administratives) per tot l'àmbit lingüístic (pense ara en l'eclosió de grups i cantants valencians, per exemple, que actuen a tot el país, des de Carles Santos fins a Feliu Ventura, d'Obrint Pas a Miquel Gil o Arthur Caravan, etcètera). Aquesta és la realitat. I tot això acabarà aflorant algun dia en alguna cosa més potent. Potser sí que tinc un somni: és aquest.

Quines han de ser les relacions entre els diferents territoris que conformen aquests Països?

Normals i totals. De fet, en molts aspectes ja ho són. En l'àmbit cívic, social, cultural i econòmic, ho són. Perquè les coses cauen pel seu propi pes i sempre troben vies d'expressió. Únicament cal que l'àmbit polític no hi pose traves. I que es normalitze també. És positiu per a tots.

Hi ha persones a qui, tot i apostar d'una manera decidida per la unitat cultural i lingüística, costa de veure la corresponent articulació política.

És una qüestió antiga, aquesta. I també en això hem anat avançant. No oblidem que fa anys, i encara que avui ens semble una barbaritat, fins i tot es qüestionava la unitat cultural i lingüística. I, al capdavall, l'articulació política sempre arriba després. Avui és inqüestionable la unitat en el camp cultural, incloent-hi la llengua; també la complementarietat en el camp econòmic, on s'ha demostrat que tenim una estructura interrelacionada, que ens permet de ser un element potent en el terreny de joc europeu. Tot arribarà, pense. Més que no pas posar-nos a discutir per això, però, trobe que és més productiu per a tothom treballar-hi en positiu. I tot arriba, quan hi ha condicions perquè així siga. Si ho mirem bé, a més a més, fins i tot els partits polítics tenen més relació interterritorial que anys enrere, ja siga establint relacions fraternals i de col·laboració entre ells, ja siga estenent-se més enllà dels límits autonòmics. Cadascú troba les seues fórmules. Tota pedra fa paret.

Palau de Congressos de València — FOTO: INTERNET

Us hem llegit que «segurament la via econòmica pot resoldre gran part dels problemes que tenim encallats. [...] No podem oblidar-nos de l'economia; després ve la resta: la política, la cultura». L'Institut Ignasi Villalonga d'Economia i Empresa deu treballar en aquest sentit.

És clar. Ja fa uns anys que hi dediquem esforços, i la veritat és que els resultats són molt positius. Fixem-nos què ha passat en el cas del Corredor Mediterrani: el món econòmic ha esmicolat tots els fantasmes. En aquest sentit, ha mostrat un pragmatisme digne de prendre en consideració des de molts altres àmbits: els empresaris, els agents econòmics de diversa índole, s'han adonat que és millor per a tots la col·laboració que no pas els enfrontaments. «L'anticatalanisme ens ha fet perdre molts diners», és una constatació que cada vegada es pronuncia més, al País Valencià. De fet, des que l'Institut Ignasi Villalonga va començar a treballar, ara fa més de dotze anys, hem comprovat com, no tan sols no hi ha hagut cap problema, sinó que ha estat un èxit espectacular. Hem fet jornades amb tots els representants empresarials, acadèmics, del País Valencià, Catalunya, les Illes Balears, Andorra, la Catalunya Nord... Això, fa un quant temps, semblava impossible. I, en canvi, ho hem fet amb tota normalitat, al Palau de Congressos de València. I en català. Amb *overbooking* d'empresaris. La via econòmica desencalla molts partits presos, efectivament.

La crisi econòmica, com pot afectar la relació entre els diferents països de parla catalana?

De vegades, d'un gran mal en pot venir un gran bé. Vull dir que la crisi ens força a tots al pragmatisme, a trobar la millor manera no solament de sobreviure sinó de tirar endavant. Els ports de València i de Barcelona creixen en competència col·laborativa, el teixit de petites i mitjanes empreses que defineix l'estructura econòmica de tot l'EURAM (l'Euroregió de l'Arc Mediterrani que ens configura, de fet, el país) necessita vertebració (ferroviària, per exemple: és bàsic, això): no és temps de jugar a les divisions de politiqueria, ara.

Es diu que hi ha corrents de canvi molt importants, en nivells diferents, al País Valencià. Ho creieu així?

Sí. Canvis importants. De tot tipus. En el còmput negatiu, podem esmentar el fet que s'haja perdut tota l'estructura financera. Tota. Bancaixa, CAM i Banc de València. I això és gravíssim. O que, a la vegada, amb l'AVE, ens hagen posat a una hora i mitja de Madrid, amb totes les facilitats del món i més que se n'inventaran, mentre continuen entorpint la connexió ferroviària entre Tarragona i Castelló, aquests cent quilòmetres que falten per a facilitar el flux del corredor mediterrani. De tota manera, al mateix temps, la crisi ha generat, per necessitat directa, un acostament real entre els actors econòmics de l'Arc Mediterrani, i un creixement del descontentament general pel desinterès, o la desídia, o l'abandó, per part de Madrid (mentre creix el dèficit fiscal, que en això, tal com demostren tots els estudis, també som una unitat: unitat a pagar i unitat a no rebre)...

I a nivell polític?

Pense que hi ha un moviment interessant cap a una major racionalització. Malgrat tots els malgrats, sembla que no és el mateix Fabra que Camps. Ja ho veurem. El cas és que a l'espai polític hi ha un avenç destacat, un tarannà nacional cada volta més normalitzat. Cada vegada hi ha més electors que voten en clau de país. En fi, que hi passen moltes coses, al País Valencià, que tot es mou i que qui vulga simplificar el mapa pintant-lo tot de blau tindrà una imatge molt allunyada de la realitat.

Impressiona enormement la capacitat dinamitzadora que té la societat civil: Escola Valenciana, Xarxa de Casals Jaume I, societats corals, l'Associació Cívica per la Llengua, El Tempir, InfoMigjorn...

És cert. Des d'Acció Cultural constatem que a tot el País Valencià hi ha cada vegada més efervescència cívica. I la llista és tan llarga que no acabaríem. No ens deixem les bandes de música, fins i tot, que també es varen mobilitzar per defensar TV3, per exemple. O els sindicats. Tenim un país viu, i el cor que el fa bategar són precisament totes aquestes entitats, les persones que sempre hi ha hagut disposades a unir-se i a tirar el país endavant. Des del seu poble, des de la seua comarca, des d'un centre excursionista o una entitat de recuperació de la memòria, una colla de dolçainers i tabaleters o el llarguíssim etcètera de possibilitats que trobarem tot al llarg i ample del país. Això ens ha salvat.

«A València, malgrat tot, la llengua mai no ha estat tan bé com ara»; «El català gaudeix d'excel·lent salut. I, també, a València! Quan anava a col·legi em prohibien parlar-lo, i ara és la llengua del camp del València CF o el Corte Inglés. El català és la llengua vehicular escollida per 200.000 escolars valencians. Gaudeix de bona salut aquí i allí». Aquestes citacions són vostres. És evident que sou optimista respecte al futur de la nostra llengua.

Perquè compare la situació. I perquè les noves generacions fan cada vegada més natural l'ús de la llengua del país, tant els que ja han estudiat en català com els que no ho han fet. I hi ha un fenomen molt molt interessant: l'eclosió de grups i cantants en català, amb molt d'èxit, ací i a la resta del món: la modernitat, al País Valencià, és en català. I això és clau. També hi ha una creixent consciència social que cal avançar en altres àmbits, com ara en la necessària normalització lingüística en les relacions entre l'Administració pública i els ciutadans. I no oblidem el fet, constatable i quantificable, que cada curs escolar hi ha milers de xiquets que volen escola en català i s'han de quedar sense plaça perquè la demanda continua superant de moltíssim l'oferta. Això és important. Moltíssim. Penseu que mai no havíem tingut la nostra llengua a l'escola, mai. I ara, malgrat totes les dificultats institucionals, malgrat les traves i el menysteniment oficial que encara ha de patir, hi és, gràcies a l'esforç de milers de mestres i a la voluntat de milers de pares i mares. La nostra llengua s'ha mantingut gràcies a la voluntat del poble que se l'estima i que la parla. Si pensem què va passar en aquest país a partir de l'any 1707, potser trobarem que som un miracle. Jo no sé si és cosa de miracles o de què, però ací estem.

Quines han estat les alegries i les decepcions més grans que heu tingut aquests últims anys?

Quant a les alegries, la primera que em ve al cap són els néts, la veritat. Però, deixant el vessant personal, potser et diria que l'Octubre. Amb tot el que ens ha costat —i amb tot el que ens costa— tirar-lo endavant, l'Octubre. Perquè ha estat un autèntic canvi de paradigma. I ens ha ofert moltes sorpreses positives. Pel que fa a les decepcions... no sabria dir-ne cap. Més aviat podríem parlar de dificultats, que d'aquestes en tenim moltes, això sí.

A què us referiu quan dieu que l'Octubre Centre de Cultura Contemporània ha estat un autèntic canvi de paradigma i que ha ofert moltes sorpreses positives?

El que ha fet l'Octubre ha estat sobretot, a més d'oferir un espai perquè entitats de tot tipus s'hi puguen aplegar i fer-hi les seues activitats (que d'això València en va molt escassa), donar la possibilitat de visualitzar una realitat, de trencar tòpics interessats. Ha ajudat a descriminalitzar la qüestió nacional a la ciutat de València. Hem obert una gran plaça major perquè hi entre qui vulga, a escoltar conferències de ciència o recitals de poesia, a veure-hi exposicions o teatre i de tot. Sempre en català, amb normalitat. I en un edifici històric de València, i molt popular. De vegades, encara hi entren senyores majors només per tornar a veure «El Siglo» (que així es deia, quan era la seu d'aquells grans magatzems, «El Siglo Valenciano»: n'hem guardat el logotip original, fet de taulells, preciós). És un gran centre de difusió i de normalització.

Els Premis Octubre, i tota la Setmana Cultural que hi ha al seu darrere, són una autèntica joia cultural.

Segurament. Però una flor no fa estiu, i el que compta és el que dèiem abans: que s'insereixen en un conjunt més ampli, en un entramat d'activitats i d'entitats que donen sentit al conjunt. No hi hauria Premis Octubre, i les activitats que realitzem durant tota la setmana, a la ciutat de València, i la nit de lliurament dels Premis literaris, sense aquesta realitat. Tu ja podries anar fent premis,

Octubre Centre de Cultura Contemporània
Foto: internet

que, si no hi haguera escriptors de qualitat en català, et quedaries sol. Doncs, és per a tot igual.

Ens imaginem que al vostre costat hi deveu tenir grans equips de treball.

Grans, perquè tenen molta capacitat. Però sí: ara, a més a més, hem renovat la Junta Directiva d'ACPV justament per reforçar aquesta idea d'equips que treballen coordinats, i hi hem inclòs responsables de les àrees d'ensenyament, de joves, de política lingüística, de sectors econòmics... Les entitats han de tenir transcendència per damunt de les persones. El que compta, sempre, és el treball.

De tot el que heu contribuït a fer, de quina cosa esteu més satisfet.

Satisfet del tot, no n'estàs mai. Sempre penses que ho podries haver fet millor. I segur que és cert. Però no em feu triar una sola cosa, perquè no ho sabria dir. Tot té el seu valor. Els mestres, l'espai de comunicació, la vertebració cívica, el camp empresarial, els estudis borgians, la defensa de la llengua, els llibres... És un conjunt, notes d'una melodia més àmplia. I és la melodia, supose, el que compta.

És ben conegut que sou una persona optimista. Ho sou de mena o perquè cal ser-ho forçosament?

Si sóc optimista és perquè cal ser-ho. És que el país, a còpia d'autoflagel·lar-se o de repetir que tot va tan malament, arriba un punt que, senzillament, no va. És una filosofia que cal deixar definitivament de banda. Perquè acaba generant realitat. I perquè, a més, resulta que el país ha avançat molt en aquests darrers anys. Molt. Mirat en perspectiva, dels anys cinquanta, dels anys seixanta ençà, ha avançat moltíssim. Així que podem dir que sóc optimista perquè sóc un realista informat.

De Rosa Raga, la vostra muller, heu dit: «Res no seria possible sense ella.» Al costat d'un gran home hi ha sempre una gran dona.

Jo he tingut la sort de comptar amb ella. No li agrada que en parle i sé que s'enfadarà quan ho llegirà, però ho vull tornar a constatar: he tingut la sort de poder comptar sempre amb ella. Sempre. A les verdes i a les madures. Ella va alçar la llibreria 3i4, per exemple. I ha treballat durant anys amb ACPV. I va ser ella, també, qui ens va fer editar el primer número de *El Temps*: vàrem preparar un número zero, i després un zero-u, i després ens feia por eixir abans de l'estiu, i de fet encara hi seríem, fent proves, si Rosa no haguera entrat un dia a aquell projecte de redacció posant-nos els punts sobre les is.

Es diu que «batejàreu» Ramon Pelegero amb el nom de «Raimon». Com va anar, això?

Perquè li vaig dir «has de dedicar-te a cantar», i ell volia ser professor d'universitat. Estudiàvem els socialistes utòpics, Proudhon i tot això, de nit, a casa meua. I de cop es presenta i diu «mira quina cançó», i es posa a cantar «Al vent». De seguida vaig comprendre que allò que fèiem en la clandestinitat, d'adreçar-nos pràcticament persona per persona, ell, amb aquella veu i aquella força que tenia, amb aquelles cançons, ho podia multiplicar per cent, per molt. I va ser quan li vaig dir «has de dedicar-te a cantar». Però ell deia que no, que volia ser professor, com Reglà, com Taradell i tots els que ens servien de referent, que varen transformar la Universitat de València en un lloc digne per al coneixement. I aleshores, amb un punt, probablement, d'ingenuïtat, em vaig inventar la solució: «Pots dir-te Pelegero quan sigues professor, i Raimon quan sigues cantant, així no et relacionaran.» D'entrada era ingenu, sí, però això va funcionar.

Teniu nom de profeta: Eliseu. Us aventureu a fer alguna profecia?

El problema dels profetes és que moren sense veure complerta la seua profecia. I jo voldria veure-la en aquesta vida.

Coneixeu, o heu conegut, les grans personalitats de la cultura catalana de les últimes dècades. Quina figura de les que heu tractat al llarg de la vida us ha impressionat més?

Em poseu molt difícil la tria. Joan Fuster va ser, en molts aspectes, el meu mestre. Així que em decanto per Joan Fuster. Probablement és de les persones que m'han marcat més. O sense el probablement. Però tampoc no oblidaré mai el pare Batllori, tot un cardenal borgià. Sistemàtic, enciclopèdic, estructurat. Des de primer de dret fins al final de la seua vida, el vaig seguir. I Joan Coromines. Recorde que explicava com un dia, ja de gran, un grup de prohoms barcelonins li varen donar a entendre que mirara d'acabar abans la part de Catalunya de l'*Onomasticon*, per si de cas. Ell els va dir que, quan es morira, si no havia pogut enllestir el seu treball, quedaria tot igual d'inacabat, igual Elx que Barcelona. Era impressionant, el senyor Coromines. Impressionant. Un savi. De pedra picada.

Eliseu Climent, un home incansable i optimista al servei de grans causes. ◆

Anglès fàcil

Lou Hevly,
Anglès fàcil,
Ed. Barcanova,
Col·l. «Tornaveu»,
Barcelona 2013.

El professor d'anglès Martin Louis («Lou») Hevly, nadiu de la ciutat de Seattle (EUA) i resident a Catalunya, ens ofereix un llibre que és, alhora, de síntesi i d'aprofundiment. Duu per títol *Anglès fàcil* i dos subtítols que ajuden a interpretar-ne el contingut: «Anglès essencial per a catalanoparlants» i «Manual d'autoaprenentatge. Nivell bàsic».

En la presentació s'explica que hom aprofita els nombrosos punts que el català i l'anglès tenen en comú per a fer més fàcil, ràpid i eficient l'aprenentatge de la llengua anglesa. De manera que aquest manual pren com a base la traducció, ja que, en opinió de l'autor, és la forma més intuïtiva i més eficaç de comunicació entre idiomes. Podríem afegir-hi, si cal: quan qui estudia anglès és un adult catalanoparlant i no resideix en cap país de llengua anglesa, la via més eficient per a aprendre aquest important idioma és fent constants comparacions amb el català.

Dèiem que era un llibre de síntesi i d'aprofundiment. En efecte, el professor Hevly és autor també d'una extensa gramàtica, en cinc volums, *Gramàtica anglesa* (1995-2003), revisada i editada per Josep Ruaix. Per tant, el seu *Anglès fàcil* és, per un costat, la síntesi essencial de la seva magna obra. Però, per altre costat, és també un aprofundiment no solament didàctic d'aquells punts que causen dificultat en l'estudi de l'anglès per part dels catalanoparlants. De fet, durant deu anys més —des que sortí a la llum el cinquè i darrer volum de la gramàtica (2003) fins a la recent aparició del seu *Anglès fàcil* (2013)— el professor de Seattle no ha deixat d'investigar en la llengua anglesa i d'analitzar com fer més entenedors, més didàctics, els molts i variats punts essencials de l'anglès.

Així, doncs, en el present manual el lector hi trobarà la normativa de l'anglès explicada en català d'una manera clara, ordenada, gradual; també, la resolució dels dubtes més freqüents i més de dues mil frases d'ús quotidià en llengua anglesa i amb la corresponent traducció catalana; i, encara, més de setcents exercicis de traducció (amb el solucionari corresponent).

A qui va adreçat, el llibre? A professors d'anglès, a alumnes d'ESO, de batxillerat i universitaris i, finalment, a autodidactes.

Cada lliçó o unitat del llibre tracta un punt concret de la llengua anglesa, amb quadres que sintetitzen la teoria i amb les seccions o remarques titulades «Fixa-t'hi», «Recorda», «Ull viu!». Són tres-centes pàgines d'anglès, manejables, atractives, que fan de bon llegir i de bon estudiar.

Augurem a autor i editor de *Anglès fàcil* tot l'èxit que es mereixen: al primer, per l'esforç d'estudi, d'aprofundiment didàctic i de redacció; al segon, per la decisió de fornir al mercat català una obra essencial. ◆

Carles Riera

Viatge a l'illa dels pingüins

Bernat Gasull i Roig,
Viatge a l'illa dels pingüins,
Voliana Edicions,
Argentona 2013.

L'autor d'aquesta obra ens mostra les seves inquietuds de viatger i la fascinació que sent per conèixer nous paisatges i països. La geografia i la biologia compromeses solquen una bona part d'un llibre en què la natura, amb tota la seva riquesa i diversitat, i les espècies amenaçades o desaparegudes, hi tenen un paper destacat, com també l'hi tenen la història i les tradicions.

Una de les parts del relat que més impressionen és la que ens narra l'extinció del pingüí gegant del nord, una part que el narrador associa amb la seva pròpia peripècia vital: «El pingüí, com jo, fugia. [...] La història del pingüí, més enllà d'una fugida, és la història de la perseverança en la vida, tot i les adversitats.»

La descripció de l'animal és rica i minuciosa: «[...] Tenia unes ales curtes que no li permetien volar però sí nedar com una llança tallant les ones. El ventre blanc. Les potes fosques. El llom negre, com la testa, tret de la taca blanca, és clar. El bec era robust i gros com tot el cap. [...] Passava bona part de l'any mar endins i s'agrupava en colònies en costes rocoses a la primeria d'estiu per pondre un sol ou, gros i acolorit [...]. Caminaven drets i molt maldestres en terra ferma. El pas grotesc, gronxant-se al ritme que li permetien unes potes curtes i rabassudes, els donava un toc d'allò més humanitzant; d'home ocell.»

La part més significativa i tràgica de la descripció de la vida del pingüí gegant la constitueix la que, explicant-nos la seva extinció, ens mostra l'estultícia de l'ambició irracional de l'espècie humana: «Cada any els navegants de l'Atlàntic Nord aprofitaven els milers i milers d'individus que es congriaven a les colònies per abastar-se de bona vianda. Els mataven i n'arreplegaven els ous. Els pingüins tenien el sa i desventurat costum de rebre els homes que els anaven a matar. Encuriosits s'hi acostaven i morien prou fàcilment a cop de garrotada. Al principi n'hi havia tants que les caceres es feien a l'engròs. En un sol dia en podien arribar a matar més d'un miler. [...] Al començament del segle XIX tan sols en quedaven dues colònies al món: una en una illa al nord de Terra Nova i una segona a tocar d'Islàndia, a Geirfuglasker, literalment 'l'illa dels pingüins'.»

La colònia de Terra Nova va desaparèixer «els anys trenta, engolida pel despietat setge dels homes». La de Geirfuglasker, que gràcies al seu difícil accés havia mantingut una colònia nombrosa, l'any 1830 va patir una sotragada terrible: «una erupció volcànica va engolir l'illa dins l'oceà». Malgrat tot, alguns pingüins aconseguiren fugir-ne, però gairebé tots van morir en l'intent. Això no obstant, «un petit grup va poder establir-se a l'illa d'Eldey, malauradament de molt més fàcil accés que no pas l'illa d'on provenien». Els col·leccionistes i els museus hi van fer la resta i, a partir de 1840, el pingüí gegant del nord pràcticament ja es pot considerar extingit. Tot i això, el dia 3 de juny de 1844, tres pescadors van desembarcar a l'illa i la «van regirar de dalt a baix. Només hi van trobar una parella, tan sols una darrera parella; un mascle i una femella; un mascle i una femella que justament tenien cura d'un ou, gran i acolorit, que covaven com el més volgut dels tresors que la natura els hagués pogut haver brindat aquell any. Els acuitaren contra un penyasegat i allí, incapaços de fugir pujant per la paret, els occiren. L'ou fou esclafat enmig del tragí de matar els pares...».

A partir d'aquest punt, comença el viatge que, tal com adverteix la solapa del llibre, «ja és una altra història». ◆

Marcel Fité

Obres completes

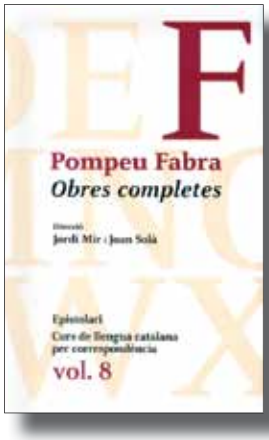

Pompeu Fabra,
Obres completes,
a cura de Jordi Mir i Joan Solà,
volum 8, Epistolari. Curs de llengua catalana per correspondència,
Institut d'Estudis Catalans,
Barcelona 2011.

L'edició de les *Obres completes* de Pompeu Fabra, aquesta magna empresa concebuda, realitzada i dirigida per Jordi Mir i Joan Solà (e.p.d.), camina amb bon peu cap a la seva difícil però ja segura culminació amb la publicació del volum 8, que comprèn essencialment l'epistolari, i l'aparició imminent de l'últim volum, destinat a l'obra dispersa. Hi haurà, encara, un desè volum, destinat exclusivament als índexs, que han de revestir una notable complexitat.

Jordi Manent i Tomàs, actualment un dels millors coneixedors de la vida de Pompeu Fabra i de les circumstàncies que la van determinar, autor d'un treball important, segurament definitiu, sobre la vida de Fabra a l'exili, que es diu precisament *Pompeu Fabra a l'exili (1939-1948)*, publicat l'any 2005, és qui ha tingut cura de la localització i la transcripció de la correspondència, essencialment cartes però també postals i altres peces epistolars, enviada i rebuda per Fabra al llarg de la seva vida, i de l'anotació prolixa i minuciosa que la complementa.

Deixant de banda un grup de cartes considerades de comunicació administrativa, el conjunt de cartes aplegades per Jordi Manent s'eleva al nombre de 502, 394 enviades per Fabra i 120 rebudes per ell, més 2 que són documents d'una altra índole.

S'ha dit més d'una vegada que Fabra no era en absolut allò que en diem un grafòman, que no es va adelitar mai en el goig de l'escriptura i, doncs, no va escriure, que sapiguem, ni una sola línia que no fos estrictament funcional. I en la seva correspondència, efectivament, a part d'algunes inevitables expansions de caràcter familiar en els darrers anys de la seva vida, no hi trobem ni una sola frase que no correspongui a allò que Fabra volia comunicar al seu corresponsal. En alguns casos fins i tot la seva concisió extrema pot arribar a sorprendre; però, en realitat, l'epistolari de Fabra és un reflex fidel de la seva personalitat, del seu caràcter sobri, estricte, d'expressió neutra i desproveïda de tota llei de superfluïtats.

En una densa i extensa introducció, Jordi Manent ens exposa detingudament els criteris que han presidit el seu laboriós i meritíssim treball de recopilació, ordenació, transcripció i anotació, exposa les dificultats que ha calgut vèncer per localitzar algunes peces epistolars, i analitza i classifica les característiques del conjunt de l'epistolari des de diversos punts de vista. Tal com ell subratlla, cal esperar que en el futur apareguin encara algunes cartes rebudes o, especialment, enviades per Fabra. El salvatge assalt de què el domicili de Fabra a Badalona va ser objecte, els darrers dies del mes de gener de l'any 1939, per part d'un grup d'espanyolistes furibunds, amb la conseqüent destrucció del seu arxiu, ha reduït considerablement el nombre de peces de l'epistolari que ha estat possible de recopilar. La seva lectura atenta ha d'induir a un bon nombre de reflexions que ocuparien un espai considerable.

El conjunt de les anotacions de Jordi Manent és el resultat d'un prodigiós treball d'investigació, que s'ha pogut beneficiar, certament, dels coneixements i de l'arxiu del seu pare, l'excepcional memorialista Albert Manent. Cada peça epistolar és descrita minuciosament, sense escatimar aquells detalls que qui sap si algú podria considerar més aviat obvis i superflus. Potser hi podríem trobar a faltar, en força casos, el nom de la localitat de residència del receptor de la carta, que Fabra no indicava sinó excepcionalment, i que no sempre és deduïble pel context o el contingut de la missiva. La nòmina dels corresponsals i dels altres personatges implicats, d'una manera o d'una altra, en la correspondència, ocupa més de 80 pàgines, amb la informació precisa i succinta de cada un. No hi podien faltar, naturalment, uns quants, més aviat pocs, personatges no identificats. En definitiva, es tracta, en conjunt, d'un treball d'alta qualitat, que honora la perdurable i gloriosa memòria del Mestre i, alhora, prestigia el seu autor i el consagra com un investigador de primera

El volum es completa amb la reproducció d'un *Curs de llengua catalana per correspondència* que Pompeu Fabra va professar en els darrers anys del seu exili, és a dir, de la seva vida, i que ha esta rescatat de l'oblit per la tenacitat il·limitada de Jordi Mir. ◆

Albert Jané

Quadern de Barcelona

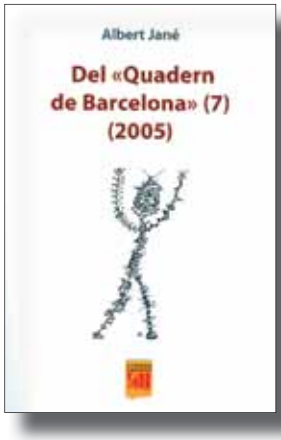

La felicitació nadalenca de l'Albert Jané, un fragment del seu dietari titulat *Del «**Quadern de Barcelona**» (7),* corresponent a l'any 2005, és una autèntica joia literària.

Jané —un home de convicions profundes i, per tant, conservador— hi parla de Barcelona, de Catalunya, del món i d'ell mateix, a través d'una mirada atenta, vigilant i crítica. Una mirada que moltes vegades vol ser racional i distant, però que esdevé trista, cansada i fins i tot decebuda quan constata la realitat del país i, molt especialment, la realitat de la llengua que empren algunes persones i mitjans de comunicació a qui correspondria ésser-ne testimoni i model.

En Jané se'ns presenta com un intel·lectual *malgré lui*. Com un home amatent al seu entorn (al més immediat i al més llunyà) de cada dia, però sobretot, com un home dedicat al conreu de la llengua en cos i ànima, que treballa en solitari fins a l'escarràs, i alhora en estreta col·laboració i liberalitat amb els amics i membres de les institucions (IEC) i entitats (Cavall Fort) en què col·labora.

En aquest apartat, tenen un interès especial les observacions sobre els seus punts de vista lingüístics i sobre els debats i converses que tenen lloc amb alguns membres de la Secció Filològica. I, molt especialment, les solucions lingüístiques que finalment acaba aplicant.

La seva prosa és depurada, precisa, rica, elegant, pròxima a la parla, però alhora allunyada dels usos pleonàstics que la caracteritzen.

Els temes són tractats amb la prudència i discreció acostumades; tot i això, aquest lliurament del «Quadern», més explícit que els anteriors, no arriba a descarat, però sí que és més agosarat. I menys críptic. ◆

Marcel Fité

Llengua Nacional

DADES PERSONALS:

Nom _____ Cognoms _____

Adreça _____

Codi postal _____ Població _____ Comarca _____

Telèfon _____ Adreça electrònica _____

Se subscriu a la revista trimestral LLENGUA NACIONAL pel període d'un any, prorrogable, si no hi ha ordre en contra, amb un import de:

❑ 50 € = soci protector ❑ 35 € = soci numerari ❑ 25 € = subscriptor regular

FORMES DE PAGAMENT:

❑ ingrés directe (preferent): 2013 0088 69 0200522492 (Caixa de Catalunya)

❑ banc: Entitat |__|__|__|__| Oficina |__|__|__|__| Control |__|__| Núm. compte |__|__|__|__|__|__|__|__|__|__|

Adreceu aquesta butlleta a:

Associació Llengua Nacional / Bústia postal 24057 / 08080 Barcelona

Telèfon: 93 456 88 79 — a/e: llengua@llenguanacional.cat / www.llenguanacional.cat

Alguns dels llibres publicats per Llengua Nacional

Autor: Josep Espunyes
Any: 2013
Lloc: Barcelona

Autor: Marc Oliveras
Any: 2010
Lloc: Barcelona

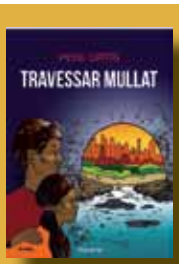

Autor: Pere Ortís
Any: 2012
Lloc: Barcelona

Autor: Thom Christoph
Any: 2012
Lloc: Barcelona

Autor: Albert Jané
Any: 2012
Lloc: Barcelona

Autor: Jaume Medina
Any: 2011
Lloc: Barcelona

Autor: Ramon Sangles
Any: 2010
Lloc: Barcelona

Ni t'imagines tot el que trobaràs darrere del teu nou carnet d'Amic d'Els Clàssics.

TEATRE - MÚSICA - VIATGES - MUSEUS - LLETRES - DIARIS I REVISTES - ACTES CULTURALS

Darrere del nou carnet d'Amics d'Els Clàssics hi ha molt més que un gran grup d'amics interessats en la literatura medieval. Hi ha també una nova manera de veure, gaudir i implicar-se en la cultura. I és que amb aquest carnet gaudiràs d'una bona llista d'avantatges i ofertes exclusives en tot tipus de propostes culturals i d'oci.

El nou carnet d'Amic d'Els Clàssics no costa diners, però té al darrere tot el valor de la nostra cultura.

Amics d'Els Clàssics

Editorial Barcino

Fundació Lluís Carulla

Fes-te Amic a: www.elsamicsdelsclassics.cat

TITULACIONS UNIVERSITÀRIES OFICIALS

GRAUS

- ADMINISTRACIÓ I DIRECCIÓ D'EMPRESES
- ANTROPOLOGIA I EVOLUCIÓ HUMANA URV-UOC*
- COMUNICACIÓ
- CRIMINOLOGIA
- DRET
- EDUCACIÓ SOCIAL
- ENGINYERIA INFORMÀTICA
- HUMANITATS
- INFORMACIÓ I DOCUMENTACIÓ
- LLENGUA I LITERATURA CATALANES
- MÀRQUETING I INVESTIGACIÓ DE MERCATS
- MULTIMÈDIA
- PSICOLOGIA
- RELACIONS LABORALS I OCUPACIÓ
- TECNOLOGIES DE TELECOMUNICACIÓ
- TURISME

**En procés de verificació*

MÀSTERS UNIVERSITARIS

- ADVOCACIA
- ANÀLISI POLÍTICA
- ANÀLISI DE L'ENTORN ECONÒMIC
- APLICACIONS MULTIMÈDIA
- DIRECCIÓ DE LES EMPRESES (DIRECCIÓ DE LES ORGANITZACIONS EN L'ECONOMIA DEL CONEIXEMENT)
- DRETS HUMANS, DEMOCRÀCIA I GLOBALITZACIÓ
- EDUCACIÓ I TIC (E-LEARNING)
- ENGINYERIA INFORMÀTICA
- ENGINYERIA DE TELECOMUNICACIÓ
- FISCALITAT
- GESTIÓ CULTURAL UOC-UDG-UIB
- GESTIÓ CULTURAL ORIENTACIÓ ACADÈMICA I DE RECERCA UOC-UDG-UIB
- HUMANITATS: ART, LITERATURA I CULTURA CONTEMPORÀNIES
- NUTRICIÓ I SALUT
- PREVENCIÓ DE RISCOS LABORALS
- PROGRAMARI LLIURE
- PROFESSORAT D'EDUCACIÓ SECUNDÀRIA OBLIGATÒRIA I BATXILLERAT, FORMACIÓ PROFESSIONAL I ENSENYAMENT D'IDIOMES
- PSICOLOGIA, SALUT I QUALITAT DE VIDA
- SEGURETAT DE LES TECNOLOGIES DE LA INFORMACIÓ I LES COMUNICACIONS UOC-URV-UAB
- SOCIETAT DE LA INFORMACIÓ I EL CONEIXEMENT
- TELEMEDICINA

MÀSTERS UNIVERSITARIS (en procés de verificació)

- ADMINISTRACIÓ I GOVERN ELECTRÒNIC
- DIFICULTATS DE L'APRENENTATGE I TRASTORNS DEL LLENGUATGE
- ENGINYERIA COMPUTACIONAL I MATEMÀTICA (URV-UOC)
- ESTUDIS CATALANS
- ESTUDIS DE LA XINA I EL JAPÓ: MÓN CONTEMPORANI
- GESTIÓ ESTRATÈGICA DE LA INFORMACIÓ I EL CONEIXEMENT A LES ORGANITZACIONS (GEICO)
- HISTÒRIA CONTEMPORÀNIA I MÓN ACTUAL: LA CONSTRUCCIÓ DEL PRESENT UB-UOC
- MEDITERRÀNIA ANTIGA (UOC-UAB)
- POTENCIACIÓ DIGITAL (DIGITAL EMPOWERMENT)
- TREBALL SOCIAL SANITARI
- VISIÓ PER COMPUTADORS (UAB-UOC-UPC-UPF)

Accés obert!
Inici: setembre/octubre 2013

Informa-te'n a les seus i punts UOC i a **www.uoc.edu**.

MENTS OBERTES

UOC
La primera universitat a la xarxa